

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2024. gada 14. februārī

Turpinājums

2024. gada 28. februārī

Sēdi vada

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Uzklausīsim pieaicinātās personas. Un kā nākamā pieaicinātā persona ir lietpratējs meža zinātņu doktors Dagnis Dubrovskis.

Dubrovskis kungs, aicinu jūs pie Satversmes tiesas tribīnītes paust viedokli.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Dubrovskis kungs, lūdzu!

D. Dubrovskis.

Labrīt, augsti cienījamās tiesneses, augsti godātie tiesneši!

Klātesošie!

Man ir tas gods šodien atbildēt uz Satversmes tiesas uzdotajiem trīs jautājumiem, un, lai es varētu labāk atbildēt, ir sagatavota prezentācija. Es ļoti ceru, ka jums būs iespēja to redzēt.

Lai es varētu labāk jums atbildēt uz šiem jautājumiem, es pavisam īsu ievadu gribētu izskaidrot, kāpēc šīs manas atbildes būs mazliet plašākas, kā tikai bioloģiskā daudzveidība, bioloģiskās daudzveidības jautājumi. Faktiski arī tad, kad šie priekšlikumi tika sagatavoti, tie tika balstīti tāpat gan saistībā ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā un mums saistošo Lisabonas līguma 2. punkta 3. daļu, kurā ir minēts, ka mums ir svarīgi aizstāvēt, aizsargāt un saglabāt augsta līmeņa vidi, vides aizsardzības pasākumus īstenojot un tāpat arī saistībā ar Eiropas Savienības vides

politiku, kas nosaka, ka Eiropas Savienībai ir tādi seši lielie vides mērķi, kas ir saistīti ar klimata pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos klimata pārmaiņām, ūdens resursu aizsardzību, pāreju uz aprites ekonomiku, piesārņojuma mazināšanu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību.

Šajā kontekstā arī tālāk mani sniegtie skaidrojumi.

Kā pirmais jautājums, kas man tika uzdots, bija... līdz apstrīdētās normas pieņemšanai galvenās cirtes caurmēra vērtības atbilda rādītājiem, ko attiecīgās sugas koki attiecīgās bonitātes mežā sasniedz ciršanas vecumā, kas noteikts Meža likuma 9. panta pirmās daļas 1. punktā ietvertajiem galvenās cirtes vecuma rādītājiem, vai ir nosakāms, par cik gadiem koks sasniegtu caurmēru, kas noteikts ar apstrīdēto normu?

Šajā kontekstā, lai precīzi jums izskaidrotu, man ir nepieciešams paskaidrot mazliet sīkāk, kas ir šis te vidējais caurmērs, par kuru mēs runājam, un proti, šis vidējais caurmērs ir tā caurmēra pakāpe koku sadalījumā pa caurmēra pakāpēm vienā atsevišķā audzē, kurā ir vislielākā krāja.

Un gribu uzsvērt to, ka šeit... tāpat šajā attēlā tas ir parādīts... šī te vidējā D vidējais, kas raksturo šo rādītāju, savukārt zilā līnija parāda šo koku sadalījumu pa caurmēra pakāpēm matemātiskā modelī.

Ja mēs skatāmies uz to, kā šie caurmēri mainās un tie nav konstanti, tad šeit jūs redzat attēlu, kā caurmērs mainās vienā un tajā pašā audzē pēc kopšanas. Augšējā attēlā labajā jūs redzat nekoptu audzi, kurā jau ir sācies atmiršanas process, daļa koku iet bojā, un savukārt apakšējā attēlā jūs redzat koptu audzi. Kā jūs redzat, tad vidējais caurmērs būtiski palielinās. Un tāpat arī mežkopju darbs un pienākums ir atrast labākos risinājumus, lai vienlaicīgi gūtu ražu apsaimniekojot mežu un vienlaicīgi arī veidotu tādu audžu struktūru, kas no visu sešu vides mērķu viedokļa ir optimāli.

Līdz ar to, ja mēs skatāmies arī pašā pamatā, kāda ir šī te mērķa caurmēra nozīme, tad zināmā mērā visur arī mežsaimniecības literatūrā jūs atradīsiet informāciju par to, ka šie caurmēri vai galvenās cirtes vecumi var būt atšķirīgi un tie ir atkarīgi no tā, kāds ir meža apsaimniekošanas mērķis. To minēja arī kolēģi iepriekšējā sēdē, es neatkārtošos. Tikai gribētu galveno uzsvērt, ka atkarībā no tā, ko meža īpašnieks ir izvēlējis ražot, mainās arī gan šie vecumi, gan caurmēri, kas citās valstīs ir brīvi pieņemti un atļauti mežu īpašniekiem izvēlēties šo meža apsaimniekošanas mērķi. Šeit es domāju par Ziemeļvalstīm. Savukārt Latvijā mums šis kritērijs ir ierobežots, līdz ar to tāpat, ja iepriekš tas bija vairāk orientēts uz konkrētu sortimentu struktūras ražošanu, tad mainot šo mērķa caurmēru, meža īpašniekiem tiek iedota arī lielāka brīvība izvēlēties mērķi.

Un ja mēs skatāmies uz šiem klimata mērķiem piemēram, tad es vēlāk arī pastāstīšu un parādīšu, ka no klimata mērķa viedokļa, nu, teiksim ar šiem te caurmēriem svarīgi arī ir ar tiem variēt.

Atbildot tieši uz jūsu jautājumu par to, par cik gadiem konkrētā bonitātē varētu šis vecums mainīties, gribu uzsvērt, ka tas ir ļoti atkarīgs no tā, kāda ir audzes struktūra. Un klasiski parasti visi, kā saka, domā un uztver to, ka mēs runājam par to struktūru, kas ir parādīta šajā te pirmajā... kreisajā pusē jūs redzat arī tīri vizuāli, kā mainās tālād par šo te kailcirsu saimniecību, par to tālād, ka tur visi koki sadalījumā pēc caurmēra pakāpēm izvietoti atbilstoši normālā sadalījuma funkcijā... es atvainojos par šiem sarežģītajiem vārdiem, bet tas palīdz izskaidrot to zvanveida formu.

Savukārt, ja mēs skatāmies uz citiem meža apsaimniekošanas modeļiem, kas ir gan saistīti ar nelielām kailcirtēm, gan ar izlases cirtēm, gan arī tālād ar prasītāju piedāvājumu palielināt šo izlases cirsu īpatsvaru un dažādēt arī audzu struktūru, kur, teiksim, aug vienā un tajā vietā dažādu koku sugas, tad mēs redzam, ka šis sadalījums par caurmēra pakāpēm būtiski atšķiras un... līdz ar to arī tas vecums, kurā tas caurmērs, kas šobrīd ir normatīvajos aktos, tiek sasniegts, viņš kļūst ļoti izplūdis. Tāpēc šeit es esmu devis šos te vidējos vecumus, kas atkal ir kaut kāda amplitūda un ir atkarīga tālād no ļoti kompleksi sarežģītiem procesiem, kas notiek mežā... tad attiecīgi jūs redzat, ka 1.A bonitātē tas varētu būt krietni ievērojami ātrāk, nekā tas ir... par priedi runājot.... savukārt citām sugām attiecīgi tad tā starpība ir mazāka.

Un ja runājam par šīm te izlases cirtēm vai... es vēlāk rādīšu arī kā atbildi uz otro jautājumu, ka pēc būtības šī Eiropas vides politika un vides mērķi mums ir... un arī Eiropas meža stratēģija nosaka nepieciešamību vairāk variēt ar dažādām meža apsaimniekošanas metodēm, līdz ar to meža īpašniekiem, lai viņi varētu šos mērķus sasniegt, ir nepieciešama lielāka fleksibilitāte tajos instrumentos, ko viņi izmanto meža apsaimniekošanā. Līdz ar to šie caurmēri, tos samazinot, rada meža īpašniekiem plašāku šo izvēles brīvību.

Līdz ar to pārejam pie otrā jautājuma, kas ir saistīts ar to, vai apstrīdētā norma atbilst ilgtspējīgām un biodaudzveidībai labvēlīgām meža apsaimniekošanas praksēm, tostarp tādām, kas ietvertas Eiropas Savienības Meža stratēģijā 2030. gadam un Eiropas Komisijas vadlīnijās „Dabai tuvāka meža apsaimniekošana”.

Pats esmu bijis iesaistīts šajos procesos gan kā zinātnieks, gan arī kā praktiķis, un šeit gribu atkal uzsvērt tos galvenos uzsvarus, kas ir šajā stratēģijā rakstīti un kā notiek šī te meža apsaimniekošanas prakses pielāgošana. Un tas, ko mēs te redzam, tālād, pirmkārt, tā ir veicināt ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu, otrkārt, tas ir nodrošināt finansiālus stimulus un to, ka mežsaimniecība ir rentabla un meža īpašniekiem izdevīga, treškārt, tas ir oglekļa uzkrāšana un piesaiste, ir tālād politika iestādīt 3 miljardus koku tur, kur iepriekš tie koki nav auguši, attīstīt dažādus alternatīvus meža resursu izmantošanas veidus, skatīties kompleksi ar kopējo lauksaimniecības politiku un, teiksim, izglītību, apmācību, juridiski saistoši instrumenti... un tas, kas šobrīd arī droši vien kolēģiem visvairāk interesē, lai tiktu saglabāti un aizsargāti atlikušie Eiropas Savienības primārie un senie meži.

Līdz ar to notiek lielas diskusijas par to, kādi tad ir tie modeļi, kā to mežu apsaimniekot.

Un šeit es esmu paņēmis vienu publikāciju, kur jūs redzat, ka šīs mežsaimniecības sistēmas dažādās valstīs tiek sauktas dažādi un tiek pielāgotas šīm vides vajadzībām un prasībām, lai nodrošinātu šos vides mērķus. Neapšaubāmi, tā ir arī Latvijā.

Un ja jūs redzat, teiksim, pēc nosaukumiem... Somijā ir uz dabu orientēta, Lielbritānijā mūžīgā klājuma meža struktūras veidošana, Vācijā labai tuva mežsaimniecība, un tad, ja mēs skatāmies uz to, kā mēs Latvijā šo mežsaimniecību esam attīstījuši un tas nav tikai pēdējo dažu gadu, bet tas ir faktiski dekāžu šī pieceja ir bijusi tāda, ka mēs ar savu koku ciršanu un saimniekošanu faktiski imitējam jeb atdarinām dabiskos traucējumus un no ekoloģiskā viedokļa šos dabiskos traucējumus aizstājam un veidojam līdzīgas struktūras ainavu, tikai tā atšķirība ir tāda, ka pie dabiskiem traucējumiem, ja cilvēks neiejaucas, tā tad raža netiek iegūta un koksne tā tad sadalās un aiziet daļa atpakaļ atmosfērā CO₂ veidā, tad mūsu gadījumā tā tad mēs iegūstam ražu.. Līdz ar to, ja mēs skatāmies šos dabiskos traucējumus, kas veidojas augsnes traucējumu rezultātā, viena celma audžu dinamika videi traucējumu rezultātā, kohortas dinamika, un zemu traucējumu rezultātā tā ir pašizrobošanās, tad jūs redzat... un te arī attēlā ir parādīts, kā nosacīti tā ainava varētu izskatīties, tad jūs redzat, ka to mēs apdarinām ar savām, saimniekošanas metodēm. Šeit es esmu centies to arī vizualizēt. Augšējā bildītē mēs redzam, kā šie traucējumi, kā viņi izskatās. Vai tas ir spēcīgs plaša mēroga ugunsgrēks vai virpuļviesulis, šajā gadījumā tas ir no Siguldas puses, vai, teiksim, tā ir pašizrobošanās, ka veidojas nelieli atvērumi audzēs, tad attiecīgi apakšējos attēlos jūs redzat, kas notiek un kā tas tiek imitēts šī struktūra ar mežsaimniecības metodēm, atstājot ekoloģiskos kokus un atstājot visus tos elementus, par kuriem iepriekš arī jau iepriekš tika runāts.

Šeit ir „Silavas” pētījumi par to, kādos augšanas apstākļos kādi šie te dabiskie traucējumi ir visizplatītākie, un kādā veidā tā tad dabiskos procesos arī šī te audžu subcesija notiek, kā mainās audžu struktūra un līdz ar to, teiksim, tas ir arī tas, kas lielā mērā šobrīd jau ir iekļauts arī Latvijā tajos normatīvajos aktos, kas nosaka šos ainavu plānošanas elementus attiecībā uz cirsmu lielumu, attiecībā uz piesliešanās laiku, attiecībā uz piesliešanas veidiem un citi, bet, protams, kas arī šajā virzienā te daudz kas vēl ir ko pilnveidot.

Līdz ar to šeit ir parādīts tas, kāda veidojas šī audžu struktūra. Augšējā attēlā jūs redzat attiecībā uz kailcirtēm, izlases cirtēm vai tā saucamajiem mūžīgā meža principiem... Un šeit varbūt arī ir tāds viens skaidrojums, kāpēc Latvijā varbūt šie mūžīgā meža principi tik plaši netiek ieviesti dabā tāpēc, ka tīri no augšanas apstākļu viedokļa un no sugu, šo te ēnciešu sugu, viedokļa tas apgabals, kur to varētu ieviest, nav tik liels.

Jā... un ņemot vērā, ka šī mūsu diskusija ir par caurmēriem, gribu teikt, ka viena daļa no šīs prezentācijas iepriekš ir tikusi rādīta arī Zemkopības ministrijas mežu konsultatīvo padomju sēdēs, kur piedalījās arī vides organizāciju pārstāvji un par šiem slaidiem arī ir ticis diskutēts, tad viens no tiem jautājumiem ir bijis, vai mežaudžu struktūras vienkāršošanās izteiktāks ir bijis viendabīgums audzē ar lielākas dimensijas koku viendabīgu samazināšanās vai veidojas kādas negatīvas sekas dobumperētājiem un tas viss ir saistīts ar resno, lielo dimensiju koku īpatsvaru.

Un šeit atkal atsaucoties uz šo kreiso attēlu, kur jūs redzat dažādas šīs te audžu struktūras, un tas, kas ir saistīts ar šo cilvēka neiejaukšanos dabā, tur vairāk tā slieģšanās ir uz tiem modeļiem, kas veidojas tur, kur ir 3.2., 3.3., proti, kur ir izteikti lielāks mazo koku īpatsvars audzē un resno koku ir relatīvi maz, ko arī šeit parāda šajā vidējā attēlā šī te zili zaļā līkne, kas raksturo šādu struktūru, tad šeit jūs redzat, kāda ir atšķirība starp dabīgām struktūrām un mākslīgi veidotām struktūrām vai pat ne gluži mākslīgām, bet tādām, kas ir tātad pēc kailciršu saimniecības izmantojot šos principus. Tad jūs redzat, ka šīs struktūras tīri no caurmēra viedokļa būtiski atšķiras un tieši audzētā mežā šī vide... gan vidējais caurmērs, gan vidējā krāja audzēs ir būtiski lielāka kā dabīgās struktūras audzēs, ja cilvēks tur neiejaucās.

To, ko es iepriekš esmu rādījis, es gribēju arī pamatot... ir atrodamas arī dažādas publikācijas gan starptautiski, gan Latvijā... šeit var redzēt arī labajā pusītē... šeit pat Latvijā Gruzdovas mežos veiktā analīze attiecībā uz koku skaita sadalījumu pēc caurmēra pakāpēm, kur jūs redzat, ka izteikti lielāks koku skaits ir tieši tievākajās caurmēra pakāpēs. Un līdz ar to, teiksim, to resno koku nosacīti trūkums, kas veidotos pēc kailcirtēm, tas tiek kompensēts ar šiem ekoloģiskajiem kokiem un arī veidojot šo mozaīkveida ainavas struktūru, tādā veidā nodrošinot arī dažādu dimensiju koku klātbūtni.

Šeit ir viens tāds skaists piemērs no priežu audzēm un tas ir tātad ņemts no Engures apkārtnes, kur kreisajā pusē ir veiktas... nu, teiksim, tā... dabiskajiem procesiem tuva mežaudzes struktūra, kas ir bijusi veidota uz izlases ciršu bāzes un labajā pusē ir tikpat veca audzes struktūra, kur ir notikusi meža stādīšana. Tātad, tas parāda šo atšķirību un šo dinamiku.

Jā... un atkārtošos varbūt no tā, ko arī kolēģi iepriekš runāja, tad šīs te struktūras, kas tiek saglabātas izcirtumos, tiek veidotas ar to domu, ka tādā veidā arī tuvināt to ainavu tiem procesiem, kas būtu redzami, ja šajā teritorijā būtu noticis šīs te dabiskais traucējums vai meža ugunsgrēks, vai kāda vējgāze, astoņzobu mizgrauži un citas lietas.

Un šeit es esmu pievienojis dažus slaidus ar to domu, lai parādītu tiesai, ka par šiem jautājumiem ir bijusi nopietna diskusija gan Meža konsultatīvās padomes sēdēs, gan arī kolēģi no vides organizācijām sniedza savus priekšlikumus, iebildumus, notika diskusijas, tika norādīts uz vienu vai otru aspektu, kādā veidā tas tiktu mazināts. Un, kā

jūs redzat arī pie komentāriem, ir diezgan bieži sastopams tāds komentārs par to, ka daudzi jautājumi, kas arī šajā sēdē tiek skarti, tie nav caurmēra paši par sevi jautājumi. Caurmērs tur vispār ir maznozīmīgs. Šeit pēc būtības mums ir jāskatās, kā pilnveidot telpisko plānošanu, kā attīstīt ainavu ekoloģisko plānošanu, jo tas, teiksim, to procesu pilnveide noteikti var dot tādus ļoti pozitīvus rezultātus.

Pasaulē arī daudz tika runāts par to, kāda ir šī te struktūra, kā tas ietekmē bioloģisko daudzveidību, cik pieļaujami ir šie te lielie atvērumi audzēs, kā tos vērtēt, un līdz ar to arī nu svarīgi ir redzēt, kādas ir šīs te zinātnieku atziņas par to, cik ir liela bijusi ietekme, vai nav bijusi ietekme uz vienu vai otru sugu. Protams, ka ir sugas, kas ir ietekmētas, un ir sugas, uz kurām šī ietekme neatstāj nekādu būtisku negatīvo efektu, es domāju sugas ietvaru... ne atsevišķu īpatņu ietvarā. Līdz ar to tāpat tas viss ir bijis šajos procesos vērtēts.

Un visbeidzot, trešais jautājums. Un trešais jautājums ir saistīts ar to... tāpat, par oglekļa uzkrāšanas jautājumiem. Es varbūt nolasīšu ātri... tad man būs arī vieglāk atbildēt... „Atbildes rakstā attiecībā uz mērķi palielināt ikgadējo ogļskābās gāzes piesaisti Latvijas mežos ir norādīts, ka to veicinās tieši izveidotās jaunaudzēs. Savukārt, piemēram, Eiropas Savienības mežizstrādes stratēģijā ir norādīts, ka piesardzīgi būtu jāpiekopj tādas prakses, kā kailcirte, kas izraisa saknēs uzkrātā oglekļa un daļēji augsnē uzkrātā oglekļa zudumu. Tāpat no dažādiem pētījumiem izriet, ka meži ir svarīgi klimata pārmaiņu mazināšanai ne tikai tādēļ, ka tie uzņem oglekli kokiem augot, bet arī tādēļ, ka liels oglekļa daudzums saglabājas biomasā un augsnē. Savukārt koku ciršana veicina oglekļa nonākšanu atmosfērā, tāpat arī vecās mežaudzēs turpina uzkrāties ogleklis.”

Tā nu nevilšus ir sagādījis, ka šobrīd es strādāju tieši ar šiem jautājumiem Klimata un enerģētikas ministrijā, bet šodien es neesmu ierēdnis, šodien es esmu te fiziska persona, līdz ar to es paudīšu savus novērojumus un arī to, kā varbūt tā politika gan globāli izskatās, gan Latvijas aspektu.

Un šobrīd mums ir viens milzīgs izaicinājums. Un tas izaicinājums ir Eiropas Savienības apņemšanās 2050. gadā sasniegt klimata neitralitāti. Un šobrīd Latvijā top arī Nacionālais enerģētikas un klimata plāns, kas, godīgi sakot, top ļoti smagi, jo ir daudzi kontroversāli viedokļi, bet tas galvenais mērķis šajā kontekstā ir parādīts šajā attēlā. Jūs redzat, ka mums ir jāsamazina emisijas, jānodrošina šī zaļā pārkārtošanās, nesamazinot iekšzemes kopproduktu un tas ir ļoti sarežģīts jautājums. Un līdz ar to faktiski mēs kā tādi kārtīgi latvji... kopumā gan ministrijās, gan zinātnieki, gan iesaistītās puses mēram katru pasākumu un ministrijas, gatavojot šos pasākumus, kādā veidā mēs šo mērķi varam izpildīt tā, lai tas neradītu lielus zaudējumus un nebūtu, piemēram, mums jāmaksā soda naudas.

Un šajā attēlā es īpaši vēlos, lai jūs pievērstu uzmanību tam sektoram, kas mums spēj kompensēt šīs emisijas, jo ir skaidrs, ka visas emisijas mazināt nebūs iespējams kaut vai tīri no tā viedokļa, ka katrs cilvēks elpo un izdala CO₂.

Tātad, tas viss ir jākompensē. Un, kā jūs redzat, šeit tā kompensācija, ar ko šīs emisijas mēs varam kompensēt, atrodas zem nulles līmeņa. Tātad, tās ir šīs piesaistes. Piesaiste mums ir zemes izmantošanas sektorā un mežsaimniecībā, un noglabāšanā koksnes produktos.

Un no šī viedokļa raugoties, tāds ļoti shematisks attēls – vispārināts par to, kā ir mainījusies situācija kopš 90. gada Latvijā. Šeit gan ir 2019. gada dati, jo tas bija tas laiks, kad par šo notika dzīva diskusija. Tātad tas, ko mēs redzam, ka tajā 90. gadā mums bija milzīgas emisijas no fosilajiem resursiem, savukārt šobrīd šīs emisijas mums ir būtiski samazinājušās, ir būtiski mainījusies mežaudžu struktūra. Mums ir meži kļuvuši kopumā vecāki, ja skatāmies uz vidējiem vecumiem un šo te galvenās cirtes vecumu sasniegušo audžu īpatsvaru kopumā. Un līdz ar to arī, teiksim, koku ciršanas apjomi, kā jūs redzat tas, kas ir šeit kā mežizstrāde, ir pieaudzis, bet jāsaprot, ka daļa no šī te mežizstrādes pieauguma, šim te tā saucamajām emisijām mežizstrādes procesā pārceļo uz šo te enerģētikas sektoru, kompensējot šīs kaitīgās emisijas no fosilajiem resursiem tās aizstājot. Un līdz ar to, ja mēs skatāmies tos mūsu lielos izaicinājumus, tad šeit var redzēt to grafiku, kur te ir parādīts, kā piesaiste meža zemēs mums ir samazinājusies, tas ir kreisajā pusē... tas ir samazinājies tāpēc, ka mums ir diezgan būtiski mainījusies audžu struktūra un ciršanas apjomi. Tas, kas šajā attēlā šeit neparādās, te nav parādīta šīs aizvietošanas efekts, kuru mēs nodrošinām ar koksnes produktiem, ar biomasu, ar šķeldu, tātad, citiem sektoriem, pirmām kārtām enerģētikas sektorā, kur tātad mums šo emisiju apjoms ir sarucis par kādiem 10 miljoniem tonnu gadā.

Un savukārt labajā pusē jūs redzat to, kā mēs šobrīd plānojam turpmāko perspektīvu, meža apsaimniekošanā mainot dažādus normatīvos aktus, iespējams, mainot prakses, lai nodrošinātu arī šo turpmāko piesaisti arī meža zemēs koksnes krājā.

Un līdz ar to tas viens jautājums, kas tieši saistīts arī ar šo Satversmes tiesas uzdoto jautājumu par caurmēriem ir tas, ka mums jāskatās, kādā veidā mēs izmantojot zemi, apsaimniekot zemi efektīvi, ievērojot visus sešus vides mērķus, mēs varam nodrošināt šo kopējo labumu.

Šeit ir parādīts šajā attēlā, tātad, tas... brūnais sektors, kas parāda, ka to koksni, kuru mēs nocērtam, mēs ar to aizvietojam fosilos resursus, aizvietojam dzelzsbetonu, aizvietojam, teiksim, kādas metāla konstrukcijas ar koku, kas ir noglabātais ogleklis uz ļoti ilgu laiku un tāpat mēs arī aizvietojam dabasgāzi, mēs aizvietojam naftu, izmantojot tātad biomasu kā enerģijas avotu.

Un savukārt šī te melnā raustītā līnija norāda uz to, kāda būtu šī te oglekļa uzkrājuma dinamika šajā mežā, kurš netiktu apsaimniekots, tātad meža apsaimniekošana nenotiktu, atliktu uz ļoti ilgu... tātad neturpinātos...

Ja runājam par šiem caurmēriem, ja runājam par šiem vecumiem, tad mums ļoti svarīgi ir arī nodrošināt šo dinamiku, šo oglekļa aprites dinamiku, lai tas būtu maksimāli efektīvi un tur laikam laika faktoram ir liela nozīme.

Un savukārt sarkanais sektors jums parāda... tātad šīs sarkanās bultiņas... kāds ir CO₂ jeb šajā gadījumā oglekļa piesaistes efekts 180 gadu laika posmā. Un, manuprāt, te viņš parāda, teiksim, ļoti uzskatāmi šo situāciju.

Līdz ar to... tātad arī... ja kreisajā pusē mēs redzam, kādas ir šobrīd zemes, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības emisiju prognozes, ja mēs neko būtiski kardināli nemainām, tad tas mums ir nevis piesaistes, bet emisiju sektors, savukārt labajā pusē ir parādīts, ko mēs varam darīt, ja mēs efektīvi strādājam un mežzinātnes institūts „Silava” ir sagatavojuši veselu virkni ar šiem pasākumiem, kurus īstenojot un ieviešot dzīvē mēs varam papildus piesaistīt oglekli mežam un arī nākotnē koksnes produktos un kādā veidā mēs ar šiem risinājumiem varam nodrošināt šo klimata neitralitātes mērķu sasniegšanu mūsu valstī.

Tīri ilustrācijai no šodienas. Tie ir pēdējie slaidi, es atvainojos par garu runāšanu.

Viens klasisks piemērs – Gaujas Nacionālais parks un Latvijas Valsts meži tīri no struktūras analīzes viedokļa. Blakus esošas kadastra vienības. Sarkanais raustītais iezīmē tātad Valmieras šoseju starp Murjāņiem un Valmieru, pa kreisi augšā jūs redzat, kur ir Latvijas Valsts meži un tajā pašā attēlā apakšējā pusē jūs redzat Gaujas Nacionālo parku. Kreisajā pusē ir krājas pieaugums jeb kāda ir CO₂ piesaiste atbilstoši audžu struktūrai. Labajā pusē jūs redzat, kāda ir vecuma struktūra. Jo tumšāka kāsa, jo audzes ir vecākas. Tātad tas, kas ir tāds gaiši brūns, tās ir tās audzes, kas ir virs simts gadu vecumam. Un kreisajā pusē tātad jūs redzat, kā dažādās vietās, dažādās audzēs.. cik liela ir šī te ikgadējā CO₂ piesaiste.

Un savukārt pelēkais sektors norāda... pelēkā krāsa... uz to, kuros nogabalos šī piesaiste ir negatīva. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka mums neapšaubāmi ir jāpilda tās saistības, kādas mēs esam apņēmušies mūsu valstī attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības stratēģiju, 10 procenti teritorijas ir jābūt stingri aizsargātām, 20 procentiem ir jābūt aizsargātām. Tas nozīmē, ka šīs teritorijas Latvijā attiecīgi ir jāpalielina. Bet vienlaicīgi mūsu lielais uzdevums ir atrast risinājumus, lai mēs izpildītu šos klimata mērķus un lai mums tajās teritorijās, kurās notiek mežsaimniecība, kur primārais mērķis ir mežsaimniecība nevis dabas aizsardzība, lai ar šīm piesaistēm būtu iespējams kompensēt tās emisijas, kas rodas no aizsargājamās dabas teritorijas. Un šeit jūs uzskatāmi arī redzat. Tur ir tāda bildīte jeb tabuliņa, kur ir aprēķināti tie rezultāti katram šim nogabalam, krājas pieaugums kubikmetros uz hektāra vidējais. Jūs redzat,

ka Dabas aizsardzības pārvaldes apsaimniekotajā Gaujas Nacionālajā parkā tās ir negatīvas, tātad atmiršana jeb koku miršana un sadalīšanās, mirušās koksnes sadalīšanās procesi tātad rada emisijas, savukārt kreisajā pusē koku ciršana un pēc tam mērķtiecīga audžu veidošana rada papildu pozitīvu efektu un papildu piesaistes, un attiecīgi arī oglekļa noglabāšanu produktos un aizvietošanas efektu enerģētiskajā sektorā.

Šeit ir daži ilustrēti attēli par to, kādi izskatās biotopi tā saucamajā sukcesiju beigu jeb klimaksa stadijā dažādos meža tipos, kas apliecina arī to manis teikto, ka arī boreālajos mežos, kas ir kreisais apakšējais attēls, tā audžu struktūra... koku sadalījums pa caurmēra pakāpēm veidojas tāds, ka resno koku īpatsvars krītās un jauno koku īpatsvars... jeb tievāku koku, pareizāk sakot... jo tievs nenozīmē jaunāku koku. Ja ir slikti augšanas apstākļi, tad arī tievi ir veci koki.

Un labajā pusē ir sukcesija Gaujas Nacionālajā parkā, kur sabrūkot egļu audzēm apakšā nāk lazda un lielas teritorijas pārvēršas lazduļājā.

Ja runājam par šo ainavas struktūru Latvijā, tie ir daži pēdējie slaidi. Šeit ir parādīts, ka pēc būtības tā mūsu pieeja mozaīkveida pieeja ir ļoti sena mūsu valstī. Kreisajā pusē ir vieta 1944. gadā vācu aeroainas un labajā pusē ir 2016. gada aeroaina... šeit jūs redzat attēlu no tā, cik mēs viena gada laikā Latvijā kopumā nocērtam galvenajā cirtē, kas ir... tātad kaut kādi 43 tūkstoši hektāri no 3,2 miljoniem hektāru, kas ir nepilni 2 jeb 1,5 procenti...

Un iepriekš arī pagājušajā sēdē te bija diskusija, ka es esmu teicis, ka par 10 procentiem un „Silava” teica par 0,1 procentu palielinās ciršanas apjomi ikgadējie... tātad te ir pārpratums. Es runāju par to, cik konceptuāli... par cik procentiem varētu pieaugt ciršanas apjomi ikgadējie, bet, ja runājam pret kopējo teritoriju, tad tas ir 0,1 procents... par to, ko jau arī pagājušo reiz minēja.

Šeit tātad ainava... to var arī šajā skaistajā mājaslapā applūkot.

Nu, te vēl dažas bildītes, kā ir mainījusies ainava, bet neaizkavēšu jūsu laiku.

Paldies jums, ka uzklausi.

A. Laviņš.

Paldies.

Būs tieņušū jautājumi un tātad vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā. Labdien! Paldies.

Tad pirmais jautājums ir... es saprotu, ka... Un jūs to arī tā kā norādāt, ka katrā desmitgadē aizņemto audžu platība vidēji būs aptuveni 13,24 no kopējās platības.

D. Dubrovskis.

Jā. Plus-mīnus 5 procenti. 13,4 procenti... plus-mīnus 5 procenti. Tas ir puse gandrīz.

J. Briede.

Un pieteikuma iesniedzēji mums saka, ka ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām nebūs 80 gadu vecumu pārsniegušu mežu.

Un ko īsti nozīmē tie procenti un vai tad tas, ko pieteicēji saka, vai tā arī varētu būt?

D. Dubrovskis.

Visticamāk, pieteicējs nav precīzi izpratis, vai arī es neesmu spējis pietiekami precīzi paskaidrot šo domu, jo šī doma nebija saistīta ar to, vai trūks kādi veci meži. Mēs labi zinām, ka... ne jau kāds no augšas mūsu valstī nosaka meža īpašniekam, kādai būtu jābūt tai audžu struktūrai. Principā to nosaka veselais saprāts, kā saimniekot, lai šie resursi tiktu saglabāti ilgtspējīgi... nodrošināta ilgtspējīga resursu ieguve... Līdz ar to šie manis minētie 13 procenti... viņi tika rādīti vairāk kontekstā ar to, kā mēs mežu atjaunojam, kā nākotnē varētu veidoties šī audžu struktūra, bet tā absolūti nav attiecināma uz kaut kādu vecu mežu iztrūkumu nākotnē, tāpēc ka tas vispār šajā jautājumā nav bijis kā jautājuma objekts. Tas bija vairāk runāts par tiem mežiem un vecuma struktūru, kādu veidotu atbilstoši tiem principiem, kā, piemēram, šobrīd Latvijas Valsts meži rēķina ciršanas tāmi. Pat ne Latvijas Valsts meži rēķina... es atvainojos... to rēķina Valsts meža dienests. Tas bija... kā laika... indikatīvs līmenis, bet kuram nav nekāda sakara ar realitāti. Tā ir vienkārši tāda kā trenda līnija noteiktā, tur neiet runa par to, ka trūks kādas 90 vai 100 gadus vecas audzes. Nē. Tā tas nav. It īpaši, ja mēs skatāmies no bioloģiskās daudzveidības viedokļa uz biotopiem, uz biotopu izvietojumu, uz mikroliegumiem. Tāpēc man šis uzstādījums ne līdz galam bija skaidrs, kāpēc šāds jautājums.

J. Briede.

Labi. Tad jūs arī tā kā tajos attēlos.... Es tā sapratu, ka jūsuprāt, vislabāk ir, ka tieši tie... apmēram ir vienāda lieluma, vienāda vecuma ir tie meži...

D. Dubrovskis.

Nē, vienmērīga vecuma struktūra nozīmē to, ka tikpat daudz jaunaudzes ir Latvijā... teiksim, konkrēti... katrā vecumā ir apmēram tikpat daudz audžu kā citos vecumos. Nu, proti, ja man ir tūkstotis hektāru desmitgadīgas audzes, tad man ir arī tūkstotis hektāru divdesmitgadīgas audzes. Tādā veidā vidēji viss ir izlīdzināts. Tā ir veca teorija, divsimt gadus veca... normālā meža teorija.

J. Briede.

Jā, bet tad man ir jautājums. Eiropas Savienības Meža stratēģijā ir teikts... tā labvēlīgā prakse tiek minēta, ka ir tieši dažāda audžu vecumu veidošana. Vai jūs varētu tad pakomentēt šo?

D. Dubrovskis.

Jā, un tas ir atkal viens vecs disputs starp mežzinātniekiem, kādu audžu struktūru mums veidot un kas ir atsevišķa audze. Jo ir ļaudis, kas ir tā saucamo mistraudžu koncepcijas piekritēji, ka visā teritorijā aug visa vecuma dažādu sugu koki un ir cita koncepcija, ka mēs veidojam tīraudzes mistrotā mežā, respektīvi, mums ir gabaliņš tīraudzes tur, gabaliņš tīraudzes blakus citas sugas, un tādā veidā pēc būtības ainaviski kopējais koku skaits un sugu struktūra statistiski nemainās.

Un to, ko es arī šeit vienā no saviem pirmajiem slaidiem arī šeit rādīju, tā bija šo dabisko traucējumu atdarināšanas metode un ainavu plānošanas pieeja un variēšana starp kailcirtēm un izlases cirtēm un atsevišķu koku ciršanu... Tas ir atkarīgs no tā, kādi ir augšanas apstākļi, cik viņi ir piemēroti viena vai otra modeļa īstenošanai. Un ja runājam, teiksim no saimnieciskā viedokļa, tad pēc kailcirtes kokus izaudzēt vienā lielākā platībā ir ekonomiski izdevīgāk. Bet tieši tāpēc, lai tur tiktu ievēroti arī visi šie te vides jautājumi un tā bioloģiskā daudzveidība pēc iespējas tiktu aizsargāta un saglabāta, tāpēc arī tiek ieviesti šie ainavas elementi attiecībā uz ekoloģiskajiem kokiem. Pat šobrīd daudzi meža īpašnieki šos ekoloģiskos kokus īpaši audzē, teiksim, arī jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs un tādā veidā, lai izpildītu šīs prasības.

Un es varbūt vienu būtisku lietiņu šeit nepieminēju. Šobrīd Eiropā šī zaļā transformācija nozīmē arī būtisku finanšu sistēmas transformēšanu un tā ir saistīta ar tā saucamās „zaļās taksonomijas” ieviešanu. Un šajā taksonomijā tiek aprakstītas tās saimniekošanas pieejas... kā būtu jāsaimnieko un kādi ir limiti, lai nenodarītu būtisku kaitējumu videi. *Do not significant harm* princips un ir seši vides mērķi. Katrā no šiem vides mērķiem... un kā viens no šiem taksonomijas tehniskās pārbaudes kritērijiem mežsaimniecībā ir tāds, ka tu nedrīksti cirst vairāk, kā tev 30 gados pieaug... respektīvi, tev 30 gados nocirst vairāk kā 30 gados pieaug... Plus vēl tur ir arī dažādi principi šobrīd attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzības saglabāšanu, kurā vietā kā tu drīksti vai nedrīksti... nu, kā būtu vēlams vai nebūtu vēlams saimniekot.

Kāpēc es to pieminēju? Tāpēc, ka šī taksonomija ir saistīta ar ilgtspējīgo finansējumu un to, ka, ja investors investē vienā vai otrā biznesā, viņam ir jānodrošina, ka tā tad tas, ko viņš ražo, ir ilgtspējīgi, un ja viņam ir nepieciešams aizņemties naudu bankā, piemēram, tad viņam banka prasīs, vai tas tavs projekts ir ilgtspējīgs vai neilgtspējīgs. Un tas ir tas, kāpēc šie *do not significant harm* principi, kā es pieļauju, ka pēc trīsdesmitā gada būs diezgan būtiski saistoši visiem.

J. Briede.

Vai es tad pareizi saprotu, ka jūs tā kā nepiekrītat tam, kas ir rakstīts tajā Eiropas Savienības Meža stratēģijā?

D. Dubrovskis.

Nē, kāpēc, es piekrītu, bet es tikai paskaidroju, ar kādiem mehānismiem tas tiks veidots. Tas tiek veidots, nevis, ka valsts tagad... nu, tā kā mūsu gadījumā, ka mēs tagad noteiksim, ka tāds ir caurmērs un visiem tagad tas ir jāpiemēro... Nē. Tas princips ir cits, tas princips ir tāds, ka tev... lai tu varētu pārdot savas preces, tev brīvprātīgi ir jāatsakās no kaut kādiem vieniem principiem pa labu citiem principiem. Pretējā gadījumā, teiksim... tu nevarēsi dabūt šo finansējumu jeb aizdevumus bankā vai neviens no tevis tavu preci nepirks tieši tāpēc, ka tu nevari pierādīt, ka tu savu mežu apsaimnieko ilgtspējīgi un tāpēc tavus baļķus nepirks.

Tas ir tas pats... nu, kā lai saka... tagad arī par šo pašu „zaļo enerģiju”, kas ir... kāpēc šobrīd vēja parku būvniecība arī Latvijā, es pieļauju, ir ļoti sarežģīta. Tas ir tieši tāpēc, ka šim te ietekmes uz vidi vērtējumam ir izšķiroša nozīme, jo, ja ietekmes uz vidi vērtējums ir negatīvs, bet kāds tur... nu, nezinu, nosacīti uzbūvē kādu šo te vēja rotoru, tad neviens no viņa enerģiju nepirks tāpēc, ka tā nebūs „zaļā enerģija”.

Es tā līdzbāš... lai labāk saprastu, ka tas pats šobrīd ir arī saistībā ar mežsaimniecības pārkārtošanos...

J. Briede.

Jūs... nu, tā ļoti optimistiski, ka neviens nepirks... Vai tiešām visiem ir tik zaļa domāšana?

D. Dubrovskis.

Nē, nu tāda ir iecere uz 2050. gadu, ka mums viss ir ilgtspējīgi un zaļi Eiropā.

J. Briede.

Labi.

Tad vēl viens jautājums. Tātad, es sapratu, ka tas jūsu pētījums tika ņemts par pamatu tad, kad Ministru kabinets izstrādāja šos te noteikumus. Bet kā jums šķiet, vai, lai izvērtētu riskus, kas saistīti ar bioloģisko daudzveidību, par putnu sugām un citām ietekmēm uz vidi, pietiek tikai ar šo te jūsu veikto ietekmi uz vidi analīzi, vai tomēr nevajadzēja veikt stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu?

D. Dubrovskis.

Nu, cik man zināms, tad stratēģiskās ietekmes novērtējums... respektīvi, Sivanova veids, ja mēs runājam par plānošanas dokumentiem... šī ir tikai viena

atsevišķa normatīvā izmaiņa, kurai, kā arī kolēģi iepriekš norādīja un arī es gribētu arī uzsvērt, ka nu nav būtiska ietekme uz kopējo sistēmu un kopējās plānošanas principiem.

J. Briede.

Nu, pieteicēji mums rādīja arī slaidus un arī bija par to, ka samazinās šis te putnu indekss. No tā, ko jūs stāstījāt, liekas, ka viss ir tik jauki un skaisti...

D. Dubrovskis.

Jā, nu, par to putnu indeksu... pirmkārt, putnu indekss no zinātniskā viedokļa ir ļoti diskutējams. Gan tā metodika, kā tas tiek īstenots, jo, ja tiek veikts pētījums, tad pētījumam vai arī šim monitoringam ir jābūt atkārtojamam un pārbaudāmam. Un, teiksim, ja skatāmies uz putnu indeksu, uz tiem principiem, tad tur ir ļoti liels nejaušības raksturs. Un, lai dabūtu, teiksim, šos datus attiecināt uz visu valsti un lai tos padarītu par ticamiem, respektīvi, gan tam putnu uzskaites tīklam, gan arī tiem, kas šo uzskaiti veic, būtu jābūt, pirmkārt, tīklam lielākam, blīvākam un uzskaites veicējiem būtu kaut kādā veidā arī jābūt gan ar zināmu kvalifikāciju, kas ir apliecināta, ir zināmi kopīgi principi... nu, līdzīgi, kā, piemēram, ir meža inventarizācijas veicēji, kur ir jāiziet eksaminācijas process un personām ir jābūt civiltiesiski apdrošinātām pret to, ko viņi dara... Nu... un es zinu arī, ka, piemēram, meža statistiskā inventarizācija... tur ir ļoti stingriem šiem noteikumiem, kādā veidā tas tiek darīts un ievērots. Un ja runājam par putnu indeksu mūsu valstī, tad man ir daudzi jautājumi par to, kā tas tiek veikts. Un otrs. Nevar šo caurmēra jautājumu skatīties atrauti, piemēram, no tā, ka mums Latvijā ir, piemēram... ņemsim tos pašus lūšus.... Lūši ir plēsēji, kas pārtiek no putniem zināmā mērā un līdz ar to, teiksim, lūšu aizsardzība noteikti arī rada zināmu ietekmi uz šo putnu indeksu. Tāpat arī par citiem plēsējiem... varam runāt par medību paradumiem... teiksim, kā tiek kontrolēts, vai ir mainīts šo te plēsēju skaits... Tā kā tur ir ļoti daudz dažādi faktori un tos sasaistīt, ka redz, atsevišķu caurmēra izmaiņu rezultātā tagad mainās putnu indekss... nu, tam nav nekāda pamata.

J. Briede.

Bet kā ar to kailcirti... ka uz kailcirtes pamata...

D. Dubrovskis.

Jā, ja mēs runājam par kailcirti. Es jau pieminēju to, ka katru gadu galvenajā cirtē mēs nocērtam 46 tūkstoši... es tagad precīzi nepateikšu, cik tas ir... 1,6 procenti gadā no kopējās meža teritorijas. Tad, kad putnu ligzdošana notiek, tie ir... kad ir šis te jūtīgais periods... tas ir, nu, teiksim... četri mēneši gadā... Pārreķinot... ja ņemam to kaut vai 1,5 procentus gadā, un mums ir 12 mēneši, tātad tā ietekme ir attiecīgi krietni mazāka par 1 procentu uz kopējo meža teritoriju gadā. Tie ir kaut kādi 0,4 procenti...

Atvainojiet, es nevaru tā ātri padomāt... bet es tā gribēju līdzībās to pateikt...

J. Briede.

Labi.

Tad mums te ir arī daudz runāts par tiem ekoloģiskajiem kokiem. Un tagad, braucot uz to pašu Siguldu, ievēroju, ka tiešām ir tāds liels klajums un tad ir tur tādi atsevišķi tie koki. Ir tiešām pētījumi par to, ka putni tādos atsevišķos kokos... viņi izlido no meža un labprāt tā kā...

D. Dubrovskis.

Redziet, šie ir nākotnes dobuma koki un nākotnes putnu ligzdas. Tāpēc, ka mēs zinām, ka tā jaunaudzīte, kas šobrīd ir maziņa... maziņi koki pie Siguldas, ja brauc uz Siguldu, tad pirms Lorupes gravas tilta... tie koki augs un tā ainava izlīdzināsies tādā ziņā, ka tie mazie koki būs lielāki un tā starpība starp to šobrīd atsevišķo ekoloģisko koku viņa ar katru gadu kļūs mazāka tīri augstuma ziņā un kaut kad nākotnē viņi saplūds kopā un tie jaunie koki, iespējams, pāraugs tos vecos. Daudzās vietās Latvijā var redzēt, ka tas tā notiek.

Līdz ar to ir jāsaprot, ka ainava nav konstanta. Ainava atrodas nepārtrauktā dinamiskā attīstībā un mainībā.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad pēdējais jautājums. Jūs savā viedoklī norādījāt, ka tā tad mums ir paredzēts, ka mums aizsargātās teritorijas palielināsies un līdz ar to tad to tā kā vajadzētu kompensēt ar šīm te iespējām izcirst arī. Vai nevajadzēja tomēr tā kā otrādāk? Vispirms palielināt tās aizsargājamo teritoriju platības un pēc tam tikai domāt par izcirstanu?

D. Dubrovskis.

Tas ir ļoti labs jautājums. Jo redziet... te jau pagājušajā reizē parādījās... Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kolēģiem arī bija tas jautājums, kāpēc tas viss notiek tik ilgi un lēnām? Un mums jau šodien ekonomikā, kā saka, bērni jālaiž skolā šodien, mēs nevaram desmit gadus gaidīt. Līdz ar to tas ir, kā saka, komplekss jautājums no visām pusēm, arī no dabas aizstāvju un VARAM kolēģu puses tādā ziņā, ka ir jābūt kaut kādam kompromisam un nevar būt arī zemes īpašnieks ķīlnieks, ja kaut ko nav izdarījuši ierēdņi. Tāpēc es jums piekrītu. Šis ir ļoti sarežģīts jautājums.

J. Briede.

Nu, jā... Tad man varbūt vēl tāds retorisks jautājums. Tad iznāk, ka sabiedrība kopumā ir tie ķīlnieki.

D. Dubrovskis.

Nu, tā varētu teikt... jā... Piekrītu jums.

J. Briede.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Man būs divi jautājumi. Un tiešām paldies par jūsu izvērsto jau prezentāciju.

Nedaudz atgriežoties pie prezentācijas, kur jūs minējāt datus un pētījumus saistībā ar klimata pārmaiņām. Un konkrēti, ka attiecīgais emisiju apjoms sarucis un viens no faktoriem, protams, ir saistīts ar šo te meža ciršanu... ja es pareizi sapratu...

Jūs arī minējāt brīnišķīgus piemērus, ka daudz kur mēs citas vielas un tā tālāk un materiālus aizstājam ar koksnī.

Sakiet, lūdzu, vai šajā jūsu pētījumā un analīzē ir kādi dati par to, ka tieši tās vielas, kas tiek aizstātas, vai materiāls, kas tiek aizstāts, ir tieši no Latvijas mežiem? No Latvijas koksnes? Jo mēs dzirdējām iepriekšējās tiesas sēdēs, ka diezgan daudz tā koksne tiek tālāk nodota pārstrādei, dažāda veida pārstrādei, notiek eksports un tā tālāk.

Līdz ar to jautājums ir par to, cik daudz mēs varam teikt, ka tas, kas notiek ar emisiju apjoma samazināšanos Latvijā, ir pateicoties dēļ tā, ka tiek izcirsti Latvijas meži?

D. Dubrovskis.

Es atvainojos, ja drīkst, tiesneses kundze... man kā mežkopim pēc izglītības un zināmā mērā pārliecības, mēs mežus apsaimniekojam... lūdzu...

Un, ja runājam, šis jums ir ļoti labs dziļš jautājums no tā viedokļa, ka mēs esam Eiropas Savienības daļa un šie klimata neitralitātes mērķi mums ir Eiropā kopīgi. Protams, katrai valstij ir noteikts savs mērķis, savi limiti. Un, ja runājam tālāk par mūsu devumu, tad es gribētu teikt, ka Latvijas devums ir arī Zviedrijā, Dānijā, Kopenhāgenā, Stokholmā, kur šķelda tiek eksportēta un līdz ar to viņiem nav jākurina viņu gāze vai nafta. Bet, ja skatāmies uz šo te noglabāšanu koksnes produktos, tad ir tālāk šī IPCC

jeb starptautiskā klimata pētnieku paneļa vadlīnijas. Un attiecībā uz to, kā mēs rēķinām emisijas un kā tās tālāk sadalām starp valstīm vai, teiksim, kas tiek likts iekšā uzskaitē un kas netiek likts uzskaitē, tad šie zāģmateriālu un saplākšņu un citu produktu apjomi, kas tiek saražoti dziļākas pārstrādes rezultātā Latvijā no Latvijas resursiem, tiek ieskaitīti Latvijas bilanci, nevis citu valstu bilanci. Tāpēc tas arī ir viens no mūsu stratēģiskajiem virzieniem valstī un tas parādās arī nacionālās enerģētikas un klimata plānā veicināt koksnes izmantošanu nacionālā līmenī.

I. Kucina.

Paldies. Un es neapšaubu, ka mežsaimnieki apsaimnieko mežu... nekādā gadījumā... bet šodien mēs runājam par koku ciršanas noteikumiem.

D. Dubrovskis.

Jā, paldies.

I. Kucina.

Jā. Un otra lieta.

Iepriekšējā tiesas sēdē, ja es precīzi atceros, bija izskanējis tāds viedoklis. Un mani interesē, kā jūs to vērtējat.

Proti, ka viennozīmīgi, ka attiecīgās apstrīdētās normas jāraugās tādā kopsakarā līdz ar to, ka tiek veicināta attiecīgi arīdzan meža atjaunošana. Un mēs esam dzirdējuši tādu viedokli, ka koku atjaunošanas stādi principā pēc savas būtības tiek audzēti, lai kāpinātu meža produktivitāti un attiecīgi tādējādi tomēr to daudzveidību, meža daudzveidību, dabas daudzveidību tomēr tas īstenībā nesaglabā. Vai tā ir tā kā pēc jūsu domām patiesība, vai tomēr tas īsti tā nav? Un tie stādi ir tie bioloģiskie stādi, kas ir līdzvērtīgi tam, kas būtu audzis mežā?

D. Dubrovskis.

Jā, es sapratu jūsu jautājumu... Jūs runājat par vienu no bioloģiskās daudzveidības aspektiem, tas ir, ģenētiskā daudzveidība un meža selekcija.

Diemžēl es neesmu meža selekcijas speciālists un šeit Āris Jansona kungs, kas ir zināmā mērā viņa maize, jums to varētu labāk izstāstīt par šiem aspektiem ģenētiskajā līmenī. Tāpēc es atvainojos... bet nevarēšu sniegt ļoti dziļi izsmēlošu atbildi, jo es baidos kļūdīties.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Paldies jums tiešām par jūsu viedokli izsmeļošo.

Un man vēl viens jautājums būs par to pašu novērtējumu uz vidi. Jūs teicāt, ka šis nav plānošanas dokuments un tam nav būtiska ietekme uz kopējo plānošanu.

Vai jūs varētu precizēt... es gribētu saprast... Nu, pieņemsim, ja šī lēmuma rezultātā tiktu ietekmēta nu, pieņemsim, viena piektā daļa Latvijas teritorijas... nu, no tā apjoma. Vai tad jūs arī teiktu, ka nebūtu ietekmējama... es gribu vienkārši saprast, vai tur ir jautājumi par procentiem, vai jūs kaut kā citādāk skatāties, kurā brīdī tad ir tā plānošana jāveic... tas novērtējums...?

D. Dubrovskis.

Jā, paldies.

Ja tas būtu tik kardināla izmaiņa, par kuru jūs minējāt, piektā daļa vai vēl lielāka daļa... tad, manuprāt, tas būtu arī pašsaprotami, ka tā ietekme var būt... tā pieņemšanas gaita varbūt būtu nedaudz savādāka. Es nezinu. Bet tīri no procedūras viedokļa, no procesuālā viedokļa, manuprāt, tur atšķirībām nevajadzētu būt bijušām. Nu, tādā ziņā, ka, ja tas būtu tā noticis... bet tas nenotika, protams... nu, jā... tas noteikti tad būtu kaut kādā ziņā daudz būtiskāk saistīts ar citiem plānošanas dokumentiem.. Es pieļauju, ka tāpēc arī būtu vajadzīgs.

Bet pie šiem te nelielās ietekmes... jo mēs redzam, ka kardināli citos procesos šobrīd nekas nemainās un tas ir pakāpeniski... Noteikti Eiropas nākotnes izaicinājumi piespiedīs meža īpašniekus skatīties savādāk, bet tieši šie caurmēri, kas tagad ir, tie samazinātie, tie radīs meža īpašniekiem daudz brīvākas iespējas variēt ar dažādiem instrumentiem, lai nodrošinātu tos ilgtspējības principus.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Ja es varu palūgt 20. slaidu... es gribēju precizēt...

Tas bija saistībā ar koku caurmēru, jo jūs teicāt, ja es pareizi sapratu, ka lielu dimensiju koki pat palielināsies pēc šādas apsaimniekošanas, savukārt tajā 20. slaidā, kur tad ir tas vērtējums, tur ir tā kā pretējs secinājums...

D. Dubrovskis.

Tur ir... Es sapratu jūsu jautājumu. Tas slaidis ilustrē to, vai būtiski samazināsies šo te lielo dimensiju, respektīvi, resno koku virs 30 centimetriem, kopējais skaits...

īpatsvars, protams, ka samazināsies... bet tas vienalga būs lielāks nekā tādā nākotnes nosacītajā meža struktūrā, kur cilvēks neiejaucas ar savu darbību. Jo tas, ko es minēju... liels tievo koku skaits, liela savstarpējā konkurence, konkurences rezultātā koki nav spējīgi izaugt lieli, viņi ir izstīdzējuši, ar tievākām dimensijām...

A. Kučs.

Ja es varu precizēt... Bet viņš samazināsies attiecībā pret ko?

D. Dubrovskis.

Vai varu palūgt to 20. slaidu, lūdzu...

Šis... jā...

A. Kučs.

3. aile.

D. Dubrovskis.

Lielāku koku dimensija... ā, tas ir par lielāku dimensiju... tas ir cits... Un, kā jūs redzat, mans vērtējums, ka nav vērtēts.

A. Kučs.

Es atvainojos... tad 2. aile... Jūs rakstāt, ka koku ar caurmēru līdz 30 centimetriem īpatsvars samazināsies... Tas ir jūsu vērtējums.

D. Dubrovskis.

Jā... Tieši tas ir tas, ko es arī iepriekš tajā slaidiņā, kuru gribēju parādīt arī „Veiktie aprēķini”... Redziet, šeit ir tas virs 30 centimetriem, labajā attēlā... dzeltenais, vidējā kolona. Un savukārt tā, kas ir pa kreisi, tā ir pie tā caurmēra, kas ir atbilstoši galvenās cirtes vecumam, kas ir norādīts normatīvajos aktos. Nu, tā starpība starp to zilo un dzelteni... tas ir tas koku skaita īpatsvara sarukums un savukārt tas zaļais parāda to atbilstošo dabiskai struktūrai, kur notiek dabiskās pašizrēķināšanās bez cilvēka piesaistes un novecošanās procesā kā koku bojāeja. Kā tas ir redzams...

A. Kučs.

Paldies.

Es tad vienkārši nepareizi sapratu, jo es sapratu, ka tajā pelēkajā, tajā 20. slaidā, ka tur bija jūsu vērtējums par apstrīdētajām normām un ka pie tām tad samazināsies... tā es vismaz sapratu... tad es esmu nepareizi sapratis.

D. Dubrovskis.

Šī tabuliņa tika ielikta tad, kad bija diskusija mums Meža konsultatīvās padomes sēdē, kur bija dažādi priekšlikumi... redziet, tur ir NVO piedāvājumi, kāds ir NVO pamatojums un tad ir mans vērtējums tam, ko var darīt un ko nevar darīt. Tad ir Zemkopības ministrijas piedāvājums ietekmes mazināšanai un attiecīgi veiktie komentāri. Tas ir tas, ko es gribēju arī ilustrēt, ka pretēji tam, kā kolēģi apgalvoja, ka šādas diskusijas nav notikušas, Meža konsultatīvās padomes sēdēs tādas diskusijas notika.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpinām ar jautājumiem. Lūdzu, vārds tiesnesei Jautrītei Briedei.

J. Briede.

Jā, paldies. Es par šo pašu.

Tātad, šeit tajā otrajā, kur jūs esat norādījis, ka koku caurmēra virs 30 centimetriem īpatsvars samazināsies, tur Vides nevalstiskās organizācijas ir tā kā ierosinājušas atstāt 30 ekoloģiskos kokus un attiecīgi ir arī atsauce uz acīmredzot pētījumu. Un savukārt Zemkopības ministrija ir piedāvājusi tos 8 ekoloģiskos kokus, kas arī tad ir apstiprināts.

Un jūs sakāt, ka tas nodrošina to nepieciešamo skaitu. Tad jūs nepiekrītat tiem Nilsona...

D. Dubrovskis.

Redziet, tur ir diezgan... Tas atkal ir ļoti sarežģīts jautājums. Ja es pareizi atceros, tad pagājušajā sēdē „Silavas” kolēģi arī par šo mazliet runāja un ilustrēja, ka šeit svarīgi ir tas, ka mēs nerunājam par vienu atsevišķu kailcirti, nu, te arī runāja, ka vidējā platība ir 0,8 hektāri, ap šo kailcirti, kas kļūst par izcirtumu un pēc tam par jaunaudzi, apkārt arī ir mežs. Tas nav tuksneša vidū kā viena atsevišķa teritorija. Un līdz ar to, teiksim, tad, kad mēs runājam par šiem ekoloģiskajiem kokiem un cik tad tur uz hektāra viņiem būt, tad jāskatās ir vispār kopējā ainavas līmenī. Tāpēc šeit arī ir norādes par to, ka ir nepieciešams attīstīt dažādus ainavas ekoloģiskās plānošanas principus. Tātad, tas faktiski ir tā struktūra un tā kompozīcija, kāda mežā veidojas.

Protams, ka meža īpašnieki ir dažādi, īpašumu izmēri ir dažādi, bet tas, kas nav vienā nelielā nogabaliņā, tas ekoloģiskais koks, tas būs blakus un jāsaprot, ka, ja mēs runājam... un te arī kolēģi no prasītāju puses runāja par putnu ligzdām, par putniem, tad es atļaušos tomēr atzīmēt, ka tas limitējošais faktors putnu populācijas izplatībai ir

barības bāze. Ja ir blakus barība, pietiekami resursi, tad arī putni tur dzīvos. Ja putniem nebūs ko ēst, tad, visticamāk, ka viņi tur nedzīvos. Līdz ar to uz šo jautājumu ir jāskatās plašāk un, manuprāt, 8 ekoloģiskie koki uz hektāru pilnībā nodrošina gan nepieciešamību pēc ligzdošanas, gan arī kopējā meža ainavā, ņemot vērā, ka uz katru hektāru ir šie 8, plus vēl ir lielo, resno dimensiju koki, kas uz to pašu galvenā caurmēra brīdi būs, kā jūs redzējāt, tur arī ir tie virs 40 un 50 centimetriem atsevišķi koki, ka tas viss to spēj kombinējot nodrošināt.

Mums jāskatās ir daudz plašāk uz šo teritoriju, nevis atrauti vienā atsevišķā nogabalā.

J. Briede.

Tātad, jūs sakāt, ka tajā Nilsona piedāvātajā, ka jābūt tiem 30 kokiem, viņi ir skatījušies daudz lielākas tās teritorijas...

D. Dubrovskis.

Redziet, tas, ko es gribētu teikt, ka... nu, paņemsim stratēģijas... arī par to, cik ir jābūt mirušajai koksnei uz hektāru. Arī ir tas pats par 30 kokiem uz hektāru... tas ir optimāli.

Bet, ja mēs paskatāmies zinātniskajā literatūrā, mēs redzam, ka mirušās koksnes daudzums variē no tā, kas tur aug. Piemēram, Pierīgā... tur, kur mums ir kādi sili, mētrāji, priežu meži, tur jūs mirušo koksni redzēsiet daudz mazāk nekā, piemēram, kādā egļu vērī, vecākā mežā, kur notiek šie te pašizrobošanās, pašizretināšanās procesi.

Tāpēc arī šīs mirušās koksnes, tāpat kā ekoloģisko koku skaits... viņš variē... Un, cik man zināms, tad, piemēram, ir arī tie noteikumi, koku ciršanas noteikumi, kas nosaka, ka, ja tu gribi cirst vairāk... tajos pašos sausieņos, kas atbilst šiem te... pēc būtības šīm teritorijām, kur notiek šie te plašie postījumi, plašie dabiskie traucējumi... tad tur arī ir noteikts, piemēram, par 40 sēklas koku atstāšanu uz hektāru... tad tu vari cirst 10 hektārus. Bet ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka tie sēklas koki tā saucamie, viņi veido arī šo ekoloģisko koku kopumu. Tāpēc šeit ir jāskatās plašāk un ne vienmēr valstī ar saviem normatīviem ir viss jānosaka zemes īpašniekam. Ļoti daudz labāk un vairāk var panākt, ja tiek rakstīts labās apsaimniekošanas rekomendācijas, vadlīnijas un šo procesu atstāt zemes īpašniekam, nosakot šādu minimālo skaitli... piemēram, arī 8 koki... Nu, tādā ziņā es domāju, ka kopējais efekts būtu daudz lielāks.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem vai būs jautājumi? Lūdzu!

V. Ķerus.

Jā, paldies. Būs gan un ne viens vien.

Pirmkārt, jūs esat zinātnieks, bet, ja mēs runājam par mežu un zinātņi, tad tas jautājumu loks ir ļoti, ļoti plašs... tāpēc jūs varbūt varat precizēt, kāda ir jūsu specializācija kā zinātniekam?

D. Dubrovskis.

Mana specializācija šobrīd ir ļoti, ļoti plaša. Tā ir mainījusies, jo sākotnēji es savu disertāciju rakstīju saistībā ar ilgtspējīgu meža apsaimniekošanas jautājumiem... konkrēti, par koku ciršanas apjoma aprēķiniem un saistībā ar meža resursu ekonomisko aspektu, jo mana disertācijas tēma bija veltīta meža kapitālvērtības noteikšanai un ilgtspējīgiem ciršanas apjomiem, to aprēķināšana atbilstoši principiem, lai šī meža kapitālvērtība nesamazinātos, bet pieaugtu.

Tad, ņemot vērā šobrīd šo komponenti, kas saistīta ir ar vides jautājumiem un meža ekosistēmas pakalpojumiem, tad mana interešu sfēra ir palielinājusies, es arī studentiem joprojām lasu lekcijas tādos divosursos kā „Meža vērtība”, kur runājam par dažādām vērtēšanas metodēm un ekosistēmu pakalpojumu vērtēšanu un arī pilsētas mežu apsaimniekošanu, kur šie aspekti, ekoloģiskie aspekti un sociālie aspekti, ir īpaši svarīgi.

Ja izdevās man atbildēt uz šo jautājumu...

V. Ķerus.

Jā... Jums izdevās un tas ļoti labi sasaistās ar manu nākamo jautājumu. Ir zināms, ka jūs rēķinājāt... tad, kad sākās šis grozījumu process... jūs rēķinājāt, kā mainīsies meža kapitālvērtība grozījumu ietekmē.

D. Dubrovskis.

Arī... jā... neapšaubāmi...

V. Ķerus.

Un jūs tagad minējāt arī, ka jūsu specializācija ir paplašinājusies uz ekosistēmu pakalpojumiem. Tātad, ir jautājums, vai kādā brīdī jūs esat rēķinājis, kā tas mainīsies... kā šo grozījumu ietekmē mainīsies plašāks ekosistēmu pakalpojumu spektrs, ne tikai koksne?

D. Dubrovskis.

Tātad, ja runājam par šiem ekosistēmu pakalpojumiem un meža nozīmi, tad viens no tādiem būtiskiem aspektiem ir, kas šeit arī parādījās vienā no pirmajiem slaidiem... ir par to, ka ar meža piesaistēm ir jāspēj kompensēt emisijas citos sektoros.

Tātad, arī CO₂ piesaiste ir viens no ekosistēmas pakalpojumiem, kurus nodrošina mežsaimniecība.

Otrs tāds virziens ir tas, par ko mēs arī šeit runājam, par bioloģisko daudzveidību, bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, tas ir, šis te nākotnē... šo te bioloģiskās daudzveidības aizsardzības sertifikātu tirgus, ja es to tā šobrīd varētu apzīmēt. Tas nozīmē gūt finansējumu dabas vides... respektīvi, sugu aizsardzībai, dabas atjaunošanas projektiem un tādām lietām.

Protams, ka tas mans galvenais darbības virziens ir skatīties uz šiem jautājumiem no ekonomikas viedokļa caur meža resursu ekonomiku. Un tie virzieni ir perspektīvi, bet tie absolūti nerunā pretrunā tam, par ko mēs šobrīd runājam šīs tēmas kontekstā. Viņi ir savstarpēji papildināmi.

V. Ķerus.

Jā... ekosistēmu pakalpojumi parasti tiek izteikti ekonomiskos mērogos, ja tā var teikt. Bet, manuprāt, jūs neatbildējāt uz to, ko es jautāju. Vai jūs esat rēķinājis, kā mainīsies ekosistēmu pakalpojumu vērtība šo grozījumu rezultātā?

D. Dubrovskis.

Ja mēs runājam par ekosistēmu pakalpojumu vērtību, tad es atbildēju... es ar šiem jautājumiem darbojos kopš 2000. gada, kad Pasaules Bankas pasākumā šai tēmai toreiz... tas bija pirms 24 gadiem... tika no kanceles teikts, ka nu tas, kurš spēs novērtēt ekosistēmu pakalpojumus un noteikt meža kapitālvērtību, iegūs Nobela prēmiju. Tas, ko es gribu pateikt... ka tam nevienam tas nav izdevies to izdarīt... Ir dažādas pieejas, ir mehānismi, bet neviens to nav izdarījis.

V. Ķerus.

Nemot vērā jūsu specializāciju... Tad, kad notika diskusija par šiem te grozījumiem un vides organizācijas nāca klajā ar riskiem, kas, mūsaprāt, ir aktuāli domājot par ietekmi uz vidi, Latvijas Valsts meži bija tie, kas uzņēmās šos riskus izvērtēt.

Nemot vērā to, ka uzņēmumā strādāja arī virkne tieši ekoloģijas speciālistu, kā jums šķiet, kāpēc šis uzdevums tika uzticēts tieši jums?

D. Dubrovskis.

Es līdz galam nesapratu šo jautājumu... godīgi atzišos...

V. Ķerus.

Šeit mums uz ekrāniem joprojām redzamie riski nāk no vides organizācijām. Tad, kad mēs tos likām uz galda, Valsts meži teica, ka viņi šo izvērtēs un Valsts meži to uzticēja jums.

Jautājums ir – kāpēc jums? Nevis ekoloģijas speciālistiem, kas arī uzņēmumā strādā?

D. Dubrovskis.

Teiksim tā... Es nezinu par to, ko jūs runājat... līdz galam... es zinu to, ka es konsultējos ar kolēģiem, kas nodarbojās ar vides jautājumiem Latvijas Valsts mežos. Šeit arī ir viena daļa no šiem slaidiem, kas bija saistīti ar šo te ainavu ekoloģiskās plānošanas principu ieviešanu, dabisko traucējumu atdarināšanas pieeju... tas ir ciešā saistībā ar to, ko attīsta arī Latvijas Valsts meži.

V. Ķerus.

Un jums bija interesants viedoklis par putnu indeksu, bet formāts paredz, ka es varu uzdot jautājumus tikai, tāpēc ir jautājums, vai jūs esat iepazinies ar metodiku, kā tiek veiktas šīs putnu uzskaites, kā tiek rēķināti šie indeksi un par pētījumiem, kuros šie dati ir izmantoti?

D. Dubrovskis.

Jā... Es esmu to darījis.

V. Ķerus.

Pie tā mēs atgriezīsimies vēl vēlāk.

Bet man ir daudz jautājumu par jūsu prezentāciju. Es centīšos neatkārtot to, kas jau ir iepriekš jautāts.

Runājot par dabisko traucējumu atdarināšanas pieeju, 12. slaidā jūs atsaucāties uz acīmredzot Timo Kuuluvainena rakstu 2009. gadā, saite no jūsu slaida ved uz citu rakstu gan... bet es esmu atradis šādu Timo Kuuluvainena rakstu, uz kuru jūs, visticamāk, atsaucaties un es mazliet pārstāstīšu, un pasakiet, lūdzu, vai tas ir īstais, vai es esmu atradis pareizo?

Timo Kuuluvainens norāda, ka vispārinājums, ka boreālos mežos dabiski dominētu audzes nomainoši traucējumi, ir apgāzts, tajā pašā laikā šis kļūdainais pieņēmums bieži vien tiek atkārtots, lai leģitimizētu dominējošo kailciršu praksi un viņš arī norāda, ka tam turpinoties nebūs iespējams saglabāt mežu bioloģisko daudzveidību.

Vai tas ir pareizais raksts, uz ko jūs atsaucaties?

D. Dubrovskis.

Jā, bet tas ir... Pirmkārt, atbildēšu jums uz jautājumu. Tas, par ko ne tikai viņš raksta, bet arī citi zinātnieki raksta... ņemsim, to pašu Pēru Angelstamu, arī ļoti liela autoritāte no Zviedrijas Lauksaimniecības universitātes, ir tas, ka mēs runājam par dažādām teritorijām teritoriju plānojuma kontekstā. Tāpēc mēs runājam šajā arī kontekstā par tā saucamajiem ekoloģiskajiem koridoriem, kas ir ainavu ekoloģiskās plānošanas princips, tāpēc mēs runājam par šiem te biotopiem mikroliegumiem, kuri tiek aizsargāti nekonzentrējoties vienuviet, mēs ejam prom no segregētās pieejas uz integrēto pieeju. Eiropas mežsaimniecības nākotne ir integrētā meža apsaimniekošana nevis segregētā. Par to runā Eiropas Komisija... es esmu piedalījies vairākās sanāksmēs šajās diskusijās. Tāpēc gribētu teikt, ka tas konteksts, kādā jūs runājat, ir cits.

V. Ķerus.

Šajā kontekstā es nerunāju, es tikai atsaucos uz rakstu, uz ko atsaucāties arī jūs un gribēju saprast, vai mēs abi viņu saprotam vienādi.

Un vēl vienā rakstā tas pats autors, svaigākā rakstā, norāda, ka dabiskā traucējuma režīmā vismaz 63 procentu mežu būtu pārsnieguši 110 gadu vecumu.

Vai jūs šo rakstu esat redzējis un vērtējis kontekstā ar noteikumu grozījumiem?

D. Dubrovskis.

Šo rakstu es neesmu redzējis, bet atkal... es atkārtošos, ka mežam ir ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas, un mums ir jārod un jāmeklē kompromiss starp šīm funkcijām. Un viņš ir skatījies to no vienas funkcijas viedokļa, bioloģiskās daudzveidības viedokļa, ignorējot pārējās.

Un vēlreiz. Tāpēc es arī minu par to integrēto pieeju, kur mēs nodalām īpaši vērtīgās teritorijas un ar saimnieciskiem pasākumiem, saimniecisko darbību tur neejam, bet visās pārējās teritorijās šī apsaimniekošana, tas ir zināms kompromiss starp sociālajām, vides un ekonomiskajām interesēm.

V. Ķerus.

Jā, es tikai precizēju. Šajā gadījumā ne viņa citētās lietas, ne arī es nenoliedzu to, ka būtu nepieciešams kompromiss. Šis ir komentārs par jūsu prezentācijā minēto, ka kailcirtes atdarina dabiskos traucējumus Latvijas apstākļos. Šeit ir runa tikai par to, kā izpaustos dabiskie traucējumi nevis par kompromisiem.

Bet par dažādām apsaimniekošanas metodēm, uz ko jūs arī atsaucāties savā prezentācijā.

Jūs minat tādu plenter meža metodi. Es pieņemu, ka jūs zināt, bet tomēr... vai jūs zināt, ka tas nozīmē, ka tiek mērķtiecīgi izcirsti lielākie koki?

D. Dubrovskis.

Jā, es to zinu, jo tas ir saistīts ar tā saucamo mūžīgo mežu un orientēšanos uz mērķa caurmēru. Tie lielākie un resnākie koki... tas ir, ka mēs mežā audzējam līdz zināmam vecumam un visi koki, kas šo caurmēru pārsniedz, tiek nocirsti.

Bet atkal. Lūdzu, neizraužiet to no konteksta. Ja mēs runājam par ekoloģiskajiem kokiem, un mēs runājam par tiem kokiem, kurus mēs nocirtīsim ražošanas procesā, tās ir divas dažādas lietas.

V. Ķerus.

Es vēl neesmu ielicis kontekstu... līdz tam mēs nonāksim...

Bet iepriekšējās sēdēs mēs vienojāmies no vairākām pusēm... gan no „Silavas” pārstāvja puses, gan no Ministru kabineta pārstāvja puses, ka mums vajadzētu savus argumentus balstīt pētījumos, kas ir atbilstoši mūsu reģiona apstākļiem.

Es nezinu, vai jūs tam piekrītat, vai nē... ja nepiekrītat, varbūt varat precizēt, jo es gribēju saprast, ko jūs gribējāt parādīt ar datiem no mežiem, no tropiskajiem mežiem Āfrikā, kāda tur būtu saistība ar šiem noteikumu grozījumiem?

D. Dubrovskis.

Es gribēju ar to parādīt... to, ka, ja skatāmies uz kaut kādām... nu, šajā gadījumā varbūt aksioma būs skaļi teikt, bet uz likumsakarībām, mēs redzēsim šīs likumsakarības gan tropu mežos, gan ziemeļu mežos diezgan līdzīgas. Mums nav tālu jābrauc, mēs varam aizbraukt uz Gaujas Nacionālo parku, mēs ieraudzīsim tur tieši to pašu. Tā problēma mums ir tāda, ka varbūt šajā jomā Latvijā nav veikti pietiekami pētījumi, tāpēc jāskatās citu valstu kontekstā uz citām publikācijām.

V. Ķerus.

Ļoti laba piezīme, jo tas, par ko es runāju, ja jūs meklējat dokumentos, ir 17. slaidis. Tur kreisajā pusē ir šis te grafiks no Āfrikas un jūs nupat minējāt, ka Latvijā pētījumi nav veikti. Tajā pašā slaidā labajā pusē ir grafiks no Latvijā veikta pētījuma, kur... tā kā tas ir egļu mežs, tad tieši tā, kā jūs minējāt... protams, egļu mežā, kā mēs visi zinām, dabiskā situācijā būs daudz mazu eglīšu, mazāk lielu eglīšu, bet saistībā arī ar citiem jūsu rādītiem grafikiem, līdz kam mēs nonāksim... Viens ir relatīvais sadalījums, otrs ir absolūtais koku skaits. Un pēc šī te Latvijas pētījuma mēs redzam, ka šādā egļu mežā, kur daļa koku pārsniedz 250 gadu vecumu, ir vairāk nekā 20 koki uz hektāra, kam diametrs pārsniedz 30 centimetrus.

Kā jūs vērtējat to kontekstā ar šo grozījumu prasību saglabāt tikai 8 kokus uz hektāra? Un arī jūs minējāt, ka tas būtu vairāk nekā dabiskā situācijā, jo te mēs redzam, ka dati liecina, ka dabiskā situācijā koku skaits būtu lielāks.

D. Dubrovskis.

Jā... Tātad paldies, ka jūs uz šo norādījāt. Un tas, ko jūs tikko skaidrojāt, tikai apliecina manu iepriekš teikto, ka likumsakarības Latvijā strādā arī citur pasaulē. Šis te koku skaita sadalījums caurmēra pakāpēs, tas ko labajā pusē... tas, jā... tas ir no Latvijas, tāpēc arī es to ieliku, tas bija vienīgais, ko es atradu... Pa kreisi ir tātad no citām valstīm. Tas tikai parāda to, ka netraucētos un cilvēku darbības neskartos mežos vairāk koku ir tievie un mazāk ir resnie.

Un ja runājam par to jūsu jautājuma pusi. Es jau, manuprāt, iepriekš tiesai atbildēju, ka tajos mežos, kas ir saimnieciskie, jo šeit mēs runājam par tiem mežiem, kuri tiek apsaimniekoti ar mērķi gūt ekonomisko labumu, gūt labumu klimatam... tātad sasniegt klimata mērķus, būt mērķiem, kuros ir iespējams veikt dažādas sociālās aktivitātes, ir jāmeklē kompromisi. Un jūsu piedāvātais, ko jūs teicāt, 30... ir no vides viedokļa un 8 kā kompromiss... Nu, mēs arī redzam... šobrīd ņemsim to pašu Eiropas zaļo kursu. Tur iet runa par trešo daļu teritorijas, kurai ir jābūt aizsargātai, 10 procentiem – stingri un 20 – aizsargātai. Tā ir trešā daļa.

Nu... es te tā mazliet, kā saka, varbūt operēju ar tām daļām... bet tas ir kompromiss. Tas ir kompromiss.

V. Ķerus.

Jā, bet vēlreiz pasvītrošu, ka runa nav par kompromisiem, kas, protams, ir jāmeklē, bet runa ir par datiem, ko mēs izmantojam savai argumentācijai...

D. Dubrovskis.

Nu, šeit viņi ir...

V. Ķerus.

... Un tas ir kontekstā ar manu nākamo jautājumu. Tātad, jūs parādāt, ka grozījumu rezultātā samazināsies 30 centimetru diametru pārsniegušu koku pieejamība. Tas tā kā visiem ir skaidrs. Tas ir loģiski. Cērtot tievākus kokus, mazāk paliek resno koku. Bet, lai šo te kaut kā mīkstinātu, jūs to salīdzināt ar kaut kādu hipotētisku dabisko struktūru, kur to resno koku ir vēl mazāk. Šeit mēs redzam, ka vienā reālā piemērā no dabas šo resno koku ir vairāk un tāpēc ir jautājums: no kurienes jūs dabūjāt tos skaitļus? Es saprotu, ka sadalījums relatīvais – maz lielu, daudz mazu – varētu būt atbilstošs vismaz daļai mežu, vismaz egļu mežiem, bet jautājums par absolūtajiem skaitļiem... jo ļoti daudz ko maina tas, kur jūs pieņemat to maksimālo iespējamo diametru.

D. Dubrovskis.

Tad man ir jautājums jums... Es drīkstu uzdot jautājumu, lai precizētu...? Laikam jau nē...

A. Laviņš.

Protams, jūs varat precizēt, lai sniegtu jēgpilnu atbildi.

D. Dubrovskis.

Tad, vai jūs zināt, kas ir arbogasta mežierīcības metode...?

V. Ķerus.

Nē.

D. Dubrovskis.

Nu, tad man būs grūti atbildēt uz jūsu jautājumu.

V. Ķerus.

Pamēģiniet...

D. Dubrovskis.

Tas ir... Šie principi attiecībā uz koku skaita sadalījumu pa caurmēra pakāpēm... viņi tiek modelēti gluži tāpat kā... un ciršanas apjomi šajās te izlases cirtēs vadoties pēc tekošās krājas pieauguma tie visi tiek modelēti. Un arbogasta metode ir tā, kas tiek izmantota, lai maksimāli mežaudžu struktūru tuvinātu dabiskajai, lai nodrošinātu mežsaimniecības, teiksim tā... šo te mērķu sabalansēšanu izlases cirtēs. Tāpēc es ieteiktu jums ar to iepazīties un tad jums noteikti šie jautājumi arī radīsies.

V. Ķerus.

Bet jautājums ir nevis par izlases cirtēm... jūs to piedāvājat kā dabiskas meža struktūras sadalījumu un jūs redzat šajā pašā prezentācijā, ka tas hipotētiskais sadalījums neatbilst tam, kas tiešām ir dabisks sadalījums pēc koku skaita uz hektāru un ir jautājums, vai jums tas nerada jautājumus...

D. Dubrovskis.

Jā, man tas nerada... es atbildēju... man tas nerada tāpēc, ka katra audze ir atšķirīga, ir dažāda. Nav divu vienādu audžu mežā Latvijā. Nav tā. Un līdz ar to vienā audzē var vispār nebūt to resno koku tāpēc, ka, piemēram, astonezobu mizgrauzis ir noēdis un citā audzē, kur tas mizgrauzis nav noēdis, tur šo te caurmēru struktūra būs pilnīgi savādāka. Nevar vispārināt.

V. Ķerus.

Labi. Un tad arī tajā tabulā, ko jūs rādījāt, ir... mēs runājam, teiksim, par fragmentāciju, par riskiem... un jūs runājat, ka tas ir telpiskās plānošanas jautājums,

bet tajā pašā laikā tas nav izvērtēts. Nu, vienalga... kāda rakstura jautājums tas ir... jo, mēs zinām, ir, teiksim, Rendenieka un Liepas pētījums par to, kā dažādu mežu apsaimniekošanas scenāriji ietekmētu meža fragmentāciju, diemžēl neviens no šiem scenārijiem nav atbilstošs grozījumiem... Bet kāpēc, jūsuprāt, nebija iespējams izvērtēt telpisko ietekmi uz šiem grozījumiem viņu izstrādes procesā?

D. Dubrovskis.

Manuprāt tāpēc, ka telpiskās plānošanas principi ir jāskata vispār kopumā atrauti. Tas nav... Kā saka, tie jūsu uzdotie jautājumi, arī kas šeit ir... tie nav saistīti ar caurmēra jautājumiem, tie ir saistīti ar telpiskās plānošanas jautājumiem. Tad arī no jūsu puses vajadzēja skaidri un gaiši nākt un Meža konsultatīvo padomi un ierosināt veikt pētījumus un pilnveidot, jūsuprāt... ja jūs redzat nepieciešamību... šos telpiskās plānošanas aspektus. Jo Latvijā pastāv sistēma, pastāv noteikumi, ko drīkst cirst, kur drīkst cirst, telpiski kādam ir jābūt vienas cirsmas lielumam, kādu nedrīkst pārsniegt, kādiem ir jābūt attālumiem starp vienā gadā veicamajām kailcirtēm. Tas viss šobrīd normatīvajos aktos eksistē.

Un runājot par šiem ekoloģiskās plānošanas principiem, ko, piemēram, attīsta Latvijas Valsts meži, viņi to dara ne jau tāpēc, ka tas ir šobrīd noteikumos tā noteikts. Tas ir labās prakses principi un, kā saka, iespējas mežu apsaimniekot no ilgtspējības viedokļa līdzsvarotāk. Tāpēc es nesaistītu šos divus jautājumus tādā veidā, kā jūs to gribat saistīt.

V. Ķerus.

Jūs nesaistītu... Bet jautājums ir, vai, jūsuprāt, būtu iespējams izvērtēt šo grozījumu ietekmi telpiski?

D. Dubrovskis.

Atkal... Ja runājam par Latvijas Valsts mežiem, kuriem ir liela telpiskās struktūras viendabība šajā ziņā, tad Latvijas Valsts mežos droši vien, ka to varētu izdarīt. Es gan gribētu teikt, ka līdz šim meža īpašnieks, kas ir valsts, ir noteikuši viņiem kopējos ciršanas apjomus un Valsts meži tos koncentrē nevis tajās audzēs, kas sasniegušas mērķa caurmērus, bet viņiem ir ļoti daudz audzes, kas ievērojami pārsniedz šo galvenās cirtes vecumu. Tāpēc viņiem ir pietiekami liels šo audžu fonds.

Attiecībā uz privātajiem zemes īpašniekiem, zinot to struktūru, manuprāt, tā būtu... nu, kā lai saka... to der darīt, ja ir lielāki viengabala lieli mežu īpašumi, tad to var darīt, bet, ja runājam par kādu atsevišķu meža īpašumu, kurš atrodas kādi 3 hektāri kaut kur starp citiem īpašumiem, tam nav pilnīgi nekādas jēgas un nozīmes... ietekmes nav nekādas. Nav tādu, manuprāt, cik es zinu... cik es esmu analizējis, nav tādu

viendabīgu platību, kur būtu vienā milzīgā teritorijā visur sasniegts šis mērķis... šobrīd noteiktais caurmērs.

A. Laviņš.

Paldies. Saņēmām atbildi. Vai būtu iespējams. Turpinām.

V. Ķerus.

Tad arī par telpisko aspektu un runājot par fragmentāciju. Jūs atsaucāties uz konkrētu 1994. gada rakstu, un par to man ir divi jautājumi.

Kāpēc jūs izmantojat 30 gadus vecu rakstu nevis jaunākus pētījumus par šo aspektu kopš tā laika?

Un vai jūs varat paskaidrot tajā tabulā norādītos „no” un „yes”, tur, kur pie vairākām sugām ir par šo te fragmentācijas ietekmi.

D. Dubrovskis.

Tas ir saistīts ar to, ka... tas ir piemērs tam, ka ir veikta analīze attiecībā uz to, vai ir būtiska vai nav būtiska ietekme.

V. Ķerus.

Tas nu tā nav... bet labi.

Kāpēc tieši 1994. gada raksts?

D. Dubrovskis.

Tad, kad es pie šiem jautājumiem strādāju, tas bija kādi desmit gadi atpakaļ... Es neesmu šobrīd... piedodiet... es esmu ļoti noslogots un neesmu speciāli meklējis kaut ko tagad jaunu.

V. Ķerus.

Labi.

Man burtiski vēl daži jautājumi.

Un viens par tā saucamo „ZIZIMM” sektoru... respektīvi, par emisiju piesaisti... par piesaisti un emisijām. Un, manuprāt, runājot par grozījumiem, būtu ļoti svarīgi koncentrēties uz to, ko tieši šie grozījumi ietekmē. Un es pirmajā sēdē rādīju grafiku, kur ir redzams, ka grozījumi nemainīs to, ko jūs rādījāt tajā ikdienišķas mežsaimniecības scenārijā, ka meži uz 2050. gadu kļūs par emisiju avotu. Tāds grafiks ir arī jūsu rīcībā, neapšaubāmi. Bet jūs rādāt grafiku, kur piesaisti mēs nodrošinām apmežojot kūdras augšnes. Kāds tam ir konteksts ar šiem grozījumiem, kas neparedz kūdras augšņu apmežošanu?

D. Dubrovskis.

Es jau tad, kad rādīju prezentāciju, es teicu, ka tas ir piemērs, ka ir atrasti daudzi... ka „Silava” ir identificējusi daudzus pasākumus, kas mūs var virzīt uz klimata neitralitātes mērķi... teiksim, pasākumus, kas varbūt līdz šim nav bijuši attīstīti.

V. Ķerus.

Vai bija kādi īpaši apsvērumi, kāpēc jūs nerādījāt grafiku, kā tieši noteikumu grozījumi ietekmēs piesaistes un emisijas šajā sektorā?

D. Dubrovskis.

Teiksim tā... Attiecībā uz šo ir bijuši Latvijā pētījumi... jā, ir bijuši... Kopumā varu pateikt to, ka tādā attiecībā uz piesaisti... piesaiste pieaugumā pieaug par dažiem procentiem uz vienu apriti, ilgtermiņā ietekme ir daudz pozitīvāka jeb daudz lielāka, ja runājam par trim cirtes apritēm.

Liels ieguvums ir tas, ko jūs jau minējāt saistībā ar to, ka meža īpašumu kapitālvērtība palielinās par trešo daļu, ja es pareizi atceros... tāpēc, ka, teiksim, investīciju vide kļūst pievilcīgāka šajā sektorā un ienākumu gūšanas potenciāls zemes īpašniekiem, respektīvi, mazāk ir ierobežojumu attiecībā uz izvēles brīvību. Un tie ir tādi ļoti nozīmīgi kopumā ieguvumi.

Un ja runājam par šo te klimata neitralitātes mērķi vēlreiz... tas arī sekmē oglekļa noglabāšanu produktos un fosilo resursu aizstāšanu, kas arī ir netiešā ietekme.

V. Ķerus.

Tas noved mani pie nākošā jautājuma.

26. slaidā jūs rādāt grafiku, kā mainītos kopējais oglekļa uzkrājums mežā tad, ja viņā netiktu saimniekots un kā mainās dažādās oglekļa krātuvēs pieejamais ogleklis tad, ja mežs tiek cirsts.

Man nebija īsti skaidrs, kas ir tas frers, je, uz ko jūs atsaucaties... bet atkal, domājot par Latvijai atbilstošiem pētījumiem. Tajā slaidā bija redzams, ka runa ir par sitkas egli, kas Latvijā ne dabiski aug, ne tiek audzēta. Un tas, kas vēl jo vairāk lika apšaubīt, vai šis grafiks ir kaut kādā ziņā attiecināms uz Latviju, ir, kā mēs redzam, ka neapsaimniekotā mežā maksimālais kopējais oglekļa uzkrājums ir apmēram 40 gadu vecumā, kamēr „Silavas” pētījumi mums rāda, ka ogleklis mežos turpina uzkrāties, tādā, nesamazinās šī līkne... vēl pārsniedzot 160 gadu vecumu.

Kāpēc jums šis šķita Latvijas situācijai atbilstošs?

D. Dubrovskis.

Protams, es neredzu, kādā veidā šis jūsu jautājums šobrīd skar vispār caurmēra jautājumu... bet varu paskaidrot, ka šis slaidis parāda top dinamiku, kas ir ne tikai

Latvijā, bet visur pasaulē. Un tas ir līdzīgi... ka mēs to koksni, kuru nocērtam, noglabājam tādā koksnes produktos, tādā veidā izvairoties no tām emisijām, kas būtu radušās, piemēram, ja šeit gan grīda, gan galdi viss tas būtu no plastmasas vai no kāda metāla... tādā, tas ir šis aizstāšanas efekts. Un fiziski šis ogleklis te ir noglabāts uz ļoti ilgu laiku. Līdz ar to zeme tiek izmantota, lai atkal spētu no jauna, kā saka, piesaistīt...

Un tas, ko nozīmē tas dabiskais... Tas ir tas, ka katrai ekosistēmai ir kaut kāda kapacitātes robeža. To varētu salīdzināt, ja es paņemtu šo glāzi un pielietu pilnu ar ūdeni... robeža ir šeit... ūdens līmeņa malā... Ja es gabaliņu no šī ūdens ņemtu un nodzertu, un visu laiku varētu liet klāt, tad tas ir tas efekts, ko mēs iegūstam tādā cērtot mežu un spējot papildus nodrošināt piesaisti un aizvietot, piemēram, dabasgāzi un naftu ar to, ka mēs dedzinām koksnes šķeldu. Tas ir ilustratīvs rādītājs un šo te attēlu es esmu paskaidrojis ar nākamo slaidu, kuru es tūlīt ātri parādīšu...

Ar šo slaidu, kurā tas arī ir nodemonstrēts, kā tas notiek Latvijā, tīri izmantojot augšanas gaitas modeļus un taksācijas rādītājus prognozējot nākotnes attīstību. Un jau šodien jūs redzat krājas pieaugumus pagājušajā gadā, 2023./2024. gads, kas liecina, ka vecās audzēs tas ir negatīvs, bet tajā apsaimniekotajā mežā Latvijas Valsts mežos tas ir ar pozitīvu bilanci. Šeit tas ir izskaidrots.

V. Ķerus.

Neejiet prom no šī slaida, jo to man vēl vajadzēs...

Bet pabeidzot par to iepriekšējo piemēru. Jūs piekritīsiet, ka tas salīdzinājums un tā sarkanā bulta par ieguvumiem no oglekļa būtu radikāli atšķirīga, ja mēs nepieņemtu, ka dabiskā mežā oglekļa uzkrājums samazinās pēc 40 gadu vecuma, bet turpina palielināties līdz 160 gadu vecumam vai vēl tālāk.

D. Dubrovskis.

Tad man ir jāaiziet atpakaļ... lai es varētu par šiem gadiem nokomentēt...

Teiksim, tā... Žēl, es negribēju tiesu apgrūtināt ar teorijas skaidrojumu, kas ir tekošais pieaugums, kas ir vidējais pieaugums un kāds ir tas brīdis, kad mēs sasniedzam maksimālo robežu un kad viņš sāk kristies, bet šajā gadījumā man tas būtu jāsaka, ka, teiksim... viens no šiem mērķa caurmēriem, ko es sākumā arī rādīju... tad man laikam ir jāaiziet uz pirmo slaidu... es ļoti atvainojos... tas man palīdzēs jums izskaidrot.

Ja mēs skatītos tīri no tā viedokļa, kad mums... un šeit iet runa par Latviju, par priedi... kad mums būtu vislielākā vidējā piesaiste gadā, tad mums priede būtu jācērt 50... 55 līdz 60 gadu vecumā tāpēc, ka tad mums vidēji gadā būtu vislielākā CO₂ piesaiste laikā. Mēs viņu nocērtam, mēs summējam un iegūstam papildus. Arī šie mērķa caurmēri, par kuriem mēs šobrīd diskutējam, ir kompromiss un mēs neejam uz to. Mēs runājam par to, ka šai pašai priedei ir 80 plus gadi... 84... vai trešā bonitāte... tur pat bija ap 90. Faktiski tas atkal ir kompromiss starp tām jaunajām funkcijām, kas mums ir

jāpilda. 30 gadus atpakaļ visi skatījās uz mežu kā tikai resursu avotu... nu, teiksim tā... koku ciršanas apjomi arī bija svarīgi, lai nodrošinātu kokmateriālu plūsmu, tad pēc 90. gada ir daudz kas būtiski mainījies. Mēs nevaram vairs vecos padomju laikā tapušos normatīvos regulējumus visu laiku turpināt pielāgot un pielāgot. Mums ir daudz kas jāmaina. Un kā viens no šiem izmaiņu galvenajiem būtiskajiem faktoriem ir kompromisa meklējumi starp ekonomiku, sociālajiem un vides...

A. Laviņš.

Dubrovskas kungs, es jūs pārtraukšu... Par kompromisu mēs esam dzirdējuši vairākas reizes.

Cienījamie lietas dalībnieki, mēs esam pavadījuši divas stundas. Taupiet arī jūs paši savu laiku. Un tie jautājumi šobrīd ir ļoti plaši... es saprotu, Satversmes tiesa ir nākusi pretī, tā nekad nav bijis, ka teju katram dodam iespēju par šo komplicēto tēmu nākt ar slaidiem, bet tas nenozīmē, ka katrs slaidis ir jāapšaubā. Tas to nenozīmē... Jums būs iespēja izteikt savu viedokli, kuram no slaidiem jūs nepiekrītat. Jums būs. Bet šeit nav tā īstā vieta, lai jūs šobrīd, piemēram, šo slaidu ņemtu un preparētu līdz beidzamam sīkumam un tajā atrastu kādus trūkumus. Es nezinu... tad tas mums mēnesis būs vajadzīgs... Bet tas nav tas mērķis.

Tāpēc, cienījamie lietas dalībnieki, lai kaut kā tomēr šo padarītu efektīvāku, es turpmāk droši vien vaicāšu, kāda ir uzdodamā jautājuma saistība ar izskatāmo lietu, ar apstrīdēto normu. Lai kaut kā mazlietiņ šo visu ieliktu saprātīgā rāmī. Tostarp arī no laika viedokļa.

Turpinām ar jautājumiem.

V. Ķerus.

Labi. Es tāpat precizējot arī, kāda ir saistība ar apstrīdēto normu uzdošu pēdējo jautājumu, kas zināmā mērā atbalso to, ko tiesa jautāja par kailcirtēm.

Ir divi aspekti šim. Jūs rādāt, ka kailcirtes bija pietiekami daudz jau 40. gados, tāpēc saistītie divi jautājumi ar kailcirtēm.

Vai, jūsuprāt, 40. gados Latvijas meži tika apsaimniekoti ilgtspējīgi? Un vai jūsuprāt kailciršu vienīgā ietekme uz putniem ir tikai tad, ja nocērt kailcirti putnu ligzdošanas laikā? Vai varētu būt vēl citas ietekmes?

D. Dubrovskis.

Protams, man grūti ir saprast, kā jūs to sasaistāt ar caurmēriem, bet varu atbildēt, ka es jau minēju iepriekš. Barības bāze ir noteicošais. Barības bāze, barības pieejamība un putnu apdraudētība. Un kailcirtes... ja mēs skatāmies no tā kopējās struktūras, ka mēs runājam par 0,4 vai 0,6 varbūt procentiem gadā, kas tiek cirsti putnu ligzdošanas periodā, nu... tā kopējā ietekme ir minimāla.

V. Ķerus.

Labi. Man vairs jautājumu nav.

A. Laviņš.

Lūdzu, pārējie pārstāvji... ja ir...

B. Baltvilka.

Labi. Paldies par prezentāciju.

Es uzdošu ātri savus jautājumus. Ja jūs uzskatāt, ka tie nav tieši saistīti, tad, lūdzu, tos ņemsim nost no dienas kārtības.

Tātad, Dubrovska kungs, jūs minējāt, ka Latvija saskaras ar izaicinājumiem īstenojot klimata neitralitātes mērķu sasniegšanu, saglabājot nemainīgu vai pieaugošu IKP.

Vai es tiešām jūs pareizi sapratu, ka jūs apgalvojat, ka Latvijā ir pieaugošs IKP un klimata neitralitātes mērķu sasniegšana nav iespējama bez aktīvas meža ciršanas un to aizstāšanas ar jaunaudzēm?

Un otrs saistošs jautājums. Vai Latvija ir modelējusi dažādus klimata neitralitātes scenārijus un to ietekmi uz tautsaimniecību? Ja tā, kādēļ jūs neiekļāvat savā prezentācijā kaut vai grafikus, kuri uzskatāmi parādītu, kāda ir dažādu scenāriju ietekme uz IKP dinamiku? Paldies.

A. Laviņš.

Jā. Un, pirms būs atbilde, es labprāt sagaidītu jūsu vērtējumu, vai šis jautājums ir kaut kādā mērā saistīts ar apstrīdēto normu?

B. Baltvilka.

Jā. Tādēļ, ka viens no pamatojumiem, kādēļ šāda norma ir nepieciešama, ir tas, ka mums ir jāsabalansē bioloģiskā daudzveidība ar ekonomiskajiem mērķiem un arī šie te grozījumi kontributē klimata mērķu sasniegšanai.

A. Laviņš.

Šādā kontekstā lūgums sniegt atbildi.

D. Dubrovskis.

Nu, jā... Tātad es varbūt otrādā secībā.

Attiecībā uz to, kas tiek modelēts un kā modelēts, šobrīd mēs līdz... tagad es atvainojos, ja es iekāpju ierēdņa korpēs... mēs līdz 10. martam gaidām no Zemkopības ministrijas priekšlikumus attiecībā uz pasākumiem, kur zinātnieki šos papildu modeļus

izmodelēs saistībā ar klimata un enerģētikas plānu par to, kā mēs sasniegsim šos mērķus.

Attiecībā uz iekšzemes kopproduktu... jā, pastāv liels risks, ka, ja mēs neizvēlamies pietiekami lētus un efektīvus risinājumus, tad mēs varam piedzīvot arī būtisku iekšzemes kopprodukta samazināšanos. Tāpēc, ja mēs skatāmies no šī viedokļa, mums ir daudz dažādi alternatīvi risinājumi un mēs meklējam lētāko un efektīvāko.

J. Rozītis.

Man arī būs daži jautājumi cienījamajam viedokļa paudējam.

Vispirms jautājums būs saistībā ar to, ka tika minēts vairākkārtīgi saistībā ar šī caurmēra izmaiņām, ka šis ir tā kā telpiska rakstura jautājums, un tas būtu tā kā jāvērtē, iespējams, atsevišķi kā telpisks jautājums un arī jārisina kā telpisks jautājums.

Un mans jautājums būs par to, tad kādi būtu vispār priekšlikumi, ja mēs zinām, ka Latvijas Valsts meži cērt cirsmu koncentrācijas kailcirtēs, privātajos mežos itin bieži ļoti intensīvā mežsaimniecībā šobrīd tiek pirkti īpašumi, kur arī līdzīgi tiek nocirsts viss, ko var nocirst... Vai no teorijas, par ko jūs runājat, kur ir tā prakse.... Kur ir tas, kur jūs šobrīd redzat iespēju uzlabot telpisko plānošanu, lai izvairītos no šīs fragmentācijas pieaugot kaut vai par 10 procentiem ciršanas apjomiem... Par to mēs vēl parunāsim par tiem 10 procentiem...

D. Dubrovskis.

Jā, vispirms šobrīd diezgan būtiski ir mainījies mērķis, kāpēc meža īpašumi tiek Latvijā pirkti un tiek investēti īpašuma iegādē... Man būtu aicinājums jums izpētīt šo situāciju, jo, ja jūs izpētīsiet, jūs sapratīsiet, ka jūsu teiktais nav gluži taisnība, tāpēc ka šobrīd investori skatās uz mežu kā rezerves aktīvu, uz kompensāciju aktīvu, lai izmantotu meža resursus bioloģiskās daudzveidības un oglekļa piesaistes sertifikātu tirgū nākotnē, lai, kā saka, pārdotu oglekli nevis koksnī... tāpēc šajā ziņā lietas ir bišķi savādākas un mums ir citi izaicinājumi valstī. Tas tā atbildot uz jūsu jautājumu.

Un kāds bija otrs.... Atvainojiet...

J. Rozītis.

Es atvainojos... es jautāju kaut ko citu. Es jautāju, kādi būs šīs telpiskās plānošanas principi?

D. Dubrovskis.

Telpiskās plānošanas principus jūs varat ar viņiem iepazīties Latvijas Valsts mežu pētījumu publikācijās par šo te pieeju un es šobrīd, kā saka, šo jautājumu sīkāk droši vien nevarēšu nokomentēt, jo neesmu tam pēdējos gadus tā ļoti aktīvi sekojis līdzi.

Bet gribu teikt, ka šīs vadlīnijas un principi Latvijā ir zināmi un par tiem ir iespējams diskutēt.

J. Rozītis.

Es domāju, ka Latvijas likumdošana ir pietiekami liberāla un mēs redzam tos īpašumus, kā tiek apsaimniekoti šobrīd. Un jūs ļoti labi, Dubrovskis kungs, zināt gan jau šo intensīvo mārketingu un šo īpašumu pirkšanu, kas ir dažādu citu apsvērumu dēļ. Es zinu, par ko jūs runājat, bet tā ir teorija.

Bet vēlreiz. Privātajos mežos, kāda ir šī telpiskā plānošana? Pareizi jūs teicāt, ka ir mazi īpašumi, ir īpašums īpašumam blakus. Mēs neierobežojam dažādu īpašumu reizē ciršanu. Kādi ir jūsu ieteikumi? Mainīt pieslēšanos, mainīt kaut kādus nosacījumus vai vēl kaut ko? Kas ir tas, ja mēs sakām, ka labi, mēs kaut kur ejam pretī, kur kaut kas ir intensīvāks... bet tad mēs no ainavu viedokļa mēģināsim kaut ko ierobežot. Kā jūs domājat ierobežot privāto mežu apsaimniekošanu?

D. Dubrovskis.

Jā, es šajā gadījumā gribu teikt, ka atkal nevajag domāt, ka valstij būtu jāuzliek papildu prasības. Šeit ir labās prakses rekomendācijas un iespējas. Piemēram, ja skatāmies atkal uz manis iepriekš pieminēto taksonomijas regulējumu, tad tur ir noteikts... vai, pareizāk sakot, ierosināts, ka taksonomijas principi ir attiecināmi uz īpašumiem, kas ir lielāki par 8 hektāriem. Tajā līmenī tad mēs arī sākam domāt un runāt.

J. Rozītis.

Es atvainojos... vienkārši te Dubrovskis kungs pieminēja taksonomiju... tad man tomēr ir jāpārjautā, ņemot vērā, kas tā kā attiecas arī uz to nākotnes labo gribu... Proti, nu, vismaz šobrīd runā par taksonomiju un runā nevis par 8, bet par 13 hektāriem.

Bet šobrīd saistībā ar bioloģisko daudzveidību. Nu, nav milzīga tuneļa galā gaisma un būtu skaidrs, ka taksonomiju ievērot... Visticamāk, ka tas virzīsies vairāk uz īpaši augstvērtīgu bioloģisko vietu aizsardzību nevis uz mežsaimniecībā ekoloģisko koku skaitu vai atmirušās koksnes vai pameža vai citu struktūrelementu saglabāšanu.

Vai jums ir cita informācija šobrīd, ka saistībā ar bioloģisko daudzveidību ir pavirzījusies uz priekšu taksonomijas šīs regulas izpildes un interpretācijas?

D. Dubrovskis.

Nu, es zinu, ka tas ir ļoti smags process šobrīd vienoties par tiem principiem un par to, pie kādiem nosacījumiem, kādā tvērumā, kādas darbības ir atļautas, jo pirmajā redakcijā viņas bija iznīcinošas vispār Eiropas mežsaimniecībai. Es zinu, ka tur notiek diskusijas.

J. Rozītis.

Vēlreiz... nu par to pieņēmumu, ka ir šie 10 procenti, ka ciršanas apjoms pieaugs saistībā ar šo caurmēru un tas ir tā kā jūsu tāds izvirzītais pieņēmums. Mēs dzirdējām, ka jūsu „Silavas” kolēģi norādīja par to, ka tirgus izmaiņas vienā mirklī var daudz ko izmainīt.

Otrkārt, es pieņemu, ka mēs saprotam, ka šobrīd jau 2000. gada stādītās mežaudzes... ir daudz ieguldīts publiskais finansējums jaunaudžu kopšanā. Tas nozīmē, ka šis caurmērs tiks sasniegts ātrāk, daudz ātrāk nekā jūs rādījāt vienā no sākotnējiem slaidiem.

Vai tajā mirklī jūs neredzat vajadzību pēc kaut kāda nedaudz plašāka skatījuma nevis pieņemt vienkārši tā, kā šodien... ir 10 procenti, kā tas ir bijis vakar, kaut gan šobrīd mēs esam redzējuši, ka 2022. un 2023. gadā jau ir vairāk par 10 procentiem šis pieaugums pēc caurmēra.

D. Dubrovskis.

Tātad, šeit jānodala. Viens ir tirgus situācija un ir tirgus svārstības. Un mēs runājam par to, ka tad, kad šī reakcija... tad, kad ir augstas, labas tirgus cenas, tad meža īpašnieki ķeras pie zāģa, kad cenas nav, viņi necērt. Un mums jāskatās zināmā laika periodā, kāds ir šis te ciršanas apjoms, nevis jāizrauj viens vai divi gadi no konteksta.

J. Rozītis.

Tad vēl viens tāds īss jautājums. Ņemot vērā, ka arī tā diskusija ir par to, ka Latvijā prevalē ar 91 procentu kailciršu mežsaimniecība un kura maina šīs augu sabiedrības mijiedarbības un ir tāds pārrāvums meža darbības ekosistēmā, un tās izlases cirtes paliek tie 9 procenti un jūs sakāt arī, ka arī izlases cirtēm būtu labi, ka šie caurmēri ļauj vieglāk pieņemt lēmumus. Es pats strādāju ar šo mežsaimniecību... gan kā veidojot apmācības... un man gribētos dzirdēt jūsu domas, kur šobrīd izlases ciršu mežsaimniecībā ierobežo jau iepriekšējo caurmēru šie parametri?

D. Dubrovskis.

Tātad, par izlases cirtēm runājot. Ir dažādas izlases cirtes, kā mēs labi zinām. Ciršu veidi atšķiras. Un šis ir jautājums par to, ko mēs traktējam ar minimālo atvērumu, pie kura mēs uzskatām, ka tā ir kailcirte. Šobrīd tas atvērums ir ļoti neliels, piemēram, priedēm ir grūtības, kā saka, ar attiecīgo attīstību pēc grupu izlases cirtes pirmā paņēmiena, tāpēc šeit atkal gribu pateikt, ka tie investori, kas Latvijā šobrīd iegādājas zemi un spekulē ar vērtspapīriem brīvprātīgo oglekli kredītu tirgū, viņi daudzi orientējas uz izlases ciršu saimniecību, iegūstot šīs te deltas, par kurām viņi var arī, kā lai saka, tos sertifikātus, oglekļa piesaistes sertifikātus, tirgot. Līdz ar to interese par izlases ciršu dažādošanu, variēšanu ir pieaugoša.

J. Rozītis.

Bet mans jautājums bija, kuri tie caurmēri... tie iepriekšējie caurmēri rada jums problēmas izlases ciršu mežā? Tāds bija jautājums.

D. Dubrovskis.

Redziet, lai atbildētu uz jūsu jautājumu, man ir jāsagatavo attiecīgie skaitļi. Es šodien uz šādu jautājumu bez aprēķiniem un parādīt, par cik procentiem un kā... jums nevaru to atbildēt.

J. Rozītis.

Paldies. Tad pēdējais jautājums.

Arī par to pašu tēmu. Pieaugot ciršanas intensitātei saistībā ar caurmēra šiem grozījumiem.

Un Dubrovskis kungs runāja par tādu ļoti lielu teoriju par subcesijām, kohortas mežiem un pašizrobošanos. Tas ir, kādi tad tie dabiskie traucējumi būtu mežos, kuros mēs šobrīd saimniekojam Latvijā.

Tad man ir jautājums. Ja jūs sakāt, ka Latvijas mežsaimniecība jau atdarina šos dabas notikumus un dabas procesu norises, tad... ja jūs tiešām tā apgalvojat... tad, pasakiet, lūdzu, cik tad Latvijā būtu jābūt kailcirtēm, ja mēs tiešām kopētu šos dabiskos traucējumus? Pirmais jautājums.

Un kādām būtu jābūt šīm mežaudžu iekšējām struktūrām, ja mēs tiešām kopētu? Patiesībā mēs esam drausmīgi tālu projām no tā, par ko jūs runājat praksē no teorijas. Bet kā tad tam būtu jābūt? Tad nosauciet šos skaitļus.

D. Dubrovskis.

Labi. Nu, es varu nosaukt skaitļus. Paskatīsimies statistikā, kas notika 19. gadsimta beigās, piemēram, ar meža degšanu, kur nodega vienā paņēmienā tūkstotis un pusotrs tūkstotis hektāru meža, kas ir šis plaša mēroga traucējums. Ja mēs viņu tā, kā jūs sakāt, pilnībā kopētu, tad mēs līdzīgi kā somi vai zviedri, cirstu vienā kailcirtē 300 un 600 hektārus un tā tālāk. Pēc būtības mēs šo te plaša mēroga traucējuma pieeju esam maksimāli sašaurinājuši un faktiski pamatā strādājam ar šo te kohorta dinamiku – nelieli atvērumi, 2–5 hektāri.

J. Rozītis.

Bet esam godīgi, mēs cērtam pārmitros mežus kailcirtēs un mēs visur lietojam „kailcirtes”, tur neiet runa par to, par ko jūs teorijā runājat.

D. Dubrovskis.

Ja runājam par pārmitriem mežiem, tad tie ir tā daļa... ja mēs skatāmies, tur vairāk jārunā ir par privātajiem mežiem un tas īpatsvars, neapšaubāmi, nav liels.

Protams, ka ir lietas, kur ir jāpārskata, bet nu ne viss ir ideāli, tam es piekritīšu. Bet kopumā ja mēs skatāmies Latvijas mežsaimniecības 200 gadu vēsturi, tad es gribētu teikt, ka mēs esam ļoti tuvu un daudz darījuši, lai šos principus salāgotu ar šo dabisko traucējumu pieeju.

J. Rozītis.

Labi. Paldies.

T. Krūmiņš.

Godājamā tiesa, pavisam īsi viens jautājums par Eiropas Savienības meža stratēģiju un tā saistošo spēku.

Mēs no jums dzirdējām un arī uz slaidiem redzējām par to, kas ir ietverts meža stratēģijā un ka jūsu ieskatā tā kā būtu jāvirzās uz to... Tur, protams, ir konteksts, uz ko tieši mēs virzāmies. Mēs savā pusē atkal uzsvēram tieši to bioloģisko daudzveidību, kailciršu samazināšanu un tā tālāk...

Bet no Ministru kabineta puses mēs dzirdējām, ka stratēģija nav saistoša. It kā nebūtu jāņem vērā. Turpretī atkal jūs šodien minējāt, ka meža visa nozare būtu mazāk jāregulē ar kaut kādiem normatīviem, bet vairāk tieši ar vadlīnijām.

Jūsu ieskatā... kāds tad būtu tas pareizais risinājums, ja valsts ieskatā šīs te vadlīnijas nav saistošas un kā tad garantēt šo te balansu starp ekonomisko izaugsmi un bioloģisko daudzveidību?

D. Dubrovskis.

Jā, nu par meža stratēģiju, protams, ka Lisabonas līgums izdala arī dažas jomas, kur dalībvalstīm tiek saglabāta šī suverēnā vara vai suverēnās tiesības noteikt šo politiku. Šeit es gribētu teikt, ka par tiem sešiem vides mērķiem... tie nav tikai meža stratēģijas mērķi, tie ir kopēji Eiropas Savienības mērķi un līdz ar to tie ir mums saistoši. Arī runājot par manis pieminēto taksonomiju, kurā visi šie seši mērķi ir klātesoši, kas mums ir saistoša.

Tāpēc šajā ziņā viena normatīvā akta izņemums nenozīmē to, ka mums citos normatīvajos aktos šīs prasības nav saistošas.

Runājot par šo brīvību. Atkal gribu pateikt, ka šeit ir jānovērtē šī te zaļā transformācija – ekonomikas un finanšu sistēmas transformācija –, kuras pamatā ir daudzu jomu pārlikšana no valsts uz privātajiem sektoriem, daudz lielāka nozīme tiek piešķirta dažādām sertifikācijas sistēmām dažādās nozarēs, uz audita sistēmu, kur valsts faktiski piedalās tiktāl, cik kontrolē vai pārvalda šo sistēmu un dalībniekus, bet pati

neiejaucas tādos procesos ļoti detāli. Nu, piemēram, daudzas funkcijas, ko šobrīd pilda valsts dienesti, šobrīd dažādos standartos jau ir iekļauti privātajos... jā... es atvainojos...

A. Laviņš.

Paldies.

Vai Ministru kabineta pārstāvjiem būs jautājumi? Lūdzu!

K. Zaķis.

Jā, būs trīs jautājumi kopā no Ministru kabineta un pēc tam varbūt uzreiz izteikšu lūgumu... Pēc tam, kad mēs uzjautājam tos jautājumus... varbūt varētu 10 minūšu pārtraukumu... tas man tāds lūgums būtu pēc šiem te trīs jautājumiem...

A. Laviņš.

Nē, mēs noslēgsim šo jautājumu sesiju un cilvēks jau divas stundas un vairāk stāv kājās un atbild uz jautājumiem...

K. Zaķis.

Nu, jā, jā... pēc tam...

A. Laviņš.

Lūdzu, uzdodiet jautājumus.

K. Zaķis.

Es vienkārši... Pirmais jautājums par putnu indeksu, jo viņš arī tad cirkulē no tiesas sēdes uz tiesas sēdi šis te jautājums un arī pieteicējs to ir piesaucis.

Tad jautājums ir par to, cik pamatota tad varbūt ir šī te kritika, teiksim... vai šo te putnu indeksu tad jūsu ieskatā veic zinātniskie institūti un vai mēs varam šādu te indeksu uzskatīt, teiksim, par zinātnē balstītu kritiku, ka ir novērojams šis te samazinājums?

D. Dubrovskis.

Nu, vispirms, ja mēs runājam par šo zinātnes komponenti, tad nu mums jau ir noteikts arī Vides aizsardzības likumā, ka, teiksim, dažādi monitoringi ir jāveic konkrētām zinātnes institūcijām vai valsts pārvaldes iestādēm. To nevar darīt dažādas biedrības, jo tad tur rodas interešu konflikts. Un no šī viedokļa raugoties, ja runājam par dabas aizsardzības sistēmu, tad tur neapšaubāmi būtu vairāk nepieciešams rezultātus balstīt zinātnē, atzītā zinātnē un arī zinātnes ekspertīzēs.

K. Zaķis.

Un otrs jautājums tad būtu. Es sapratu, ka, lai sasniegtu šos te klimata mērķus, 2050. un tālākajiem šiem te gadiem, tad ir vairāki tie instrumenti, kā to izdarīt. Un vai jūsu ieskatā tad, teiksim, neieviešot šādu te ilgtspējīgāku meža apsaimniekošanu, kas tagad tiek piedāvāta, respektīvi, tā stādu stādīšana un tā tālāk... tad mēs varētu arī kā valsts nerasniegt šos te mērķus?

D. Dubrovskis.

Nu, teiksim tā... šis ir ļoti efektīvs un salīdzinoši ar mazām izmaksām īstenojams pasākums, kas radīs lielu efektu. Jo, piemēram, citi pasākumi mums var būt daudz dārgāki. Katra emisijas samazināšana par vienu procentu izmaksas palielina kaut kur par kādiem 100 miljoniem. Nu, tur ir eksponenciāla funkcija, es, protams, nevaru to tā vispārināt, bet teiksim, pēc 2030. gada klimata mērķu sasniegšana maksās ļoti dārgi, tāpēc mums ir maksimāli jācenšas to panākt šobrīd.

L. Pamovska.

Jā, man ir tikai viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis par apstrīdētās normas pieņemšanu 2022. gadā? Vai viņa palīdzēja mazināt stresu sabiedrībā, kas valdīja ar šķeldas pieejamību, ar šķeldas cenu un kāda ir apstrīdētās normas loma šobrīd šķeldas pieejamībā un šķeldas cenā?

D. Dubrovskis.

Jā. Tajā laikā man bija tas gods un iespēja strādāt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā un būt lieciniekam šiem procesiem, kad pēc Krievijas plaša mēroga invāzijas Ukrainā Latvijā iestājās milzīga trauksme enerģētikas sektorā par izmaksām un iespēju nodrošināt resursu pieejamību nākamajā ziemā. Mēs jau bijām parakstījuši vienošanos par to, ka kūdras dedzināšana Latvijā nav pieļaujama līdz 2030. gadam un līdz ar to tas mums radītu milzīgas emisijas, citu iekšējo vietējo resursu kā koksne, mums nav. Zinot to, ka ar Latvijas šķeldu faktiski tiek apgādātas arī citas valstis, kā, piemēram, Kopenhāgenā, Stokholmā lielu daļu no enerģētikas sektora veido šķeldas piegādes no Latvijas... nu, biokurināmais... Līdz ar to tirgu ierobežot mēs nevarējām Eiropas kopējā mērogā un bija nepieciešams atrast risinājumus, kā efektīvi... no vienas puses cilvēkiem palīdzēt, mēģinot samazināt tā laika lielo stresu attiecībā uz resursu pieejamību un rast risinājumus, jo tajā laikā vairākas lielas pilsētas pamatā bija ļoti cieši saistītas ar siltuma apgādi, izmantojot fosilos resursus. Tas nozīmē, ka vajadzēja ļoti ātri pārorientēties un bija jābūt arī garantijām, ka tie resursi būs pieejami un pietiks. Un tas bija arī tāds zināmā mērā konteksts, kāpēc arī šie te caurmēra grozījumi tālāk tika virzīti.

K. Zaķis.

Paldies.

L. Pamovska.

Paldies.

Nebūs vairāk jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Sapratu.

Dubrovskā kungs, teikšu jums paldies par sniegto prezentāciju, sniegtajām atbildēm, dalību tiesas sēdēm, novēlēšu jums jauku dienu un lai ir veiksmīgs arī komandējums. Es ceru, ka jūs paspēsiet...

D. Dubrovskis.

Paldies jums liels.

A. Laviņš.

Paldies vēlreiz.

Cienījamie lietas dalībnieki! Šobrīd tiek izsludināts 10 minūšu pārtraukums.

Turpināsim tiesas sēdi ar nākamās pieaicinātās personas uzklauššanu.

Paldies.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Aicinu bioloģijas zinātņu doktoru lietpratēju Gunti Brūmeli paust Satversmes tiesai savu viedokli.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Brūmeļa kungs, lūdzu... Un es saprotu, ka jautājumi jums nebija, ja?

Tad, lūdzu, pēc jūsu ieskata, kas ir tās galvenās lietas, ko šīs lietas kontekstā jūs vēlētos paust savā viedoklī? Lūdzu!

G. Brūmelis.

Paldies.

Es esmu sagatavojis jau viedokli pa punktiem un tie ietver punktus, par kuriem Satversmes tiesa ir runājusi pēdējās dienās, par kuriem bija diskusija. Es pieturēšos pie tiem, neietverot neko īpaši jaunu.

Un tie galvenie punkti ir ekosistēmu pakalpojumi, bioloģiskā daudzveidība, ekoloģiskie koki, aizsargājamās teritorijas un siltumnīcu efekta gāzes un komunikācija, kāda ir bijusi.

Nu, pirmkārt, par kapitālo vērtību. Nu, protams, ja ir notikusi cirtmeta optimizācija, tad tā, lai apceltu kapitāla vērtību.

Otra lieta. Ja mēs cērtam tās egles agrāk, tad ir mazāk iespēju, ka viņas būs bojātas. Tas ir pilnīgi skaidrs no ekonomiskā viedokļa, ka šī norma ir pamatota. Bez šaubām.

Bet nu līdztekus kapitālvērtībai, vajadzētu novērtēt arī divas citas svarīgas lietas – ekosistēmas pakalpojumi, ietekme uz to, kā arī uz bioloģisko daudzveidību.

Pirmais. Par ekosistēmas pakalpojumiem. Mēs jau dzirdējām iepriekšējā tiesas sēdē, ka Arvīds Ozols teica, ka nebūs ietekmes uz tādu lietu kā melleņu raža šai noteikumu normai. Tomēr ar vienu piemēru. Ja cirtmets ir simt gadi un, teiksim, mēs varam vākt mellenes no 30 gadu veca meža līdz simt gadu veca meža, tas ir 70 gadi. Neviens neiet meklēt mellenes jaunaudzēs. Ja mēs samazinām cirtmetus uz 50 gadiem, tad mēs varam meklēt mellenes no 30 gadiem līdz 50 gadiem... 20 gadus. Tad sanāk uz simt gadiem tikai 40 gadi. Mēs esam viennozīmīgi samazinājuši ekosistēmu pakalpojumus.

Tālāk ir somu un zviedru pētījumi ir tālāk pētījuši šo ekosistēmu pakalpojumu jeb ogu ražu. Un ja optimizē priežu ciršanas vecumu, optimizē mellenēm, nevis kapitālvērtību, bet mellenēm tā kā pagarinām un arī optimizējam kopšanu mellenēm, tad tā kopējā melleņu raža līdz ciršanai ir tikpat daudz finansiāli ieguvumu, kā cērtot tos kokus. Tātad, šis ekosistēmas pakalpojums finansiālajā ziņā ir ļoti liels, to var novērtēt, tas tiek novērtēts.

Un arī ekosistēmu pakalpojumi ir sociālie faktori. Cilvēkiem patīk iet meklēt mellenes vai būt mežā. Nu, kā šī ciršanas norma tad ietekmēs šādu ekosistēmas pakalpojumu? Nav izvērtēts. Nav izvērtēts šajā noteikumu normu pieņemšanā.

Tālāk par bioloģisko daudzveidību. Nu, kā jau minēju, bioloģiskai daudzveidībai ir dažādi līmeņi. Ģenētiskā, sugu, ekosistēmas, ainavu... Tātad, jautājums ir, vai mēs kopumā izvērtēsim šo noteikumu normu uz bioloģisko daudzveidību, vai mēs vienkārši meklēsim dažādus aspektus no tā visa lielā kompleksa, lai pamatotu, kādēļ šī norma neietekmēs bioloģisko daudzveidību. Piemēram, ģenētiskā daudzveidība. Ja mēs apskatām priežu ģenētisko daudzveidību stādītā audzē, tā ir lielāka. Nu, ir. Nu un tad? Tas jau visiem ir zināms.

Mēs varam arī meklēt šajā bioloģiskās daudzveidības kompleksā dažus citus aspektus, kas nemainīsies šo normu ietvaros, kā, piemēram, veģetācija no lakstaugu stāves, sīkkrūmu stāves, sūnu stāves sausos priežu mežos. Nu, tas nemainīsies. Tās augu sugas ir tādas, kādas viņas ir. Nu, šādos mežos nebūs ietekme. Tas ir pilnīgi skaidrs. Tad, protams, to var lietot, lai pamatotu, ka nebūs ietekme.

Bet, lai kopumā novērtētu šo bioloģisko daudzveidību, tad vajadzētu, pirmkārt... ir jāzina, par ko iet runa. Un labi, ka pēdējā sēdē mēs kaut ko uzzinājām par to, cik tad procenti no tas audzes būtu izcirsts. Bet pirmais, kas būtu jādara, ir jāizdala tīri telpiski, izmantojot Meža reģistra datus, kuras ir tās audzes, kuras šodien un nākotnē varētu izcirst uz caurmēru. Kuras varētu... nu, potenciālās audzes. Tad uz šīs kartes varētu uzklāt informāciju par biotopiem, Eiropas nozīmes biotopiem, lai redzētu, ir ietekme vai nav ietekme.

Mēs arī esam veikuši pētījumus, kuros ir noskaidrots, ka biotopa kvalitāte pēc struktūrām var jau izveidoties pēc 60 gadiem. Tātad, ir zināms risks, ka daļa no šīm audzēm varētu būt biotops.

Vēl, kur ir pieejams ļoti daudz informācijas par mežsaimniecības ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, ir pūču dabas aizsardzības plānā, dzeņu dabas aizsardzības plānā. Ir izdalīta telpiska informācija par prioritārām vietām dzeņu sugām, pūču sugām. Tātad, varētu arī uzlikt šo informāciju uz kartēm.

Andra Avotiņa promocijas darbā viņš ir norādījis, ka, lai nodrošinātu pūču un dzeņu populācijas ilgtspējīgumu, tad vajadzētu papildu ierobežojumus vismaz 30 procentu meža teritorijām, kas atrodas ārpus Natura teritorijas. Tas ir kopumā. Tātad, ir arī liels risks.

Vēl viena lieta, ko varētu darīt, ir paņemt tos pašus putnu monitoringu datus, ar ko rēķina putnu indeksus, zinātniskā kvalitāte arī monitorējot ir augsta, arī analīzes ir augstas, varētu izmantot šos datus, lai modelētu uz priekšu, kas notiktos tajās audzēs un tajos transektos, kur tie ornitologi staigā.

Šāda veida izvērtēšana nav veikta. Varētu arī izdomāt citus veidus, kā veikt šo izvērtēšanu, bet tas, kas tika piedāvāts kā izvērtēšana... nu, nav izvērtēšana nekādā veidā.

Par aizsargājamo teritoriju platību Latvijā. Tas ir jau runāts. Mazāk par 5 procentiem ir stingri aizsargāts. Piemēram, Igaunijā stingri aizsargāts pašreiz ir 17 procenti, tātad ar pilnīgu mežsaimniecības ierobežojumu. Bija 13 procenti nesen, nu pieauga no kāda 11 uz 13 tā pakāpeniski un tad uzreiz uzleca uz to 17 pēc ierosinātā pārkāpuma pret biotopiem. Uzreiz uzlika papildu ierobežojumus, lai neciestu un šajā laikā tad tiek veidotas aizsargājamās teritorijas. Tātad, ja Latvijā būtu 17 procenti stingri aizsargātas... varbūt mēs te nesēdētu. Varbūt sēdētu, varbūt nesēdētu... es nezinu...

Par ekoloģiskajiem kokiem. Es ar ļoti lielu izbrīnu klausījos pēdējā sēdē, ka teica, ka Latvija ir vienīgā valsts, kur uzspiež īpašniekiem šos ekoloģiskos kokus. Kā, piemēram, Igaunijā... Meža likumā *forest act* ir stingri ierakstīts, ka kailcirtēi ir jāatstāj 20 līdz 70 sēklas koki un plus vēl 5 kubikmetri koki, kas ir vērtīgi bioloģiskajai daudzveidībai. Bet tie sēklas koki kalpo to pašu lomu, kā ekoloģiskie koki. Viņi principā netiek cirsti vēlākā laikā, jo tas bojātu jaunaudzes. Un bija viens pētījums 16 gadu garumā, kur apsekoja vairākas audzes. No 3500 apsekotajiem kokiem tikai 5 bija izcirsti un tas ir 0,2 procenti. Tad var uzskatīt, ka šie sēklas koki ir ekoloģiskie koki. Nu, tad sanāk, ka Igaunijā ir 25 šie ekoloģiskie koki. Un sēklas koki... tas nozīmē arī, ka Igaunijā tiek uzsvērta šī dabiskā atjaunošana. Tātad pretēji kā Latvijā.

Nu Zviedrijā ir dažādas metodes. Reāli tur sanāk apmēram 11 koki vai 8 procenti platība. Norvēģijā, Somijā tie ekoloģiskie koki tiek saglabāti pēc sertifikācijas nosacījumiem. Nu un tajās valstīs privātu mežu īpašnieku īpatsvars ir mazāks.

Par pētījumiem par ekoloģisko koku nozīmi. Nu, tie ir milzīgi daudz. Daudz un dažādi. Arī „Silavā” ir pētījumi par ekoloģisko koku nozīmi uz sūnām un ķērpjiem, piemēram. Un arī ietekme uz koku mikrobiotopiem... nu tas ir... kā es tulkoju to vārdu... Bet ir arī „Silavā” šādi pētījumi, kas norāda uz šo ekoloģisko koku nozīmi.

Par to, cik daudz vajag atstāt... nu, tas ir pilnīgi cits jautājums. Secinājums ir – jo vairāk, jo labāk. Tas ir pilnīgi skaidrs.

Bet izmantojot pārskatu par literatūru, autori ir nonākuši pie secinājumiem, ka absolūtais minimums būtu 5 vai 10 procenti krāja vai 5 līdz 10 procenti platība, kas ir atstāta kailcirtēs. Nu, tie 5 procenti vairāk vai mazāk atbilst Igaunijas tiem 20 kokiem, 10 procentiem vairāk atbilstu... būtu tuvāk tur 30 kokiem, ko ierosināja.

Es biju apmulsis redzēt pagājušoreiz prezentācijā Jurgī Jansonu, kad viņš minēja, ka šie ekoloģiskie koki rada 3 miljonu eiro zudumu. Es, protams, nesapratu, uz ko tas attiecas? Uz ekoloģiskajiem kokiem vienā gadā vai tie, kas ir akumulējušies...

Bet šis nav tas, kas ir jāapskata. Der apskatīt, cik daudz ir zudumi vai, drīzāk, par neiegūtajiem finansiālajiem līdzekļiem... un tos salīdzināt ar iegūtajiem līdzekļiem privāto mežu īpašniekiem.

Un tad ir jautājums, cik ir jāatstāj dabai? Tas būtu tāds kā dabas nodoklis. Tie ekoloģiskie koki ir kā dabas nodoklis. Atstāt 5 procentus, 10 procentus, 15 procentus. Es to nepateikšu, es vienkārši varu pateikt tīri to ekoloģisko nozīmi.

Bet, manuprāt, lai līdzsvarotu ekonomisko dabas vērtību... nu, tad es sliegtos vismaz tur uz 10 procentiem atstāt dabai kā nodokli.

Un it sevišķi pēc šo noteikumu normas, ja pēc caurmēra cērt... audzēs, kur cērt pēc caurmēra, nekad nerasniegs to caurmēru, ko sasniegtu pēc cirtmeta. Tātad, drīzāk varbūt būtu lielāka vajadzība šajās audzēs atstāt tos ekoloģiskos kokus.

Ir pētījumi, kas ir veikti Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātē, doktorants pēta... īpašnieku attieksmi pret dabas aizsardzību. Un pirmais pētījums bija vērsts tieši uz attieksmi pret mikroliegumiem. Un meža īpašnieki ir dažādi. Vienā galā ir īpašnieki, kuriem pieder maza meža platība, nu, teiksim, 5 hektāri, bezmeža izglītība, viņi būtu laimīgi, ja būtu mikroliegums savā meža teritorijā. Otrā galā ir lielie meža īpašnieki ar meža izglītību, kuru ienākums ir atkarīgs no meža, viņiem, protams, ka nepatīk uzspiest mikroliegumu. Bet turpmākajā pētījumā viņam bija par fokusu uz īpašniekiem, kuriem ir īpašumi aizsargājamās dabas teritorijās vai kuros atrodas šie Eiropas nozīmes biotopi. Un tad īpašnieki tika aptaujāti, kura no aizsardzības metodēm... kurš mehānisms viņiem būtu... pret kuru viņi būtu labvēlīgāk noskaņoti. Un atbilde bija, ka ekoloģiskie koki un šo koku atstāšana audzē. Un pētījuma autors... viņa uzskats ir tāds, ka ir vairāk pieņemts, jo tā ir kolektīvā atbildība, tā nav uzspiesta dabas aizsardzība vienam vai otram, bet visi ir meža īpašnieki un visiem ir jāmaksā dabas nodoklis. Un arī tika minēts, ka šī kolektīvā atbildība ir vairāk saskaņā ar Satversmes 105. un 115. pantu, es tos nevaru nosaukt no galvas, bet jūs noteikti varat...

Par atmirušajiem kokiem. Biologi vienmēr ir uztraukušies par atmirušajiem kokiem. Zviedru pētījumi ir norādījuši, ka atmirušo koku dzīvotne ir 7000 sugām. Tātad, nav... atmirušie koki nav šīs 7000 sugas. Tas, kādēļ tas ir tik svarīgi... Reiz viens vadošais pētnieks no „Silavas” teica, ka nevar ticēt šai informācijai, jo tā nāk no Zviedrijas. Nu, katrs šāds gadījums ir jāskata un jānovērtē atšķirīgi. Bet es tā domāju, ja trīspirkstu dzenis kaļ koku Zviedrijā, tad arī Latvijā kaļ kokus un ir tā pati nozīme. Tā tur to sugu daudzveidība tā īpaši neatšķiras... Nu, labi, Latvijā varētu nebūt 7000... bet 5000 noteikti, kas rāda to nopietnību, ka svarīgs substrāts.

Te daudz runāja par koksnes produktiem. Viens liels trūkums pētījumiem, ka rēķina tos koksnes produktus un atvietošanas faktorus un salīdzina ar kaut ko citu,

varbūt dabisku mežu... šis ir koksnes produkts... atmirusī priede mežā arī ir jāuztver kā koksnes produkts, kas lēnām lēnām varbūt būs emisijas... nebūs tik ilgs mūžs kā šis...

Bet vēl ir viens. Atmirušie koki kalpo, lai tos saglabāto oglekli uzturētu ilgāku laiku. Tas arī būtu jāņem vērā rēķināšanā.

Par siltumnīcas efekta gāzu piesaisti. Nu, jūs jau esat dzirdējuši, ka nacionālajos ziņojumos ir norādīts, arī šodien minēja, ka milzīgs kritums piesaistē ir saistīts ar izciršanas intensitātes palielināšanu. Proti, ko tas nozīmē? Lielāka platība ar jaunaudzēm un kailcirtēm.

Es apskatīju mežu statistiku. Es izvilku datus, kas ir pieejami no 2001. gada un no 2001. gada līdz 2022. gadam platība vien līdz desmit gadu vecām jaunaudzēm palielinājās no 115 tūkstošiem un 318 tūkstošiem, tas ir, 2,7 reizes un jaunaudzes no 11 – 154 tūkstoši līdz 431 tūkstotim, tas ir 2,8 reizes palielinājās šī platība šajā laikā. Tas ir, šī jaunaudžu platība palielināšana ir tas, kas samazināja šo piesaisti. Jebkāda maiņa ciršanas noteikumos ir tas, kas notiek un tas palielinās jaunaudžu platību un samazinās piesaisti.

Nu un arī atjaunojamās platības palielinājās 1,8 reizes.

Bija jau parādījies kaut kāds modelis, kā šīs ciršanas noteikumu maiņa izmainīs piesaisti vai emisijas. Ja saliekam kopā visus mežus... un ņemot vērā nevienādo vecuma struktūru, no tā modeļa neko nesapratīs to īsto ietekmi. Drīzāk ir jāapskata konkrēti, uz kādiem mežiem ir attiecināta šī ciršanas norma, lai kaut ko saprastu par to ietekmi.

Jurģis Jansons savā prezentācijā norādīja, ka 2008. gadā bija tāds ļoti populārs raksts par to, cik svarīgi ir vecie meži, lai piesaistītu ikgadēju oglekli. Un tas bija 2,4 vienības. Un tālāk tika minēts Gundersena un dāņu raksts „12 gadu vēlāk”, kur bija izrēķināts tur zemāka šī ikgadējā piesaiste veciem mežiem virs 200 gadiem un tika prezentācijā pateikts sēdē, ka samazinājums... kā Gundersens raksta, ir viena trešdaļa no ziņotā, kas izklausās dikti daudz, bet samazinājums no 2,4 uz 1,6 ir samazinājums par trešdaļu nevis uz trešdaļu.

Un šī trešdaļas starpība nu nav nekas liels, ņemot vērā, kādi pētījumi tiek veikti. Visdrīzāk tā pareizā atbilde būs kaut kur pa vidu. Bet nu ir jāgaida daudz, daudz, daudz vairāk pētījumu, lai to saprastu.

Starp šiem diviem autoriem galvenais strīdu objekts bija oglekļa akumulācija augsnē. Ikgadējā izrēķinātā oglekļa akumulācija augsnē.

Andis Lazdiņš uzsvēra savos pētījumos, ka oglekļa akumulācija augsnē ir ļoti svarīga organiskajās augsnēs. Āris Jansons nesenā pētījumā arī uzsvēra, cik svarīga ir šī akumulācija augsnēs un organiskajās augsnēs. Tātad, pieņemsim, ka tas ir svarīgi.

Tagad griežamies pie Āra Jansona lielā pētījuma Latvijā par oglekļa piesaisti vecos mežos un ne tik vecos mežos, par ko arī stāstīja tiesas sēdē. Tajā milzīgajā

pētījumā gan netika aprēķināta oglekļa piesaiste ikgadējā augsnēs. Tātad, var pieņemt, ka bija lielāka nekā tas, par ko tika ziņots.

Es to neuzskatu kā milzīgu problēmu, vienkārši ir jāatzīst, ka tā ir problēma, un Āra Jansona tajā atskaitē tam pētījumam ir pēdējā rekomendācijā rakstīts, ka arī jāturpina pētījumi par oglekļa akumulāciju augsnēs. Nu, nevar visu vienā pētījumā apskatīt.

Tālāk ir jautājums un bija tiesnešiem jautājums par to, cik ilgi ir tas laiks kailcirtēs... nu, cik vecai jābūt tai jaunaudzei, lai atmaksātu to pazaudēto oglekļa daudzumu kailcirtēs.

Un tad tika parādīts tāds Uri pētījums Igaunijā, pirmais autors Uri... nu, un tika rēķināts, ka tie ir septiņi gadi, līdz kamēr piesaiste ir vienāda ar emisijām, un atmaksas periods ir 11 līdz 12 gadi.

Nu, pēc šī igauņu pētījuma bija, protams, kritika. Citā rakstā tika kritizēts šis pētījums no diviem aspektiem. Viens ir tas, ka neņem vērā koku atliekas cirmsmā. Un no koku atliekām cirmsmā arī ir emisijas, bet netika uzskaitīts, netika nekas rēķināts, tika pieminēts, ka viņa ir, bet netika nekas rēķināts par to. Bet tie būtu palielinājuši emisijas.

Otra lieta ir tas, ka šie pētījumi... nu, nevar apskatīt piesaisti emisijas simtgadu periodā. Tas nozīmē, ka pētījuma ilgums ir simt gadi. Tad izvēlas dažādas audzes ar dažādiem vecumiem un tur kaut ko mēra konkrēta vecuma mežos un tad uzskata, ka tajā starplaikā tur nekas tāds būtisks nav daudz mainījies. Tas ir tā kā skatīties kinofilmu, detektīvu kinofilmu un rāda tikai ekrānšāviņus un starp tiem šāviņiem, teiksim, Erkils Puaro izvelk skeletu no skapja. Tātad, šajos pētījumos vienmēr ir skeleti, par ko ir jādomā.

Nu, kritikā par to Uri pētījumu tika minēts, ka netika novērtēta kopšanas cirtes ietekme uz emisijām. Kopšanas cirte rada zarus, mazus kokus, no tiem ir emisijas. Tie netika novērtēti.

Tātad atmaksas periods ir līdz 12 gadiem... nu, būtu garāks... es nepateikšu, cik, bet būtu garāks.

Otra lieta. Te runāja, ka, lai salīdzinātu pētījumus, ir jābūt ģeogrāfiskajā areālā. Pie tiem pašiem augšanas tipiem šis igauņu pētījums tika veikts lāna tipā, tātad, ne trūcīgs, ne bagāts, bet nu tur uz robežas... vai cirtīs pēc caurmēra. Un es domāju, ka ir pamats domāt... pie auglīgākiem augšanas apstākļu tipiem, kur tā aprite ir ātrāka, it sevišķi, ja ir mitrāka, tad tās emisijas būtu vairāk, bet tas ir tikai pieņēmums, mans viedoklis.

Nu un pēdējais. Par komunikāciju. Es jau minēju manā rakstiskajā viedoklī, ka Meža konsultatīvās padomes sēdes pēc mana viedokļa nebija veiksmīgs forums. Diskusijā rādīja prezentācijas un bija dažas minūtes, lai prasītu jautājumus, kuri tikpat ātri tika noraidīti, rakstiski varēja prasīt jautājumus. Man liekas, ka Normunds Knēts no Meža dienesta... viņš ļoti labi raksturoja meža nozares cilvēku, ka viņš viss ir izgājis

to pašu meža skolu un viņa domāšana ir tikai par to meža skolu un mežiem, mežiem... no ekonomiskā viedokļa viņi neiet pa labi vai pa kreisi. Man liekas, ka tas labi raksturo to, kā notikās diskusija... diskusija konsultatīvajās padomēs...

Nu un beigās es gribētu nolasīt divus teikumus no vienas grāmatas. Grāmata ir „Mežkopības pamati”, kas ir mācību grāmata šai meža skolai. Autors ir Pēteris Zālītis, augstas klases, izcils speciālists mežu zinātnē, klasiķis, visi meža nozarē pazīst Pēteri Zālīti, bet nu es nolasīšu divus teikumus priekšvārdā šajā grāmatā, kas varbūt raksturo komunikāciju: „Ir izveidojies nepieļaujami plašs pārrāvums starp meža zinātnes un ne tikai, priekšējām līnijām un sabiedrisko skatījumu uz mežu. Tas radies un turpina radīt daudzus pseidozinātniskos un spekulatīvos strāvojumus meža zinātnē (biolauki, āderes, bioloģiskā daudzveidība, pārpurvošana un citi), kas veiksmīgi rod finansiālo atbalstu no ārvalstu fondiem, taču vieš anarhiju Latvijas mežu ekosistēmu mērķtiecīgā apsaimniekošanā.”

Tātad, varbūt šī tiesas sēde ir anarhijas kalngals pēc šī teiktā? Tas tikai tā...

Bet es to nolasīju, lai raksturotu komunikāciju.

A. Laviņš.

Jā... Paldies jums par sniegto viedokli.

Sekos tiesnešu jautājumi. Vispirms vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies.

Mums Ministru kabineta paskaidrojumu rakstā un kopumā tā kā vispār... lietas materiālos mēs tā kā varam redzēt, ka tas ciršanas apjoms varētu palielināties šo te apstrīdēto noteikumu dēļ. Varētu būt aptuveni 1 procents vai līdz 2 procentiem... tā kā te tiek diskutēts, ka varētu būt arī lielāks.

Tad mans jautājums ir. Sakiet, lūdzu, no tāda bioloģiskā viedokļa... tāds 2 procentu cirsmu pieaugums... tas ir būtiski un rada būtisku ietekmi uz vidi vai pārāk būtisku ietekmi nerada?

G. Brūmelis.

Tas ir 2 procenti vienā gadā, vēl 2 procenti nākamajā gadā, vēl 2 procenti nākamajā un tad tas tur tā vienkārši pieaug... un ir jāņem vērā, ka tie meži turpmāk būs cirsti tikai pēc caurmēra, viņi neklūs vecāki nekā kļūtu pie caurmēra. Tātad, šis kopējais efekts nākotnē... protams, ir pietiekami daudz, lai apskatītu tālāk Andra Avotiņa pētījumā par tām pūcēm un dzeņiem ir skaidri norādīts, ka šiem putniem patīk labāk meži arī dažiem briestaudzē. Tātad, protams, ir risks, ka varētu ietekmēt.

J. Briede.

Labi, paldies jums.

Vēl mums šeit ir bijušas diskusijas par šīm te ģenētiskajām eglēm. Ministru kabinets saka, ka būs vērtīgāki koki. Pieteicēji saka, ka nē, tie koki no tādas bioloģiskās daudzveidības un arī no tāda vides viedokļa nav vērtīgāki, jo mazāk dobumu, mazāk kukaiņu... Bet jūs arī rakstāt, ka nav tādas egles, kuras tā kā mazāk ēstu kukaiņi.

Un tad mans jautājums ir, kā ir no tā... no šīm eglēm ir kaut kādas... nu tas, ka tās ir ģenētiski veidotas un speciāli audzētas egles, ir kaut kāda ietekme arī slikta vai laba uz šo te vidi?

G. Brūmelis.

Pats par sevi tas stādmateriāls, es domāju, ka nē. Nu, tīri no personiska viedokļa es esmu stādījis gandrīz 10 hektārus bērzus... un notikās pati par sevi pašatjaunošanās un lielākoties tie koki, kas iesējās, auga ātrāk nekā tie, ko es stādīju... man nav to stādīto koku lielākoties.

J. Briede.

Un egles apdraud tie astoņzobu mizgrauži...

G. Brūmelis.

Jā, ir tā problēma cilvēkam, ekonomikai, bet tas mizgrauzis netraucē dabā.

J. Briede.

Bet ir, teiksim, izdomātas kaut kādas tādas egles, kuras tie mizgrauži tā kā varētu neēst?

G. Brūmelis.

Nē. Man liekas, ka to arī teica Normunds Knēts...

Ja drīkstētu papildināt... Pāris gadus atpakaļ es un kolēģis, mēs rīkojām apmācības Meža konsultatīvās padomes speciālistiem un konsultantiem, kā apsaimniekot pēc dabiskiem meža principiem, pēc tuvu dabai apsaimniekošanu... Mēs viņus vedām uz vienu egļu audzi, kur lielāko daļu egles bija pilnīgi bojātas, daļa vēl bija dzīvas... un tad mēs prasījām konsultantiem, ko jūs teiksiet meža īpašniekam, kā šo audzi dabai draudzīgi apsaimniekot. Un tad viņi tur gāja, mērīja kaut ko un nāca atpakaļ... un tad viens uzreiz pārtrauca diskusiju un norādīja uz vairākiem kokiem un bija skaidrs, ka tur bija trīspirkstu dzenis un viņš teica: jāatrod ligzda un jāriko mikroliegums. Mizgrauzis nedara postu dabai, dod postu cilvēkam.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad man vēl viens jautājums par atmirušajiem kokiem. Mums iepriekšējās tiesas sēdē bija diskusija par tiem atmirušajiem kokiem un es neatceros vairs, kurš to teica... vai pieteicēju pārstāvis vai kāds cits... ka patiesībā šos te atmirušos kokus, vai viņi ir atstāti un cik daudz viņi ir atstāti, ka vispār to nevar tā kā noteikt, nu nevar nomērīt. Kāds ir jūsu kā biologa viedoklis?

G. Brūmelis.

Nu, pēc šo noteikumu normas te ir rakstīts... ka, jā... bija jāatstāj, man liekas, līdz 10 kokiem... ja viņi ir... Bet līdz tam brīdim, nu īpašnieks var izvēkt nokaltušus kokus. Tad ir liels jautājums, vai tur būs, ko atstāt... Varbūt tur ir tā problēma.

J. Briede.

Labi, Paldies.

Drusciņ vēlāk būs vēl viens jautājums, bet šobrīd varbūt kolēģi var uzdot...

A. Laviņš.

Labi.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā, paldies.

Man viens jautājums būtu par putnu indeksu, kas arī vairākkārt ir izskanējis tiesas sēdē. Tad bija argumenti, ka mēs redzam šo cēloņsakarību, ka jo vairāk izcērt, jo vairāk samazinās putnu skaits. Un no otras puses bija pretargumenti, ka tas nekādā veidā nav zinātniski pamatots, varbūt tur ir citi iemesli – globālā sasilšana, barības trūkums, citi iemesli, kāpēc putnu skaits samazinās.

Kāds ir jūsu skatījums? Vai šis indekss ir zinātniski pamatots?

G. Brūmelis.

Indekss ir zinātniski pamatots. Jautājums ir, ka, lai noskaidrotu ietekmi uz šo faktoru. Un ja nepatīk tas galvenais faktors, kas ir norādīts, tad var teikt, ka metode nav pamatota, protams. Bet metode ir zinātniski pamatota.

Tā problēma varbūt ir tāda, ka tā gada rinda nav pietiekami gara. Nu, ir pietiekami gara, lai statistiski pārbaudītu.. un Ainārs Auniņš, asociētais profesors, kas ir atbildīgs par lielu daļu to analīzi, statistiski pārbauda dažādu ietekmju veidus, ņemot vērā citus faktorus.

A. Kučs.

Bet tad varbūt noprecizējot... nu, pagaidām jūs sakāt, ka tas ir zinātniski pamatots... bet varbūt tad ir kāda cēloņsakarība starp izciršanu un putnu samazināšanos... to mēs tā kā varam konstatēt no šī pētījuma vai nevaram...vilkt?

G. Brūmelis.

Man būtu tālāk tur jāskatās, ka tie pētījuma rezultāti būtu tieši priekšā... Bija arī putni, kas gāja uz augšu un bija putni, kas gāja uz leju un kuriem patīk mežmalas.

A. Kučs.

Labi. Saprātu.

Otrs jautājums. Jūs jau teicāt, ka jūsu ieskatā bija jāveic novērtējuma uz vidi... šis novērtējums. Ministru kabineta pārstāvji, man liekas, ka mums pirmajā tiesas sēdē teica, ka viņiem ir cits viedoklis, bet pat ja šis novērtējums bija jāveic, tā kā diskusijas bija jau vairāku gadu garumā un arī bija šis Dagna Dubrovska iepriekš pētījums vai slaidi, vai viņa viedoklis, ka tas sasniedz jau to, ko mēs varam uzskatīt par šādu novērtējumu.

Jūs, kā es saprotu, tam nepiekrītat un tāpēc... varbūt jūs varat tā īsi apkopot, kas ir tas, kāpēc jūs nepiekrītat?

G. Brūmelis.

Netiek apskatīta kopumā ietekme uz bioloģisko daudzveidību riska organismu grupās, kurās tiešām ir zināms, ka mežsaimniecībā ir ietekme uz mūsu populācijas lielumu. Bija pietiekama informācija, lai to varētu novērtēt. Tas netika darīts.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Jā... Brūmeļa kungs, sakiet, lūdzu, tas, protams, ir jūsu subjektīvs viedoklis... Ir kādi apsvērumi, kāpēc, jūsuprāt, tas netika darīts? Ja reiz tā ietekme uz dabu, jūsuprāt, bija ievērojama un tāds ietekmes uz vidi novērtējums bija jāveic... bet tas nebija veikts.

G. Brūmelis.

Jūs prasāt manu personīgo viedokli... Mans personīgais viedoklis ir, ka „Silavai” tika prasīts, lai pamatotu šo, kādēļ noteikumu normai nebūtu nekāda ietekme vai labvēlīga ietekme uz bioloģisko... un tā tālāk... tas ir mans personīgais viedoklis. Man nav nekādu pierādījumu, protams. Bet... nu...

A. Laviņš.

Jā. Paldies par jūsu apsvērumiem.

Jā, vēl, lūdzu, vārds tiesnesei Jautrītei Briedei.

J. Briede.

Jā. Es no jūsu viedokļa, ko jūs sniedzāt Satversmes tiesai pagājušā gada maijā, es saprotu, ka piedalījāties arī Ministru kabineta tajās diskusijās vai vismaz Zemkopības ministrijas organizētajās diskusijās un jūs tā kā... vismaz tā es saprotu... ka esat mēģinājis runāt par to, ka gadījumā, ja tiek šie noteikumi pieņemti, tad nepieciešams arī palielināt aizsargājamo teritoriju platību. Bet zemkopības ministrs ir atbildējis, ka šī te platību palielināšana netiks izskatīta.

G. Brūmelis.

Jā, tieši tā. Viņš sēdēja man blakus un es gribēju vēl vairāk teikt, bet nedeja man vārdu...

J. Briede.

Un tad, ja tomēr tiktu lemts arī par šo te platību palielināšanu, tad principā būtu... vai jūs varētu akceptēt šos te... šādu te noteikumu izmaiņu?

G. Brūmelis.

Nu, ja būtu lielāka aizsargājamā platība un vairāk ekoloģiskie koki, tad noteikti. Tas no mana viedokļa... es nezinu, kāda ir no...

J. Briede.

Vai pietiktu tikai ar to ekoloģisko koku daudzuma palielināšanu vai arī, teiksim, to aizsargājamo platību noteikšanu?

G. Brūmelis.

Eiropa jau arī prasa aizsargājamo teritoriju... ir gaužām zems, nu nenormāli zems...

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem, vai būs jautājumi? Lūdzu!

J. Rozītis.

Jā, man būs daži jautājumi

Es tiešām pieturēšos pie tā, kā jūs norādījāt iepriekš saistībā...

Nemot vērā to, ka ticamākais šīs īsās rotācijas mežaudzes aizvien nākotnē vairāk tomēr virzīsies uz kailciršu mežsaimniecību, jo tas ir tāds pieņēmums un šobrīd arī nav īsti... neredzu īsti tādus straujus pagriezienus...

Un jūs savukārt esat vairāku... nu desmitu zinātnisko publikāciju autors vai līdzautors un jums ir dažādi docēti un izstrādāti kursi saistībā ar ķērpjiem, sūnām, augiem, zooloģiju un botāniku un tamlīdzīgi.

Mans pirmais jautājums ir par to, tad kā jūs vērtējat šo... nu tā kā sasummējot, jo jūs jau tā kā teicāt... bet sasummējot šīs īsās rotācijas kailcirtes ietekmi uz bioloģisko daudzveidību laikā un telpā. Ko tas nozīmē? Un it sevišķi, ja šīs kailcirtes Latvijā ir atļautas viena otras tuvumā, jo tur ir gan šī īpašumu struktūra, gan arī tā piesliešanās... Ko tas nozīmē laikā un telpā? Ko tas nozīmē bioloģiskajai daudzveidībai? Ne tikai vaskulārajiem augiem, kurus jūs tā kā pieminējāt, ka tur varētu būt 80-gadīgas vai 60-gadīgas priedes un 160-gadīga priede, bet arī citās organismu grupās?

G. Brūmelis.

Nu, īsās cirsma nozīmē vairāk kailcirtes, vairāk jaunaudzes un tad tie vecie meži paliek kā saliņas, starp kuriem ir organismiem jātiek. Kā, piemēram, ir plaužu ķērpis... daudzi pazīst, tas ir milzīgi liels ķērpis, izplatības attālums tam ir 80 metri. Tātad, ja blakus nav veca apse, nu, tad tā suga izzudīs.

Ir daudz un daudz pētījumu par dažādām grupām, par putniem, par zīdītājiem un tā tālāk... un ir daudz maz noskaidrots, kurus ietekmē šī biotopu sadrumstalošana. Un sadrumstalošana vai fragmentācija ietver trīs dažādas lietas: samazinās kopīgā platība ar piemērotiem mežiem, samazinās katrs biotops atsevišķi un palielinās attālums starp biotopiem. Dažas sugas ietekmē viens no šiem faktoriem, pārējām svarīgākais ir samazinājums kopējai piemērotai platībai. Bet nu citām sugām tas nav tik svarīgi, ir svarīgāks attālums.

J. Rozītis.

Mans nākamais jautājums.

“Silavas” mežzinātnieki norādīja par to, ka mežu mākslīgai atjaunošanai būs liela nozīme gan ģenētiskā daudzveidībā, gan sugu daudzveidībā.

Kā jūs, profesora kungs, vērtējat šo apgalvojumu?

G. Brūmelis.

Es nesaprotu, kā tas... mākslīgi, nemākslīgi... ietekmē sugu daudzveidību.

J. Rozītis.

Tās bija apgalvojums.

G. Brūmelis.

Nu, ģenētiski, tas ir skaidrs...

J. Rozītis.

Un kā ietekmēs ģenētisko?

G. Brūmelis.

Nu, ja stādmateriālu ģenētiski uzlabo, tas palielina ģenētisko daudzveidību vienas sugas ietvaros.

J. Rozītis.

Vienas sugas ietvaros, ne jau...

G. Brūmelis.

Jā...

J. Rozītis.

Jā. Labi.

Tad nākamais. Jūs arī tiekat pieaicināts kā padomnieks, kā eksperts arī saistībā ar šiem pašiem biotopiem, biotopu monitoringa sistēmas izstrādē un vispār, kā biotopus apsaimniekot.

Kāds ir jūsu vērtējums, kā šīs īsās rotācijas kailcirtes ietekmēs biotopu stāvokli?

G. Brūmelis.

Nu, ir pietiekami daudz gadījumu, ko mēs esam arī ievērojuši, ka tas ir valsts mežu platībās, kur ir dažādi biotopi, kas ir atstāti kā kaut kādas mazas saliņas, nu, teiksim, pushektārs viens biotops un apkārt ir milzīga platība ar kailcirtēm. Teiksim, ja ir tas mitrais biotops un tur vējš tad zēģelē cauri un nekas nepaliks no tā viena biotopa, kas nav izcirsts.

Es tā varētu atbildēt...

J. Rozītis.

Jā, jā, es tikai jautāju par to, kā tas ietekmēs...

Tad vēl jautājums. Jūs pieminējāt ik pa laikam to Mežu konsultatīvo padomi, kur tur kurš ir sēdējis un kuram kas ir jautāts.

Man ir jautājums. Tad varbūt jūs kā patiešām tāpat viens no zinošākajiem zinātniekiem starptautiski atzītiem meža ekoloģijā... vai jums varbūt kādos citos procesos kāds ir prasījis padomu saistībā ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzību

saistībā ar šīm caurmēra izmaiņām? Es domāju no Zemkopības ministrijas vai no Ministru kabineta. Vai kāds ir prasījis jums padomu kādreiz?

G. Brūmelis.

Nu, nav prasīts.

Un vēl... ja es varētu par to Konsultatīvo padomi... es tā pieņemu un es tā saprotu, ka pagājušogad nav bijusi neviena sēde. Es tad pieņemu, ka Zemkopības ministrijai nav nekas ko viņi vēlas diskutēt ar tiem...

J. Rozītis.

Un vēl... es atvainojos... tas laikam būs nobeigums... vēl kolēģiem būs...

Mēs dzirdam ik pa laikam diskusiju Latvijā par to, ka mežsaimniecībā nav problēmas ar intensīvu mežsaimniecību, jo pēc būtības palielinās tādas populācijas kā brieži, stirnas, aļņi... nu, mēs arī dzirdam, ka ar vilkiem varbūt paliek labāk, arī lāči ir vairāk... Nu, tad kā tad? Kas tad pamato šo populāciju pieaugumu? Ja mēs to mēram kā mērauklu bioloģiskajai daudzveidībai, vai bioloģiskās daudzveidības kompromisiem ar meža apsaimniekošanu? Vai mēs varam teikt, ka tas ir tā kā tādas lietussargu sugas, kas parāda, ka viss ir kārtībā ar Latvijas mežiem?

G. Brūmelis.

Nu pirmais... nu tur ir vairāk jaunaudzes, tur ir vairāk brieži, kas uzlabo vilku populācijas lielumu un ir vairāk nokostas aitas un palielina medību limitu un mednieki ir priecīgi. Bet nu jāskatās ir kompleksā ar daudz vairākiem faktoriem nekā tikai jaunaudžu platību palielinājums. Tā kā es nevaru atbildēt.

J. Rozītis.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, vai būs citi jautājumi?

T. Krūmiņš.

Paldies. Nebūs vairāk jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Ministru kabineta pārstāvjiem vai būs jautājumi? Lūdzu!

L. Pamovska.

Jā. Paldies. Man būs jautājumi par apspriežu procesu, ko jūs teicāt.

Savā 2023. gada 29. maija viedoklī Satversmes tiesai jūs norādāt, ka apstrīdētās normas pieņemšanas procesā vides nevalstiskās organizācijas netika uzklaustas pienācīgā kārtā.

Kā jūs komentētu to, ka apstrīdētā norma kopumā ar dažādām sabiedrības grupām tika diskutēta 29 sanāksmēs, sēdēs un semināros. Turklāt, pašā pieteikumā jau ir norādīts, ka bija īstenota sabiedrības līdzdalība.

G. Brūmelis.

Es piedalījos tikai Konsultatīvās padomes, pārējās sēdēs piedalījās pieteicēji... Varbūt jāprasa jautājums viņiem.

L. Pamovska.

Jā. Paldies.

Bet jums arī bija iespēja izteikties Konsultatīvajā padomē un jautājumus uzdot.

G. Brūmelis.

Jā. Nu tur jau bija tas piemērs, ka mums neļāva izteikties. Nu, nebija laiks. Divas prezentācijas un tad atliek divas minūtes pirms sēde noslēdzas. Un man liekas, ka nevienā sēdē netika prezentācijas no nevalstiskajām organizācijām.

L. Pamovska.

Paldies. Arī savā viedoklī 2023. gada 29. maijā, ko jūs sniedzāt Satversmes tiesai, jūs norādāt, ka 2017. gada 19. jūlijā notika Meža konsultatīvās padomes izbraukuma sēde, lai izvērtētu priekšlikumus mežaudžu apsaimniekošanas efektivitātes palielināšanai Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā.

Vai jūs piekrītat, ka tika ņemta vērā vides nevalstisko organizāciju iebildumi un normas par koku ciršanu Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā no noteikumu projekta tika svītrotas?

G. Brūmelis.

Jā. Manuprāt, ka tie ieteikumi, kas attiecās tieši uz piejūru, kas bija iesniegti tajā laikā, varēja attiecināt uz... tipu.

L. Pamovska.

Paldies.

Savā 2023. gada 29. maija viedoklī jūs norādāt, ka gandrīz visi nevalstisko organizāciju priekšlikumi tika ignorēti.

Vai, jūsuprāt, Ministru kabinetam ir pienākums piekrist visiem priekšlikumiem un vai tādēļ, ka Ministru kabinets nav piekritis šiem priekšlikumiem, ir jāuzskata, ka nevalstiskās organizācijas nav uzklaustas?

G. Brūmelis.

Man liekas, ka jautājums ir, vai Ministru kabinets izvērtēja priekšlikumus un kādā veidā izvērtēja tos priekšlikumus?

L. Pamovska.

Vai jūs uzskatāt, ka priekšlikumu izvērtēšana un iekļaušana izziņā saskaņā ar Ministru kabineta kārtības rulli nav uzskatāma par izvērtēšanu?

G. Brūmelis.

Paga... es nesapratu jautājumu... es neesmu ierēdnis.

L. Pamovska.

Visi priekšlikumi ir iekļauti izziņā un ir izvērtēti.

Vai jūs tomēr uzskatāt, ka tas nav pietiekoši?

G. Brūmelis.

Nu, var mēģināt izvērtēt, vai tās atbildes ir vienkārši atrunas vai ir pamatotas atbildes.

L. Pamovska.

Paldies. Un vēl viens jautājums.

Jūs tikko teicāt, ka visi meži turpmāk tiks cirsti pēc galvenās cirtes caurmēra...

G. Brūmelis.

Es tā neteicu...

L. Pamovska.

Jūs tikko tā teicāt...

G. Brūmelis.

Es tā neteicu, es teicu, ka tā varētu būt... tur ir tas risks, kas būtu jānovērtē...

A. Laviņš.

Šajā brīdī... sagaidām jautājumu un sniedzam atbildi.

L. Pamovska.

Uz kā jūs balstāt savu pieņēmumu, ka tā varētu notikt, ja norma par koku ciršanu pēc galvenās cirtes caurmēra ir spēkā no 2000. gada, un šis ciršanas apjoms nav pieaudzis vairāk par 9 procentiem no galvenās cirtes apjoma vai vairāk par 4 procentiem no kopējā ciršanas apjoma... ikgadējais? Šis ciršanas apjoms nepieaug, viņš ir neliels no kopējā ciršanas apjoma. Kāpēc jūs domājat, ka... uz kādiem pieņēmumiem jūs balstāt šo savu pieņēmumu, ka tā varētu notikt?

G. Brūmelis.

Nu... tur ir jautājums, vai nebija... varbūt privātajiem nebija vairs ko cirst uz cirtmetu un vajadzēja tos noteikumus, lai būtu viņiem vispārīgi ko cirst... Un tādēļ tur negāja ne uz augšu un ne uz leju.

L. Pamovska.

Vai jūs zināt, kāds ir pieaugušu un pāraugušu audžu uzkrājums gan privātos, gan valsts mežos un arī tās netiek nocirstas?

G. Brūmelis.

Es arī šo apskatīju meža statistikā un kopš 2001. gada audžu kopējā platība, kas ir virs 80 gadiem, ir pieaugusi par 30 procentiem. Tātad, ja mēs to saucam par baigo novecošanu, tad jā... labi...

L. Pamovska.

Labi. Paldies.

Un vēl runājot par aizsargājamo teritoriju veidošanu. Sakiet, lūdzu, kā apstrīdētā norma var ietekmēt aizsargājamo teritoriju veidošanu... vispār ietekmēt un platību Latvijā?

G. Brūmelis.

Tie ir divi atsevišķi procesi. Manuprāt, bija nepieciešams palielināt aizsargājamo teritoriju platību pirms šo normu pieņemšanas.

L. Pamovska.

Paldies.

A. Ozols.

Jā, paldies... Īstenībā es gatavojos uzdot vienu jautājumu, uz kuru jūs jau atbildējāt, atbildot uz iepriekšējo jautājumu. Jo jūs savā viedoklī norādījāt, ka

lielākoties tās problēmas ir saistītas ar pieaugušo mežu izciršanu un jūs jau pats atbildējāt, ka šis pieaugušo mežu īpatsvars Latvijā ir palielinājies.

G. Brūmelis.

Protams, ka ir palielinājies, ņemot vērā vecuma struktūru. Mums ir ļoti daudz mežu, kas ir tapuši meži pēc 1940. gada. Nu, tad... ir lielāks īpatsvars pašreiz ar vecākiem mežiem, ņemot vērā vēsturisko mežu apsaimniekošanu. 80. gados uzsvars bija: stādīsim egli, egli, egli... Un tādēļ mums ir ļoti daudz attiecīgi tāda vecuma egļu audzes. Latvijas laikā sēja priedes. Tātad, tās audzes, kas veidojās pirms 40 gadiem, bija lielākoties priežu audzes.

A. Ozols.

Paldies par atbildi.

Savā viedoklī jūs norādāt, ka jūs nepārlicina Meža likuma 45. pantā minētais par to, ka apstrīdētā norma neattieksies uz galveno cirti valsts mežos.

Un tas jautājums man ir tāds: vai cirte pēc caurmēra ietekmēs galvenās cirtes maksimāli pieļaujamo apjomu akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” apsaimniekotajos mežos?

G. Brūmelis.

Cik es saprotu, tad daudz tur tās vecās priežaudzes ir tieši „Latvijas mežos”... bet pietiekami daudz priežu mežu pašreiz ir vecumā, kad drīz būs tie cirtmeti. Tad es domāju, ka tieši ar priedi varētu arī neietekmēt. Kas attiecas uz egli un bērzu, es nezinu. Bet šī noteikumu norma nav pieņemta tikai šogad. Nākošgad... ir pieņemts... Pēc 50 gadiem... tad ir nopietni jāskatās arī šo normu ietekme uz ciršanu valsts mežos.

A. Ozols.

Es varbūt precizēšu jautājumu. Paldies par atbildi.

Bet vai šīs normas spēkā esamība ietekmē to noteikto limitu, kas ir noteikts par maksimāli pieļaujamo ciršanu valsts mežos?

G. Brūmelis.

Neietekmē to limitu. Un arī es apskatījos statistiku, cik daudz tad „Latvijas mežos” ir izcirsts pēc caurmēra pēdējos dažos gados... Un tie bija sīkumi. Jā. Kas būs nākotnē, es nezinu.

A. Ozols.

Jūs savā paskaidrojumā minat pēc apgalvojuma, ka apstrīdētā norma nepalīdzēs sasniegt Eiropas klimata akta mērķi, ka to iespējams panākt ilgtermiņā palielinot platību

ar mežiem, kas pārsnieguši ciršanas vecumu vai caurmēru, proti, palielinot aizsargājamo mežu platību.

Tas jautājums ir tāds... Vai jūs domājat, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platību palielināšana veicinātu CO₂ piesaisti?

G. Brūmelis.

Protams. Mežiem pieaugot, pieaug arī akumulētā oglekļa gāze. Un tas ir tāpat, kā ar visiem koksnes produktiem.

A. Ozols.

No tā izriet mans nākamais jautājums...

G. Brūmelis.

Un ja drīkstētu vēl... ja runā par zaru savākšanu šķeldošanā, tad labāk piesaistei būtu atstāt tos zarus augošā kokā, nekā viņus sadedzināt.

A. Ozols.

Jā. Paldies.

Un no tā ir mans nākošais jautājums. Vai uzkrātās koksnes daudzums tiek ņemts vērā Eiropas klimata mērķu sasniegšanā, konkrēti... zemes sektora piesaistē un emisijas aprēķinos?

G. Brūmelis.

Paga... es kaut ko nesapratu, jo izklausījās pārāk vienkārši...

A. Ozols.

Teiksim tā... Vai mežā uzkrātais oglekļa daudzums tiek ņemts vērā aprēķinā, ar ko aprēķina Latvijas emisiju piesaistes bilanci zemes sektorā?

G. Brūmelis.

Es tā pieņemu, ka jā, jo mēs redzam no 90. gada, cik daudz samazinājās tā kopīgā piesaiste, tas ir tieši saistīts ar dzīvo koksnes biomasu... ar piesaisti dzīvo koksnes biomasā.

A. Ozols.

Es varbūt neprecīzi uzdevu jautājumu. Vai uzkrātais, kopējais uzkrātais oglekļa daudzums tiek ņemts vērā emisiju piesaistes bilanci?

G. Brūmelis.

Nu, to es nevarēšu pateikt konkrēti... kur un kā...

A. Ozols.

Nu, jā... tā situācija ir tāda, ka šajā aprēķinā jau ņem vērā tikai tekošās emisijas un piesaistes konkrētajā gadā, līdz ar to kopējam uzkrātajam apjomam šajā vienādojumā vienkārši pašlaik nav vietas. Nu, kaut gan, protams, viņš ir būtisks bioloģiskajai daudzveidībai.

G. Brūmelis.

Nu, uzkrātais koksnes daudzums, teiksim, *dead-wood*... tajās atskaitēs ir ietverts kā koksnes produkts ar mīnusa zīmi... tabulās...

A. Ozols.

Paldies.

Ā. Jansons.

Jā, ja atļausiet vēl pāris jautājumus uzdot.

Precizējot atsevišķas lietas, kas attiecas uz jūsu norādēm rakstiski iesniegtajā dokumentā un arī dažas, ko es dzirdēju tikai šodien... Tad par to ekoloģisko koku skaitu. Skatoties uz to literatūras atsauci, ko jūs norādījāt arī savā rakstiski sniegtajā viedoklī par tiem 5 līdz 10 procentiem koku, kas būtu jāatstāj, vai es pareizi saprotu, ka šis te atstājamais ekoloģisko koku daudzums būs diezgan ciešā sakarībā ar mežizstrādes platību?

G. Brūmelis.

Es domāju, ka jā. Tie 5 līdz 10 procenti ir pārskata rakstā, kur galvenā autore bija Lana Gustavsone, es neatceros, kas bija tajā rakstiskajā...

Ā. Jansons.

Jā.

Tātad, ja mēs varētu... vai tādā gadījumā ir iemesls domāt, ka situācijā, kurā vidējais... teiksim tā,... vidējā mežizstrādes platība pēc mērķa caurmēra ir jūtama mazāka nekā kopumā vidējā mežizstrādes platība, mēs patiesībā tāpat nodrošinām to pašu efektu, proti, ainavas savietojamību.

Nu, jautājums ir... vai mums ir jāatstāj tie 10 procenti tieši tam pleķītim pa vidu vai, ja mēs viņus atstājam malā, tas nozīmē tieši to pašu, ko platības samazināšana?

G. Brūmelis.

Ekoloģiskie koki bieži tiek atstāti grupās un malās, lai ir mazāki vēja postījumi... Varbūt es nesapratu jautājumu... Ja mazāka platība... tad varbūt var iztikt bez ekoloģiskajiem kokiem vai mazāk? Tā sanāk?

Ā. Jansons.

Jā.

G. Brūmelis.

Ja ir mazāk par pushektāru... vai par cik?

Ā. Jansons.

Nu, šobrīd pēc mērķa caurmēra mežizstrādes platība vidējā ir 0,8 hektāri apmēram un vidējā kailcirtes platība ir 1,2. Tātad, kombinējot šos te divus rādītājus, tātad palielinot atstājamo ekoloģisko koku skaitu un mazāku platību, vai mēs nodrošinām to pašu efektu vai mēs nenodrošinām to pašu efektu? Vai mums obligāti vajag tajā platībā tieši 30 kokus?

G. Brūmelis.

Nu, labāk pēc efekta ir atstāt tos kokus, ekoloģiskos kokus. Jūs prasāt par kaut ko, kur vajadzētu pilnīgi jaunu pētījumu...

Ā. Jansons.

Nu, pētījumi jau vienmēr noder. Par to jau mums...

G. Brūmelis.

Nu, bet es nevaru tā bez konkrētiem rezultātiem spriest.

Ā. Jansons.

Paldies.

Jā. Tad attiecībā uz to atmirušo koksni, kas ir otrs nozīmīgs bioloģiskās daudzveidības komponents.

Vai jūs te pieminējāt zviedru pētījumus un arī latviešu nedaudz, vai jums ir zināms, kas tad notiek ar atmirušās koksnes apjomu Latvijas mežos pēdējās desmitgadēs? Viņš paliek mazāks, paliek vairāk? Tā mums ir problēma?

G. Brūmelis.

Mazliet pieaug. Un man liekas, tagad ir kaut kādi 22 kubikmetri uz hektāra vidējā, ja es nemaldos.

Ā. Jansons.

Jā. Un tad... vai ir kāds iemesls uzskatīt, ka pieņemot apstrīdēto normu, šī tendence tā kā strauji mainīsies un mēs nonāksim pie sliktākas situācijas šajā aspektā?

G. Brūmelis.

Jo cērtam tos kokus agrāk, ir mazāka iespēja, ka izveidosies atmirusī koksne. Ja viņam tiešām ir noturīga pret visu kaut ko, tad nu viņa nenomirs... nebūs šī uzkrātā atmirusī koksne. Tajās audzēs, tad, kad viņas cērt, tad nebūs ko atstāt...

Ā. Jansons.

Tātad, arī kopumā meža ainavas līmenī, ja mēs skatāmies nevis atrauti katru konkrēto to audzi, bet meža ainavas līmenī... vai mēs redzam, ka šo audžu īpatsvars ir tāds, ka tam patiesībā būs tieša ietekme uz atmirušās koksnes apjoma meža ainavas līmenī?

G. Brūmelis.

Tas būs pilnīgi atkarīgs no šo audžu īpatsvara, kur tiek cirsts pēc cirtmeta. Tā kā, ja tur ir tie procenti un tur nākamgad būs vēl viens procents, un vēl viens procents... pēc 20 gadiem procenti būs diezgan daudz.

Ā. Jansons.

Vai tas būs atkarīgs tikai no audžu īpatsvara vai arī no, teiksim, esošo audžu vecuma struktūras, par kuru jūs arī norādījāt šīsdienas stāstā?

G. Brūmelis.

Kuras audzes vecuma struktūras?

Ā. Jansons.

Jūs norādījāt, ka mežos uzkrājas pieaugušo un... tātad par 80 gadiem vecāku audžu īpatsvars palielinās mežos. Šādas audzēs var pieņemt, ka ir diezgan daudz atmirušās koksnes. Tātad, vai šis arī būs papildu ietekmējošais faktors, kas meža masīvu līmenī varētu nodrošināt šo līdzsvaru, proti, atmirušās koksnes pieejamību?

G. Brūmelis.

Ja runā par mežu masīvu... kuros arī ir...

Ā. Jansons.

Meža masīvi... kuros arī notiek mežizstrāde saskaņā ar apstrīdēto normu...

G. Brūmelis.

... un tiem apkārt ir aizsargājamās teritorijas, kuri kļūst vecāki un palielinās atmirušās koksnes daudzums... par kad īsti ir runa? Nu, ja būs vairāk aizsargājamās teritorijas, kura būs stingri aizsargājama, tad, protams, tajos uz daudziem gadiem palielināsies atmirušās koksnes daudzums. Tas ir skaidrs.

Ā. Jansons.

Jā. Labi.

Paldies par šo skaidrojumu.

Tad vēl ir burtiski daži jautājumi attiecībā uz oglekļa uzkrājumu. Gan no tā, ko jūs rakstveidā norādījāt, gan pieminējāt par šī te oglekļa atgriešanos, oglekļa bilances atgriešanos sākumstāvoklī, jūs pieminējāt Uri rakstu kā vienu, kurš arī bija iekļauts šajā te stāstā un vai jūs pamanījāt, ka tur ir vēl virkne pētījumu, tajā skaitā analizējot lielu skaitu audžu arī dažādos mežu tipos, kas bija iekļauti šajā pašā prezentācijā?

G. Brūmelis.

Jā, bija... es esmu meklējis pārskata rakstus, kuros ir iekļauti daudzi pētījumi. Un ir viena liela problēma saistīta ar šiem pētījumiem. Visbiežāk viņi sāk mērīt 6 līdz 8 gadu vecās jaunaudzēs un nav iekļautas iekšā mērījumos emisijas tieši kailcirtēs sākuma gados. Nu, nav. Tādu pētījumu ļoti trūkst. Ar gadiem šī informācijas akumulēsies un mēs tiksim kaut kādā lielākā skaidrībā par konkrēto... cik un kas un kā. Bet visticamākais ir, ka... nu ir vairāk nekā tikai Uri pētījumā un tas atmaksas periods stiepjas iekšā tajā otrā desmita gadā.

Ā. Jansons.

Jā. Labi. Jā... nu, komentēt es nedrīkstu... Paldies par jūsu atbildi.

Un tad otrs jautājums attiecībā uz šo te Gundersena rakstu, ko jūs pieminējāt un saistībā ar augsniem. Vai jūs pamanījāt, ka arī šajā rakstā ievietotajā analizē attiecībā uz apmežotiem... tāpat, uz apsaimniekotiem un neapsaimniekotiem mežiem ir norādīts, ka oglekļa balance apsaimniekotajos mežos ir ievērojama labāka?

G. Brūmelis.

Jā. Protams.

Ā. Jansons.

Paldies.

G. Brūmelis.

Un arī vēl jāsaka papildus, ka pēc tā Gundersena raksta... arī oriģināls autors... pēc tam atkal viņam bija sava kritika. Un tas paliek kā diskusija starp zinātniekiem, ko es īsti nesaprotu. Bet tādēļ es saku, ka ir kaut kur tur pa vidu...

Ā. Jansons.

Paldies.

Un tad ir jautājums par jūsu pieminētajiem ekosistēmas pakalpojumiem. Kā, jūsuprāt, atšķiras... vai mainās ekosistēmu pakalpojumu vērtība... kopējā ekosistēmu pakalpojumu vērtība audzēs, kuras ir dažādu dabisko traucējumu bojātas vai tajās, kurās ir veselīgi koki?

G. Brūmelis.

Nu, ir tad jāvērtē kompleksi tie ekosistēmu pakalpojumi. Uz sitienu es jums tā nepateikšu.

Bet viena lieta ir pilnīgi skaidra, ka jebkurš pētījums, kur ir mērīts mežos, noteikti mainīs ekosistēmu pakalpojumu vērtību, tad tā kopējā vērtība, neskaitot koksnes vērtību, ir daudz, daudz lielāka nekā koksnes vērtība.

Ā. Jansons.

Labi. Paldies.

Un tad attiecībā uz to audžu noturību, ko jūs arī jau pieminējāt. Vai es pareizi saprotu no jūsu viedokļa, ka, strādājot pēc apstrīdētās normas, mums neizdosies palielināt to audžu noturību? Vai varbūt es esmu nepareizi sapratis? Vai izdosies palielināt to audžu noturību?

G. Brūmelis.

Ja par to noturību... tas nozīmē to, ka mēs varam cirst ātrāk un izvairīties no bojājumiem... tur es piekrītu, jā...

Ā. Jansons.

Un citu iemeslu nebūtu, kāpēc tā koku noturība varētu palielināties?

G. Brūmelis.

Nē, es zinu, ka ir cilvēku pētījumi par noturību pret vēju un ir ietekme, bet neliela...

Ā. Jansons.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Brūmeļa kungs, paldies jums par dalību tiesas sēdē, par... es atļaušos teikt, pat ja šī aplūkojamā tēma ir tehniski sarežģīta, paldies par viegli un uztveramā valodā pausto viedokli un arī par strukturētu viedokli, ko jūs paudāt tiesai. Novēlēšu jums jauku dienu! Paldies.

G. Brūmelis.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpinām uz klausīt pieaicinātās personas.

Un kā nākamā pieaicinātā persona ir Latvijas Bankas ilgtspējas virziena vadītājs Edvards Kušnera kungs.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Kušnera kungs, lūdzu. Tie būtiskie apsvērumi, kurus jūs vēlaties paust tiesai, jums ir iespēja šobrīd tos arī darīt zināmus tiesai.

Lūdzu, pēc jūsu ieskata!

E. Kušners.

Labdien, augsti godājamā tiesa! Dāmas un kungi!

Šis ir ļoti sarežģīts jautājums no dažiem centimetriem koksnes...

Es savā atbildes rakstā piekāros pamatā ilgtspējības principam kā vispārējam tiesību principam un arī, teiksim, ceru pietiekami pamatoju to, ka 115. panta analīze pēc tā, cik izvērsti dabas aizsardzības jautājumi iekļaujas ilgtspējas principā, es neveicu papildu analīzi, kaut arī tas bija uzdots šis jautājums.

Bet es atļaušos īsi pieskarties vienam jautājumam pirms ilgtspējas principa analīzes, ņemot vērā tās diskusijas, kādas ir bijušas ar to ieganstu, kādēļ šis tiesību akts un apstrīdētā norma tika pieņemta.

Un, proti, par to, bija vai nebija ietekme uz šķeldas cenas dinamiku un vispār kas ietekmē šķeldas cenas dinamiku.

Un sāksu varbūt ar neierastāku, ar grafiku. Tās ir dabasgāzes biržas cenas Eiropas dabasgāzes tirgū, kur es aicinu pievērst tikai vienu uzmanību. Šis pīķis ir

septembrī, 2022. gada septembrī. Salīdzināsim to ar Baltijas šķeldas biržas cenām, kur varbūt nav svarīgi tie absolūtie līmeņi, jo tās ir spot cenas, bet dinamika. Latvijas līkne ir smilškrāsas un zaļā līkne ir Lietuvas līkne. Pīķis ir īsu brīdi pēc dabasgāzes cenu pīķa un dinamika Latvijas tirgū ir novēlota un ar augstāku cenu līmeni nekā Lietuvā, kur nebija šādu valdības lēmumu.

Man nebija pieejami dati par šķeldas cenu... vienkārši laika rinda par šķeldas cenām Vācijā, bet, ņemot vērā, ka... un tas ir pierādīts, ka šķeldas cena ir cieši saistīta savā dinamikā ar tās gala produktu saistīto, tās ir koksnes granulas, koksnes granulu cenas līkni es varu piedāvāt. Šķeldas cenas dinamika ir vienkārši tā pati dinamika, tikai zemāk... Pīķis ir atkal ar nelielu novēlošanos pēc gāzes cenu pīķa. Un arī tur valdība nepieņēma lēmumus par koksnes ciršanas apjomu pieaugumu.

Esmu runājis ar koksnes tirgus eksportiem, kas pārzina Vācijas tirgu, es uzdevu tiešā veidā jautājumu: kā jūs skaidrojat to, kas notika koksnes tirgū, jo tie līmeņi bija anormāli, ārpus jebkādas ekonomiskās loģikas, par kādām cenām notika koksnes... gan šķeldas, gan granulu tirdzniecība. Atbilde bija vienkārša: bija panika. Panika, kuru izraisīja fosilā resursa iztrūkums un aizdomas, ka pietrūks arī šī atjaunotā resursa, bija izteiktas aģiotāžas cenu burbulis, kurš, sakārtojoties situācijai gāzes tirgū, arī šīs emocijas kritās. Un kas ir interesanti, ka šie resursi savā starpā tehnoloģiski īstermiņā nav aizvietojami. Nevar gāzes katlā ielaist iekšā šķeldu, jaunas izbūves prasa daudzus gadus. Līdz ar to ekonomiskās loģikas šīm abām līknēm būt saistītām nav nekādas. Tā ir absolūti psiholoģiska aģiotāžas reakcija. Nu, mēs zinām, ka ekonomikā tā ir ļoti izplatīta parādība, teiksim tā, finanšu tirgos miljardi pazūd tīri uz emociju pamata.

Ja mēs pieņemtu, ka ministrijas apgalvojums par to, ka tas bija valdības signāls tirgum, tad ir jāpieņem, ka šis signāls noskanēja visā Eiropā un tie daži simti izcirstie hektāri meža atstāja tik nopietnu ietekmi. Bet eksperti, ar kuriem es runāju Vācijā, neko nezināja par šādu signālu un uzskata, ka tas tomēr ir bijis absolūti emocionāls aģiotāžas tāds uzplaiksnījums saistībā ar visiem kara izraisītajiem enerģētikas notikumiem, tajā skaitā ar ārkārtīgi krasu dabasgāzes cenas pieaugumu Eiropas tirgū.

Līdz ar to es vēlos vērst uzmanību uz to, ka neapstiprinās tā tēze, ka Latvijas valdības pieņemtais lēmums ir radījis jel kādu atšķirīgu situāciju mūsu šķeldas tirgū iepretim citām valstīm un maz ticams, ka mūsu lēmums būtu ietekmējis visu reģionu.

Vēl papildus bija tāda tēze, ka neviens jau kokus necērt tikai, lai iegūtu enerģētisko koksnī. Alternatīvi... ja mēs runājam par ilgtermiņa valdības politiku, ja tiešām ir bažas par to, ka nākotnē pieaugs šķeldas katlumāju apjoms un mēs uzskatām, ka tas ir nepieciešams, tad ir iespējams ar mērķtiecīgu politiku veicināt gan kreisajā pusē redzamās hibrīdapses audzēšanu, kas ir ļoti ātraudzīga koku suga, gan enerģētiskie kārkli un kas ir labums šim kokam, ka viņi paši atjaunojas no celmiem. Ja vienreiz ir izdarīts, teiksim, šie meži vai šīs audzes ir izmantojamas vairākkārt.

Un šādas enerģētiskās koksnes iegūšana attiecīgi apkures vajadzībām nav pakārtota lietaskoksnes cenu svārstībām, kas tiešā veidā ietekmē mežu īpašnieku motivāciju cirst vai necirst mežu un šis blakusprodukts ir ārkārtīgi sarežģīts ceļš, kā iegūt enerģētisko koksni un kā motivēt mežu īpašniekus, ņemot vērā tās milzīgās cenu svārstības, kas novērojamas tirgū ar lietaskoksnes cenām. Pēdējo gadu dati to skaidri parāda.

Un vēl es gribu vērst uzmanību, ka jaunu katlumāju izbūve Latvijā ir aptuveni pieci gadi un līdz ar to steigas šādu lēmumu pieņemt un šīs katlumājas apgādi, teiksim, nodrošināt ilgtermiņā ar enerģētisko... ar šo kurināmo šķeldu, nu tur nav nekāda pamatojuma, kāpēc tas jādara dažu nedēļu laikā, jo tas ir komplekss pasākums un, iespējams, šīs alternatīvas ir daudz efektīvākas nekā to darīt caur lietaskoksnes iegūvi. Katrā ziņā tas ir jāvērtē.

Šādas politikas diemžēl mums enerģētikas jomā joprojām nav vispār skaidrības par to, kā mēs ejam, ar kādiem apjomiem, kādiem resursiem.

Un vēl es gribu pievērst uzmanību, ka, ja mēs runājam par oglekļa bilanci, tad šķeldas dedzināšana rada nulles efektu, kaut arī emisijas tur ir, bet tas ir paņemts no dabas, līdz ar to atgriežas pie dabas, savukārt, ja šo koksni var izmantot ķīmiskai pārstrādei vai būvmateriālu ražošanai, tad veidojas uzkrājums ogleklī. Līdz ar to arī šī daļa, teiksim, no oglekļa bilances iepretim enerģētikai, tur ir, teiksim, tāds konflikts un valstij vajadzētu izvērtēt, tad vai mēs gribam tomēr dedzināt vairāk un iegūt šo nulles bilanci, vai mēs tomēr gribam redzēt lielāku uzkrājumu un tādā gadījumā tas ir cits pārstrādes veids, ļoti iespējams, ka tās ir citas koku sugas, un vēl jo vairāk, tam ir ietekme uz to, kādus apkures veidus mēs izvēlamies valstī.

Ja mēs skatāmies uz citu valstu pieredzi, šobrīd aktīvi runā Eiropas Savienībā par bez emisiju apkuri, tas ir, apkuri, kura nerada, teiksim, netiek nekas dedzināts, kaut arī matemātiski tur *de iure* emisija ir, tātad tās ir kaut vai siltuma sūkņa sistēmas, gan izmantojot pazemes siltumu, gan municipālo siltumu... Teiksim, Helsinku pašvaldība arī ir milzīgu konkursu sarīkojusi, lai tikai noskaidrotu, kā varētu iegūt nepieciešamo enerģiju apgādei, skaidri pasakot tādu nosacījumu, ka netiek izmantota biomasas un netiek nekas dedzināts.

Līdz ar to tā doma šobrīd... tehnoloģijas attīstās ļoti strauji un šis risinājums bez politikas pamata, bez objektīvas vajadzības strauji kaut ko atrisināt, jo vienkārši tas fiziski nav iespējams, nu ir ļoti, teiksim, apšaubāms pamatojums.

Tagad pārejām pie ļoti būtiska jautājuma – ilgtspējas princips kā konstitucionāls princips un tā mūsdienīga izpratne.

Es te vienkārši gribu teikt, ka strādājot ar šiem jautājumiem jau labu laiku un īpaši atskatoties atpakaļ, kad strādājot komandā ar Robertu Ķīli mēs gatavojām Latvijas ilgtspējas attīstības stratēģiju 2020-2030, tad mans priekšstats un, teiksim, izpratne un tā detalizācija par to, kā pareizi saprast ilgtspējas jēdzienu, ir būtiski mainījusies, jo

ilgtspējas jēdziens... viņš nepastāv kā tāds vēsturisks, kā mēs bieži varbūt gremdējamies antīkajā filozofijā, ilgtspējas jēdziens ir enerģējis no tām problēmām, ko ir radījusi cilvēces attīstība tieši pēdējo gadsimtu laikā un, atklājot jaunas problēmas, ir atklājis arī jaunas šķautnes šim jēdzienam un arī tas maina piemērošanu.

Un es tieši par to šodien arī gribētu pievērst uzmanību.

Vecais un klasiskais ilgtspējas jēdziena attēlojums ir šīs trīs daļas, kuras tai vidus punktā savienojas tādā ideālā līdzsvarā, ko sauc par ilgtspējību un mēs runājam par cilvēku, vidi, ekonomiku... vai mēs to saucam par interesēm vai par ilgtspējības elementiem... Un tā nelaime, ka šo modeli piemērojot, mēs esam nonākuši tur, kur mēs esam šobrīd. Ir pagājuši 35 gadi, kopš Bruntlandes ziņojumā, kas definēja mūsdienīgu ilgtspējības jēdzienu, tikpat tika minēts, ka vajadzētu atstāt nākamajām paaudzēm nodot to planētu, kāda tā bija, tas nav izdevies. Mēs jau esam tā nākamā paaudze, kas šo nav saņēmusi. Un tam ir liela nozīme tieši no interpretācijas viedokļa. Faktiski šo trīs elementu svēršana ir kā nesavietojamo mērvienību salīdzināšana – kilograms ar kilometriem un ar paskāliem. Tur ir problēma pašā idejā, ka mēs mēģinām šos trīs elementus svērt savā starpā, meklējot vienotu mērauklu. Un es paskaidrošu, kur nonāksim loģiskās analīzes ceļā līdz šim.

Šis attēls ir jau ilgstoši veidots tā saukto planētas robežu aprēķins, kur šodienas diskusijas subjekts vairāk ir kreisais augšējais tas stars, tā ir biosfēras ekosistēmu šīs bioloģiskās daudzveidības integritātes pārsniegšana... Teiksim tā, attēlam ir viena laba ziņa. Ja mēs skatāmies uz ozona slāni, mēs redzam, ka starptautiskas sadarbības rezultātā ir izdevies vienu problēmu atrisināt – Monreālas konvencija savulaik ierobežoja šo ķīmisko vielu emisiju, to var izdarīt. Bet uzdevums ir ilgtspējības sasniegšanai visas šīs negatīvās ietekmes dabūt atpakaļ zaļajā lauciņā. Tā tad būtu ilgtspējība. Ko tas nozīmē no analīzes viedokļa? Kas ir radījis šo izešanu ārpus planētas robežām? Bieži vien cilvēki jautā nu tā... mēs taču dzīvojam uz vienas planētas, kur mēs esam izgājuši... mēs nekur ārpusē neesam. Mēs esam degradējuši šīs sistēmas, mēs esam izsītuši no līdzsvara klimata sistēmu, mēs esam... 80 procenti pasaules dzīvo resursu ir vai nu izsmelti vai uz sabrukšanas robežas... vienkārši zūd tas līdzsvars un zūd iespēja pēc tam saņemt to ilgtermiņā. Un tā ir ekonomiskā darbība, kas ir izgājusi ārā... esam izraisījuši šo planētas robežu pārsniegšanu.

Un līdz ar to pirmā tēze, ko es gribu minēt, lai nonāktu līdz ilgtspējībai, ekonomiskā darbība ir jāsaspiež esošo tehnoloģiju līmenī, līdz šim, teiksim, zaļajam lokam. Tas nenozīmē, ka ir jāsamazina ekonomiskā aktivitāte, bet tās visas aktivitātes, kas raisa šīs negatīvās pazīmes, ir jāsamazina, aizstājot, vēlams, ar citām ilgtspējīgām. Un tā ir pirmā būtiskā tēze, ka šis ekonomiskais bloks tomēr ir... kā saka... ir tas, kas ir radījis problēmu un arī ir tur meklējams risinājums.

Runājot jau šoreiz tikai par dabas daudzveidību. Kas ir noticis 45 gadu laikā ar dabas daudzveidību dažādos pasaules kontinentos? Te ir ļoti agregāti dati, vērtējot

mugurkaulnieku sugas, tātad no zivs līdz zilonim. Ir būtiski samazinājumi... un nevajag priecāties par Eiropas datiem, vienkārši mēs sākām dažus gadsimtu ātrāk, līdz ar to mums tie atlikušie darbi ir krietni mazāk. Teiksim, tas pametums ir acīmredzams un šī pametuma mērogs izraisa bažas par to, ka tam var būt nopietni ekonomiski efekti.

Un te es nonāku pie... jau tuvojos nākamajai tēzei – Pasaules ekonomikas forums aptaujājis tādu prominentu auditoriju, kas sastāv no akademiķiem, lēmumu pieņēmējiem biznesā un politiskajā vidē... un šī aptauja ļoti interesanti ir evolucionējusies... netērēšu laiku, rādot, kā tas laika gaitā ir mainījies, bet šobrīd bioloģiskā daudzveidība pie ilgtermiņa riskiem ir pacēlusies jau uz trešo līmeni un diez vai viņa pacelsies augstāk, tie pirmie divi ir klimata riski. Faktiski mēs globālā līmenī... tas, kas notiek ar planētas biofizikālo robežu pārsniegšanu, esam kritiskā punktā jau nonākuši. Tas sāk izraisīt krietni vairāk nekā tikai ētiskas dabas apsvērumus, vai ir labi vai nē nodarīt pāri mūsu mazākajiem brāļiem. Šie kļūst jau par globāliem riskiem. Tam es gribu pievērsties tagad jau precīzāk.

Kā domāt savādāk, lai ilgtspējības jēdzienu piemērotu kvalitatīvāk? Un šo atbildi ir snieguši jau samērā sen... ar kolēģiem tas jau ir noformulēts jau 2002. gadā... izcilais tiesību zinātnieks Klauss Boselmans ir iekļāvis to tiesību teorijā 2006. gadā. Ir skaidrs, ka planēta ir tāda, kāda viņa mums ir un tās ir fiziskās robežas. Tā ir arī tā vide, kurā mēs realizējam visas savas intereses, ieskaitot arī pamattiesību ievērošanu.

Līdz ar to cilvēka darbība, viņa iekļaujas hierarhiski tajā vides rāmī nevis ir divi salīdzināmi lielumi, it kā mēs dzīvotu uz dažādām planētām – uz vienas tikai cilvēki un vienas – tikai ekonomika. Mēs iekļaujamies un šī ir hierarhiska sistēma. Šo apli arī es, kā juristi mīl teikt... tas ir pamattiesību aplis, kaut gan tur ir bišķi vairāk... par viņu kā metriku var teikt, ka tā ir dzīves kvalitāte. Un, protams, ekonomika iekļaujas cilvēka šajā aplī jau kā mazāks... nevis tāpēc, ka tā būtu kaut kāda pastarpināta, bet būtībā ekonomika funkcionē, lai apmierinātu cilvēka vajadzības. Nevis cilvēks ir, kā reizēm ekonomisti saka, kā darbaspēks vai kaut kāds ražošanas faktors, bet apmierina cilvēka vajadzības...

Bieži vien tā cilvēka un ekonomikas savstarpējā saite izraisa asas diskusijas. Man liekas, ka Satversmes tiesa ir izcili šīs robežas iezīmējusi tajā nozīmē, ka pamattiesības stāv pāri vienkārši vēlmei pēc lielākas peļņas. Bet tas, kur mums ir šis intelektuālais izaicinājums, ir paskatīties uz otru pusi no šī antripotentiskā skatījuma un atrast to ārējo robežu, kura savukārt ierobežo arī mūsu vēlmes bieži vien realizēt savas tiesības, jo viņas ierobežo iespējas to darīt. Un ja mēs esam radījuši problēmu ar šo ārējā apla integritāti, pastāv riski, pieaugoši riski... šie riski reflektējas uz visiem iekšējiem līmeņiem. Nu, ja ir problēma, tad problēma ir visā sistēmā, jo namiņš deg.

Caur šo arī es gribu vienkārši uzsvērt, ka... viņu sauc par stipro ilgtspējību, bet tas nav vienīgais vārds, kā to dēvēt, tas ir vairāk raksturīgs vācu telpā kā stiprās ilgtspējības jēdziens. Šī, manuprāt, ir vienkārši mūsdienīga ilgtspējības izpratne, kur

mēs hierarhiski vērtējam šos elementus un nemēģinām sadalīt, bet iekļaujam vienu otrā. Tas ir kaut kur arī Kena Vilbēra, teiksim holitiskajai pieejai raksturīgi...

Un vēl viens elements, ko tik viegli nav iezīmēt... ka mums ir jāvērtē ne tikai esošās, bet arī nākamo paaudžu intereses. Un te viens no problēmu cēloņiem, kas līdzšinējā lēmumu pieņemšanā ir bijis, ka mēs šībrīža ieguvumu stādam pāri nākamo paaudžu labumam un, kas attiecas uz dabas kapitālu, tad mēs bieži vien dabas kapitālu aizstājam ar ekonomisko kapitālu sakot, ka nu šobrīd tas ir loģiski un mēs uzskatām, ka nākamām paaudzēm tas patiks. Un tā pamazām, pamazām mēs nonācām arī pie tiem datiem, ko es nupat rādīju par dabas daudzveidības samazināšanos globāli.

Šajā... tas, kas ir noticis pēdējo, var teikt, gadu laikā... finanšu sistēma ir sākusi nopietni pievērst uzmanību dabas daudzveidībai. Ja man kāds pirms pieciem gadiem prasītu, vai Latvijas Banka nodarbosies ar dabas daudzveidības jautājumiem, es teiktu, ka tas būtu ļoti dīvaini, vismaz ne esošo funkciju ietvaros. Bet jau kopš 2017. gada darbojas tas angļu valodas saīsinājums *NGFS* jeb *Finanšu sistēmas zaļināšanas tīkls*, kas apvieno 120 pasaules centrālās bankas un finanšu uzraugus ar vienu mērķi – radīt metodikas dažādu šo ilgtspējības risku vadībai finanšu sistēmā, īpaši iekļaujot to finanšu sistēmas uzraudzībā.

Un manis minētie citāti vienā no dokumentiem, kas ir publiski, vienkārši skaidri parāda to, ka tas, kas notiek ar planētas robežu pārsniegšanu, ir kļuvis par finanšu risku avotu, tam ir ekonomiska jēga, kas nozīmē, ka pati par sevi dabas daudzveidība ir kļuvusi par ekonomisku kritēriju. Un mēs vairs nesveram dabas daudzveidību kā ētisku vērtību pret ekonomiskajām interesēm, bet mēs faktiski sākam svērt dažādas ekonomiskas intereses, no kurām daļa iekļaujas dabas daudzveidībā un daļa varbūt ir pretēja tam, kas ir paradigmas maiņa tajā, ka tika ierasti vērtēts, piemēram, 105. pret 115. pantu, ja mēs runājam par pamattiesību līmeni. Ilgtspējības princips to integrē vienotā hierarhiskā sistēmā un padara to procesu par krietni loģiskāku.

Otrs citāts apliecina arī Latvijā bieži vien kļūdaini traktētu konfliktu, jeb, pareizāk, šī konflikta patiesībā absolūtu neesamību starp dabas aizsardzību un klimata pārmaiņām, jo šie riski ir savstarpēji saistīti arī pēc izcelsmes un pēc izpausmēm. Arī tas, kas notiek ar lielu ekosistēmu sabrukumu, ietekmē klimata sistēmas, klimata pārmaiņas savukārt ietekmē ekosistēmu integritāti... diemžēl arī Latvijā, par ko tika runāts un tur es arī piekrītu, ka mēs nevaram runāt par esošās situācijas iekonservēšanu, jo situācija ir dinamiska. Arī ekosistēma dinamiski mainās. Bet bez šīs atziņas nav, kā saka nevalstisko organizāciju atziņas, šīs ir pasaules finanšu vadošo institūciju centrālo institūciju atziņas šobrīd.

Tagad, par ko tad... es vienkārši nevaru nerunāt par to procesu, ko es labi pārzinu un es runāju par finanšu sistēmu, vienkārši lai skaidrotu to saikni starp šīm... ekonomiskās saites un šā procesa interpretāciju, kas ir svarīgs.

Skaidrs, ka tā nav atsevišķu sugu, īpaši reto sugu, aizsargājamo sugu eksistence, kurai tik ļoti pievērš uzmanību finanšu pasaule un ekonomisti. Tā ir ekosistēmu eksistence, netraucēta ekosistēma, kura spēj piedāvāt noteiktus pakalpojumus, kas ir svarīgi, kam ir gan ekonomiskā gan tiešā jēga, gan pārnestā jēga.

No mežu piemēra es gribu pieminēt tikai divus ekosistēmu pakalpojumus, par kuriem mēs esam mazāk runājuši.

Pirmais ir ūdens līdzsvara noturēšana. Sakarā ar klimata pārmaiņām, arī Latvijā pirmo reizi jau tiek runāts par irigāciju lauksaimniecībā. Ja mēs vienmēr esam nodarbojušies ar meliorāciju, atsevišķos reģionos tiek runāts pat par irigāciju. Tas nozīmē, ka ūdens līdzsvars ir izjaukts un ūdens līdzsvara noturēšana dabā ir ārkārtīgi svarīga. Valstis, kurās ir ledāji, ledāji nodrošina nepārtrauktu ūdens pieplūdi, bet mums arī ir savi ledāji, tie ir purvi, kura ir mūsu vecāka ekosistēma, kas nodrošina šo balansu. Līdzīgi purviem ir mitrāji un tad ir meži. Meži ir milzīgs ūdens rezervuārs, kas veido gan mikroklimatu caur iztvaikošanu, gan milzīga absorbcija caur augsnes sistēmu, arī caur virszemes biomasu. Un šī viena ekosistēmas pakalpojuma ietvaros mēs labi redzam, kas notiek, kad ir kailcirtes. Kailcirtēs pazūd šie ekosistēmas pakalpojumu pieejamība, vai arī viņi samazinās pavisam nelielā apjomā un tad mēs gaidām noteiktu laiku, kamēr ekosistēmas pakalpojums atjaunojas. Tajā laikā, teiksim tā... ka mēs iedomājamies meža masīvus, kas ir secīgi izcirsti vairāku gadu laikā, zemnieki, kas ir lejpus pa ūdens tecī, cieš no šīs ekosistēmas pakalpojuma trūkuma, savukārt mežu īpašnieki... viņiem ir peļņas daļa.... Šīs saites arī tiks vērtētas tagad un par to šīs metodikas tiks izstrādātas.

Kāds ir ekosistēmas pakalpojumu atjaunošanās laiks? Te jāteic tā... ka te jau gan šodien, gan iepriekšējās reizēs tika runāts, ka ir ļoti daudz gadījumu, ir ļoti daudz un dažādas situācijas... tajā skaitā ārkārtīgi daudz ir tādi margināli piemēri... Es redzēju vienu zviedru pētījumu, kur bija tāds kā apkopojošs pētījums par visu, kas bija pētīts par ūdens šo noturēšanu un ūdens balansēšanu caur mežu ekosistēmām. Tur bija teikts tā, ka vidējais ir 27 gadi. Tas ir aptuveni... nu, tāds ļoti aptuvens skaitlis... es piekrītu, ir daudz gadījumu, kur tas būs savādāk... Mēs jūtam, teiksim, ja šobrīd tā intensīvā mežkopība runā par 40 gadu ciklu, tad liela daļa no šī cikla mēs nesaņemam vienu šo konkrēto ekosistēmas pakalpojumu... es piemēru beidzu.

Otrs ir rekreācijas pakalpojums. Un šī vispār, manuprāt, ir tāda bēdu leja Latvijā, jo mēs sabiedrības intereses no dabas patērīna viedokļa rekreācijas vajadzībām ļoti vāji esam vērtējuši, tajā skaitā, ļoti vāji vērtējam ekonomisko lomu. Bet patiesībā cilvēka labbūtība ir ļoti būtisks faktors cilvēka produktivitātei, cilvēka spējai labi strādāt. Daba... un varbūt vienīgais analogs vēl ir mūzika... ir tā vieta, kur visi cilvēka jūtas laimīgi, tikai vienam patīk saulriets pie jūras, citam pastaigāt pa purvu, bet tā ir garantēta vide, kurā cilvēks gūst psiholoģisko līdzsvaru. Un jāņem vērā arī tas, ka problēmas, kas ir saistītas ar cilvēka psihi traucējumiem, kļūst aizvien mūsdienās

izplatītākas un arī, teiksim, Lielbritānijā to uzskata par potenciālu numur viens nāves cēlonis kā stresa izraisīto slimību kopums, kas iet pāri jau, teiksim, visiem vēža tipiem.

Tas nozīmē, ka mēs šeit redzam arī kā sadures punktu ar 111. pantu patiesībā.

Ekosistēmas... kāds tam sakars rekreācijai ir ar dabas aizsardzību? Patiesībā dabas aizsargājamās teritorijas ir lieliska vide rekreācijas pakalpojumu saņemšanai. Dabas aizsardzības pārvalde aicina cilvēkus apmeklēt... Es nerunāju par rezervātiem, es runāju par šīm daudzām pārējām... Nu, tāda klasiska latviešu Meka, kur laikam katrs ir bijis, ir Ķemeru purva taka. Kas ir Ķemeru purvs? Tā ir vienkārši tūkstošiem gadu sena liela ekosistēma, kuru mēs apmeklējam... kā aizsargājamā teritorija, tur nav kūdras ieguves... un cilvēkiem patīk vienkārši apskatīties dabisku vidi. Bet tā ir aizsargājamā dabas teritorija... to ir iespēja redzēt tāpēc, ka tur notiek nevis ekonomiskā darbība, bet tur ir aizsargājamā teritorija. Līdz ar to dabas aizsardzībai un rekreācijai ir tiešs sakars.

Ja mēs gribētu vērtēt to ekonomisko ietekmi, protams, tas, līdzīgi kā, es piekrišu Dubrovskā kungam, dabas kapitāla aprēķins... tā ir ļoti augsta līmeņa zinātne vai arī ļoti primitīva, ja kādu pieņēmumu uztaisa, tad tāds aprēķins arī sanāk. Bet ja mēs intuitīvi paskatāmies uz šo procesu, tad... Salīdzināsim vienkārši meža izmantošana jeb teiksim tā... mežkopība Latvijā ...2 procentu iekšzemes kopprodukts, savukārt cilvēku, kas patērē dabu un mežus, ir lielākā daļa sabiedrības. Nu, pēc mūsu vienas aptaujas, 96 procenti Latvijas iedzīvotāju mežus izmanto vienā vai otrā veidā, pārsvarā atpūtai. Tas nozīmē, ka mēs varam droši salīdzināt visu Latvijas ekonomiku pret šiem 2 procentiem, ņemot vērā ietekmes produktivitāti. Tur tā matemātika ir līdzīga, kā arī Brūmeļa kungs minēja, ekosistēmas pakalpojumi stipri vien pat tādā intuitīvā līmenī... stipri vien pārsniedz to tiešo ekonomisko ieguvumu no izejmateriālu iegūšanas. Tas nozīmē, ka mums ir jāmacās līdzsvarot šīs politikas tā, lai mēs no vienas puses neietu uz dzīvi rezervātā, bet no otras puses mums nebūtu visa meža teritorija kā nepārtraukts kaujas lauks tam, kas skar citas sabiedrības intereses, ne tikai dabas aizsardzība, bet arī manis pieminētos.

Un Saeima manā ieskatā ir atstājusi milzīgu nedarītu darbu, nenosakot, piemēram, rekreācijas zonas apkārt apdzīvotām vietām, kurām būtu jābūt ar īpašiem ierobežojumiem arī attiecīgi mežkopībā.

Šeit ir viens sarežģīts slaidis, es viņu tomēr uzskatīju par nepieciešamu parādīt. Viņš skaidri pierāda, kādā veidā dabas aizsardzības politikas nepilnības izpaužas ekonomiskajā pametumā uzņēmumiem.

Kreisajā pusē sākās viss ar šo, teiksim, mērķu uzskaitījumu, tajā skaitā ir dabas aizsardzība, tālāk mēs ejam pa bultiņu uz leju, uz pārejas riskiem. Un pārejas riski ietver sevī riskus, ka nepilnīgi definēta politika tiks mainīta. Klasiska pārejas riska definīcija arī no šī *NGFS* tīkla ieskatā ir neatbilstība starptautiskajiem standartiem. Kā viens no standartiem, kurus mēs izmantojam, ir Monreālas vai Kuņminas-Monreālas pakts, kas

nosaka, ka 30 procentiem teritorijas ir jābūt aizsargātiem un 10 rezervātiem jeb stingras aizsardzības statusā.

Gribēšu vēl pieminēt, ka *NGFS* ietvaros mēs par zaļo kursu nerunājam, tā ir reģionāla politika, tas nav globāls risinājums.

Un tālāk no šī pārejas riska mēs nonākam caur mikro-makro ekonomiskajiem riskiem pie kredītriska labajā stabiņā..

Kredītrisks nozīmē to, ka klients, kurš darbojas ar dabas resursu, kurš ir pakļauts šim pārejas riskam, piemēram, ir redzams, ka valsts nav spējusi nodrošināt starptautiskajiem standartiem atbilstošu regulējumu, ir jāpieņem risks, ka tie standarti tiks ievēroti vienā brīdī viena vai cita iemesla dēļ, līdz ar to mainīsies uzņēmējdarbības apstākļi šim uzņēmumam un uzņēmums līdz ar to ir riskants, jo tas, ko pilnīgi noteikti bankas nedarīs... bankas nešķīrstīs dabas skaitīšanas rezultātus vai citus dokumentus, skatoties, vai konkrētajā īpašumā var vai nevar būt izveidota dabas teritorija. Tas ir lineāls, kurš ir diezgan rupjš, jo finanšu sistēma strādā vairāk pēc algoritmiem.

Un šeit mēs varam vienkārši salīdzināt Latvijas uzņēmumu, kas darbojas vides mežkopības jomā ar konkurentiem Polijā vai Vācijā, kur jau šobrīd aizsargājamās teritorijas ir tuvu 40 procentiem. Tur ir pilnīga atbilstība Kuņminas-Monreālas paktam un visiem iespējamiem nākotnes lēmumiem Briselē, par kuriem notiek cīņa. Jāteic, ka arī Briselē, teiksim tā... panāktie politiskie kompromisi nenozīmē, ka pārejas risks pazūd, ja nav ievēroti šie starptautiskie standarti. Ar to arī ir jārēķinās.

Tādējādi es vienkārši nodemonstrēju ar šo vienu jau publicēto dokumentu, teiksim, tās metodikas, kā tas notiks... tiks publicētas vēl krietni vēlāk, bet ar šo shēmu vienkārši lai pierādītu, ka tas, ko es stāstu par saikni starp dabas riskiem, kuri ir konstatēti kā ekonomiski riski, kas ir arī Latvijas Bankas ilgtspējas stratēģijā, ka mēs redzam tos kā makroekonomikas riskus, savukārt no cenu stabilitātes viedokļa arī... ka viņi ir reāli.

Un pēdējais, ko es varu pierādīt, ir tāds autoritātes, kā saka, citāts... tiešām šobrīd finanšu sistēmā runā par šo risku vadīšanas nepieciešamību. Un ir jārēķinās, ka nepilnības, valsts politikas nepilnības, kļūš par ekonomisku risku pašiem uzņēmumiem, kas strādā. Un es tā ciniski varētu teikt... protams, ka tie, kas šobrīd lobē, lai visu var darīt par spīti vides aizsardzības mērķiem, pēc dažiem gadiem stāvēs pie valdības durvīm un lūgs izdarīt pretējo un noņemt šo salīdzinošo konkurētspējas pametumu pret ieņemto citām valstīm.

Un šeit es varbūt beigšu savu prezentāciju un parunāšu vairāk par ilgtspējas principa vēl atsevišķiem piemērošanas aspektiem un savām atziņām šajā sakarā...

Es gribu teikt, ka mēs redzam disfunkcionālu politiku, kas ir vides aizsardzības politika un situācija ir manā ieskatā ļoti līdzīga tam, ko redzēja Satversmes tiesa pirms neilga laika, vērtējot sociālās aizsardzības politiku un nāca klajā ar izcilu atziņu sēriju šajā sakarā... Un tas iemesls politikas disfunkcionalitātei ir politiskās gribas trūkums

nodrošināt Latvijā dabas daudzveidības nosargāšanu ar pietiekami plašu instrumentu spektru.

Tika diskutēts jau iepriekš un bija no tiesnešu puses jautājumi, kāds tad ir lineāls ideālais, jo Latvijā arī, teiksim, tā zinātniskā doma nepiedāvā ideālas atbildes visām situācijām.

Šeit es gribētu sākt ar citātu, ko par situāciju minēja Francijas Centrālās bankas prezidents, kurš mūsu gadskārtējā konferencē, kuras viens panelis bija veltīts dabas daudzveidībai, minēja, ka „mēs apzināmies, ka zinātne mums nepiedāvā visas atbildes, bet mēs nevaram gaidīt, jo situācija ir jau pietiekami nopietna”. Tas nozīmē, ka mums ir jāvadās pēc tādiem principiem kā piesardzības princips, ka mēs vienkārši atturamies no darbībām, kuru iespējama, teiksim... ietekme ir apšaubāma vai no darbībām, kuru ietekme neapšaubāmi samazina nākamajām paaudzēm pieejamo dabas kapitāla apjomu.

Un ja jau no tādas konkrētākas metodes viedokļa, tad, manuprāt, visvieglāk to būtu analizēt divos līmeņos.

Pirmām kārtām, vai ir ievēroti šie starptautiskie standarti, jo arī iekļaušanos globālajā ilgtspējības procesā to mums Satversme paredz. Tas nav tikai lokāls līmenis, patiesībā, nav iespējama valsts ilgtspējība, ja nav panākta planētas ilgtspējība.

Un otrs līmenis ir pārbaudīt, vai politika sasniedz mērķi. kur jau ir jāvadās, protams, pēc dabas zinātņu atziņām un ekspertu vērtējuma.

Un šī divpakāpju vērtēšana, manuprāt, palīdz atbildēt uz jautājumiem tajās situācijās, kad ir jāvērtē, teiksim, cik efektīvai un kādai ir jābūt dabas daudzveidību saudzējošai politikai?

Nu, jā... Un noslēgumā tāpat, kāds ir mans vērtējums par atbilstību ilgtspējības principam, ņemot vērā to analīzi, ko es jau esmu veicis.

Es esmu izvēlējis vienu specifisku metodi – analizēt pēc ANO ilgtspējības attīstības mērķiem. Es gribu uzreiz uzsvērt – šī nav uzskatāma par universālu metodi. Es viņu izvēlējos tādēļ, ka konkrētajā situācijā ANO ilgtspējas attīstības apakšmērķi atbilst apskatāmajai problēmai, bet šis ir arī samērā rupja mēraukla, jebkurā gadījumā loģiska un jēgpilna ilgtspējības principa analīze ir iespējama arī neizmantojot tieši ANO ilgtspējības attīstības mērķus kā mērauklu. Bet ejot, teiksim, šo analīzes ceļu, ir jāteic, ka mums ir divi pamata jautājumi – tā ir ietekme uz dabas daudzveidību un cik, teiksim, šī politika ir bijusi caurspīdīga un veicinoša personu uzticēšanos valstij.

Nu, manā ieskatā, kas attiecas uz dabas daudzveidību, ilgtspējas sakarā nav tik daudz svarīgi vērtēt mērogu un vēl jo vairāk, kā es minēju, salīdzināt ar ekonomisko interesi, ir svarīgi, ka mēs, konstatējot disfunkcionālu politiku, mēs vērtējam vektoru. Ja vektors ir vērsts nepareizā virzienā, tas nozīmē, ka mēs palielinām nepieciešamību nākotnē zaudēt resursu atjaunošanai. Un, proti, jau šobrīd dabas skaitīšanas rezultāti liecina, ka nav iespējams izveidot lielas aizsargājamās teritorijas, kuras tiešām

funkcionētu no visu ekosistēmu pakalpojuma viedokļa, jo mikroliegums nevar sniegt daudz ekosistēmas pakalpojumus, tas ir arī labi. Bet, lai izveidotu lielas teritorijas, ir jāapvieno augstvērtīgās teritorijas un mums nav konstatējamās Latvijā lielas augstvērtīgas teritorijas, tās ir jāapvieno ar mazāk vērtīgām teritorijām, kurās ir jāveic, visdrīzāk, aktīvi pasākumi dabas daudzveidības ātrākai atjaunošanai, kas ir ekonomisks pamatojums. Un šī attiecība uz viena hektāra augstvērtīgas teritorijas ir 1,6 hektāri mazāk vērtīgas. Lauksaimniecības zemēs, par ko mēs šobrīd nerunājam, tur ir vēl trakāk, tur ir viens pret 20, jo tur ir absolūta fragmentācija, mums ir palikuši Latvijā tikai daži desmiti hektāri augstvērtīgu pļavu pa visu valsti.

Nu, lūk. Tas ir viens. Tādēļ es uzskatu, ka šī norma neatbilst šiem dabas daudzveidības saglabāšanas mērķiem no ilgtspējības attīstības mērķa viedokļa un pati normas pieņemšana, tās apšaubāmais pamatojums, nesaprotamā steiga iepretim realitātei enerģētikas tirgū un ļoti daudznozīmīgi vērtējamie amatpersonu skaidrojumi šīs normas pieņemšanas laikā, uz ko es norādīju savā vēstulē, man rada iespaidu, ka ir acīmredzami, ka arī šis mērķis nav ievērots.

Un es varu vienkārši teikt... teiksim, tas nav zinātnisks pētījums, bet tomēr es esmu runājis ar ekspertiem, praktiķiem, kas paši vēlējušies šo normu redzēt pieņemtu, tomēr šis pamatiemesls ir radīt... teiksim tā... ātras rotācijas mežaudzes. Tam ir neapšaubāms ekonomiskais efekts, bet nu jāsaprot, ka jaunu koku, rindā stādītu koku, ļoti koptu mežaudžu veidošana savā būtībā es viņu vispār neuzskatu vairs par mežu ekosistēmu, es uzskatu to par plantāciju koku, par lauksaimniecības tipa praksi, kur arī Dubrovska kungs tur parādīja tādu slaidiņu, kur bija sarakstīti pasākumi, kas varētu būt un tajā ir paredzēts pat mēslošana meža. Faktiski mēs taisām vagas, mēs stādām vagās, mēs kopjam, ravējam un mēs ātri novācam ražu. Ar ko tas atšķiras no lauksaimniecības?

Kad mēs runājam par kviešu lauku, mēs nesakām, ka tā ir kviešu pļava un mēs nesakām, ka mums ir cukurbiešu pļava, mēs sakām, ka tas ir lauks. Tā ir cita veida teritorija. Mēs nemeklējam bioloģisko daudzveidību šādos stādījumos. Mēs mežos joprojām ietiepīgi saucam to par mežu un visu laiku mēģinām atrast tur to dabas daudzveidību. Loģiski, ka daba vienmēr atradīs vietu ienākt iekšā. Pat pilsētā dzīvo daudzi putni, klinšu baloži ar mums dzīvo no neatminamiem laikiem. Vai tāpēc sēžot uz mājas jumta mēs jūtamies kā Alpu kalnos? Tas, ka ienāk kādā daļēji deformētā sistēmā daļēji ienāk daba, tas nenožīmē, ka caur to rodas dabiska ekosistēma tajā izpratnē, kur es demonstrēju, kas sniedz visu ekosistēmu kopumu. Principā par šādām audzēm būtu jāmaksā dabas resursu nodoklis vai jāveic transformācija un šīm audzēm ir jābūt noteiktās teritorijās.

Es pilnīgi piekrītu, ka ekonomiski tas ir jāpildina un tādām ir jābūt tiesībām, bet mums ir jāsadala valsts teritorija, ņemot vērā vides aizsardzības jautājumus, rekreācijas jautājumus, daudzus citus ekosistēmas pakalpojumus un tad arī jādod pietiekama

brīvība meža saimniekiem, par ko mēs arī dzirdējām no viņu puses, saimniekot, bet nu tā ir cita veida saimniekošana. Tas nav ekosistēmas tāda savdabīga izvēle.

Un ja mēs te runājam par konkrētiem piemēriem, tad vides aizsardzībai ir savas prasības, rekreācijas mežiem te mierīgi varētu būt šīs nepārtrauktās lapotnes mežkopība, kur galvenais ir saglabāt ainavu nevis kā tagad, ka izbraucot no Rīgas ir kailcirtes un cilvēkiem aiz logiem ir kailcirtes. Jāsaprot, ka tie koki, kas ir auguši pāri par simt gadiem, ja viņu nocērt cilvēka mājas priekšā, viņa bērni neredzēs to mežu tādu, mazbērni varbūt neredzēs... Ja mēs nocērtam 300 gadus vecu priedi, tās ir septiņas cilvēku paaudzes, kas gaidīs to koku tādu pašu atjaunojamies. Tā ir tā sabiedrības interese, tā mūsu estētika, tā latviešu daba. To nevar ignorēt un tam ir ekonomiska arī jēga, jo labsajūtai ir milzīga ekonomiska nozīme. Tā nav emocija pret naudu. Tā ir nauda pret naudu.

Un līdz ar to es uzskatu, ka, vērtējot šo procesu kopumā, gan vides aizsardzības politiku, gan meža politiku šībrīža, mēs runājam par vēl vienu soli pretī neilgtspējīgākam rezultātam un acīmredzamu ilgtspējības principa pārkāpumu, kādēļ arī es neēju tālāk uz 115. pantu.

Paldies. Labprāt atbildēšu arī uz jautājumiem.

A. Laviņš.

Kušnera kungs, paldies jums par sniegto viedokli.

Šodien Dubrovskā kungs, sniedzot savu viedokli un sniedzot atbildes uz jautājumiem, vairākkārt norādīja uz šo nepieciešamību rast kompromisu starp meža ekonomisko vērtību vai meža ekonomisko funkciju iepretim meža sociālajai un eko pakalpojumu funkcijai.

Vai šāda kompromisa meklēšana, meklējumi vai izejas punkts ir kaut kas, kas, jūsuprāt, ir neatbilstošs mūsdienīgai izpratnei par ilgtspējības principu?

E. Kušners.

Nē, es domāju, ka ir tieši otrādi. Tas jau ir tas ilgtspējības meklējums atrast līdzsvaru, ņemot vērā, vispirms, mūsu planētas biosfēras robežas un tās ietekmes, kuras cilvēce ir radījusi, nodrošinot šo veselīgo ekosistēmu klātbūtni, dabisko ekosistēmu klātbūtni un, manuprāt, tas ir savietojams.

Manuprāt, šis jaunais starptautiskais standarts, ko dod Kuņminas-Monreālas pakts, ir ideāls atspēriena punkts, lai mēs sāktu runāt.

Es piekrišu arī par to, ka dabas aizstāvji uzskata to, ka tas potenciāli var neizraisīt dabas daudzveidības krituma apturēšanu, tādēļ es vienmēr pievienoju šo otro punktu: dabas aizsardzības politikai ir jāpasniedz mērķis. Diemžēl, arī šis OECD pētījums, ko es citēju savā atbildes rakstā, iekļauj tēzi, ka ir novērojams dabas daudzveidības kritums aizsargājamās teritorijās. Mēs nespējam arī valsts politikas

līmenī, kā jau es minēju, ar šo disfunkcionālo politiku... nodrošināt pienācīgu pasākumu kopumu aizsargājamās teritorijās. Mums viņš ir jāveic aktīvi diemžēl, jo nav tā gluži, ka dabu vajag pamest savā nodabā un viss turpināsies... dabiskās pļavas galīgi bez cilvēka palīdzības nevar tikt uzturētas, tad jāatjauno ir tie lieli zālēdāji, kas ir pazuduši no mūsu ainavas.

Un šī ir tā otra puse, ka jābūt ir kontrolei par to, vai rezultāts ir sasniegts. Paši par sevi vienkārši, kā saka, cilvēku izdzīt ārā no meža un pateikt, ka tur viss būs labi, tā nav. Un prakse pierāda, ka ir ļoti aktīva arī, teiksim mežizstrāde, specifiska mežizstrāde tiek veikta aizsargājamās teritorijās, lai paātrinātu šo dabisko ekosistēmu izveidošanos. Mums nav Latvijā pa īstam dabisku ekosistēmu mežos, tāpēc ka visi meži kādreiz ir bijuši nocirsti. Ir daudzās kaimiņvalstīs mūžameži. Mūžameži ir normāla forma mežam. Viņš eksistē tūkstošiem gadu. Belovežas gārša ir tuvākais mūžamežs. Eiropā ir daudz mūžamežu, kas ir bijuši suverēnu medību teritorijas. Kāpēc viņi ir tādi palikuši? Mums ir aizdomas, ka mūžameži varētu būt Spuru salā. Tas ir tas etalons, ja mēs runājam par dabas aizsardzību, tā ir stabila sistēma, viņa var evolucionēt caur klimata pārmaiņām un tamlīdzīgi, mizgrauzis nograuzīs egles un egļu tur vairs nebūs, OK. Bet viņā ir iekšēja stabilitāte.

A. Laviņš.

Labi. Ja tas izejas punkts par to, ka šāda kompromisa meklēšana starp trīs meža funkcijām ir pareizs izejas punkts, tad jūsu pārliecinošais apsvērums vai apgalvojums, ka apstrīdētā norma varētu būt disfunkcionāls politikas gadījums un tā ir neatbilstoša, jūsuprāt... Bet sakiet lūdzu, apsvērumi, ko mēs dzirdējām no Ministru kabineta pārstāvjiem par to, ka šī caurmēra samazināšana neietekmē kopējo meža izciršanas apjomu, tā tikai dodot iespēju, papildu iespēju meža īpašniekiem nonākt pie secinājuma, kā labāk apsaimniekot savā īpašumā esošo mežu, piemēram, dodot iespēju izcirst noteiktu nogabalu, vadoties pēc caurmēra, bet pretī liekot prasības atjaunot izcirsto mežu.

Tātad, ja kompromiss tiek meklēts, tad mēs dzirdam argumentus, ka kompromiss tiek atrasts ar to, ka nepalielinās meža izciršanas apjomi, ka tā ir tikai papildu iespēja.

E. Kušners.

Teiksim tā... Pirmais ir jautājums, kā šī norma tiks izmantota un šeit es vados pēc tā, ko es esmu dzirdējis no meža īpašnieku puses un no viņus pārstāvošo ekspertu puses, ka tā interese tiešām ir veicināt ātrāku mežaudžu rotāciju. Uz to vedina arī daudzie materiāli, es arī kā meža īpašnieks saņemu nepārtraukti dažādus ieteikumus, kā vajag veicināt meža izstrādi – ātru kopšanu, stādīšanu, rūpēšanos par to, lai tas mežs pēc iespējas ātri pieaug. Teiksim, šis ir patiesais iemesls, kādēļ vispār šāda norma arī...

Un, manuprāt, Meža īpašnieku biedrības pārstāvis jau arī savās piezīmēs apstiprināja šo, ka tam ir ekonomiska jēga.

Vai tas ilgtermiņā palielinās vai nepalielinās kopējo meža izstrādi? Tas ir jautājums, kādus mēs ņemam pieņemumus. Ja mēs iekļaujam šajos pieņemumos, ko parasti jau pēdējā laikā iekļauj – aizsargājamo dabas teritoriju pieaugumu, tad iznāk, ka mēs... nu, teiksim tā... vēl nenotikušu lēmumus ierēķinām, lai vērtētu šos.

Mans aicinājums ir iet secīgi: mēs ievērojam, kā saka, biosfēras robežas pirmās, ir pieņemts lēmums par aizsargājamo teritoriju izveidi, ir pārliecība, ka šie pieņemumi par aizsargājamo teritoriju apjomu nākotnē piepildās, un tad uz šo pamatu mēs varam runāt par to, cik intensīvi mēs izmantojam pārējo teritoriju. Un, kā jau es minēju, manā ieskatā to var darīt arī vēl intensīvāk, ja mēs runājam par ierobežotām teritorijām. Bet nevis kā šobrīd... mums joprojām cīņa notiek par visu meža teritoriju. Mums nav tie daudzie argumenti par mizgraužiem, par visu... mums segmentēta šī norma par to, ka tas attiecas tikai uz egļu mežiem, tikai uz kaut kādiem specifiskiem gadījumiem, viņš ir uz visiem. Un es neticu šim argumentam, ka palielinot koksnes rotāciju, desmit gadu ciklā... nevis pēc gada un nevis pēc pieciem kaut ko pamērot... bet desmit gadu ciklā, ka šis nepalielinās apjomus. Jo tā ideja, par ko runāja Muižnieka kungs, ir par to, lai mēs efektīvizētu mežizstrādi. Un tas jau iet kopā ar vēlmi iegūt lielāku apjomu kvalitatīvas koksnes.

Un savukārt... kur arī ir svarīgi, ka mēs atkal... tas gan bija, jāteic arī Ministru kabineta ieteikums, vērtēt normu kopumā. Tad šī norma samazina dabisku mežu atjaunošanās iespēju, jo tādu pieļauj tikai skujkokiem, kas ir mūsu primitīvākās kokapstrādes daļas tieša interese, savukārt pārējās... ja es, pieņemsim, gribu mežā, kā Brūmeļa kungs arī teica, to pašu bērzu, kas lieliski sējās... nez kādēļ nedrīkst... Ir jāpērk šis materiāls, ir jāsāk šī intensīvā meža kopšana, jo loģiski, ka cilvēks, kurš ir nofrēzējis un mežu sastādījis, viņš nepametīs to un viņš sāks jau kopt un veidosies šī nabadzīgākā no bioloģiskās daudzveidības viedokļa, vide.

Un tas, ko jūs redzējāt tajās fotogrāfijās un ka var būt, ka šajā mežā var būt vairāk šo dzīvo organismu, jo koki taču tika sastādīti retāk... es atvainojos, praksē tas notiek, ja cilvēki izkopj un tas pamežs tie regulāri iztīrīts... viņi tur var būt, bet dabā viņu tur nav. Jo tāda ir prakse un uz to aicina arī „Silava” savos pētījumos.

A. Laviņš.

Man vēl viens jautājums. Un tas būtu šāds. Tātad, nupat jūs minējāt, ko, jūsuprāt, jūs uzskatāt par normas patieso mērķi un balstoties uz to neticat tam, ka tāad mežu izstrāde varētu palikt tādos apjomos un šī norma neietekmētu šo apjomu pieaugumu.

Bet vienlaikus mēs dzirdam arī apsvērumus par to, ka pat ja tiek izmantota šī sniegtā iespēja, ko piešķir apstrīdētā norma un veikta cirte pēc caurmēra, tiek izvirzītas

prasības par to, lai tiktu saglabāti ekoloģiskie koki un arī noteiktā apjomā tiktu saglabāti tie saucamie kriteņi jeb mirusī koksne, atmirusī koksne. Un šie ir tie līdzekļi, kādā veidā tiekot pietiekami... tiekot... es uzsvēršu, nodrošināta dabas daudzējādība. Tātad, nu jau kopsakarā ar kopējiem mežu izciršanas apjomiem, papildu tam nākot klāt šīm meža atjaunošanas prasībām, lai nodrošinātu dabas daudzējādību, te mēs dzirdam, ka, lūk, te esot atrasts kompromiss.

E. Kušners.

Es teikšu tā par šiem te ekoloģiskajiem kokiem. Var, protams, atrast ļoti skaistas fotogrāfijas, ko jūs redzējāt priežu audzēs, arī parasti priedes labi iztur šo...

Es aizgāju svētdien uz pašu tuvāko izcirtumu, kas man ir netālu no mājām, Rīgas mežiem kādi 2 hektāri gadu vecs izcirtums... uzfrēzēta zeme, vēl pat nav sastādīti tie kociņi, puse no ekoloģiskajiem kokiem jau guļ. Apses ir nolauztas, bērzi ir izkrituši ar saknēm... Ņemot vērā tos kritērijus šo koku izvēlē, nereti gadās redzēt, ka tiek atstātas samērā mazvērtīgas īsmūža koku sugas... apses mūžs ir pēc enciklopēdijas 90 gadi, tur galīgi nesanāk daudzas mežu cikla iespējas un šie koki loģiski, ka nav piemēroti vēja slodzēm, jo viņi ir auguši desmitiem gadu biezoknī un tad, kad viņus atstāj tajā laukumā, tad nu ir kā ir.

Tāpēc... tā kritala arī, protams, ir ļoti vērtīga, pilnīgi piekrītu un jāteic arī, ka šo pieredzi savā ziņā Muižnieka kungs apstiprināja ar savu repliku, kāda nozīme ir tam, cik to kritalu tiek atstāts izcirtumā. Tiešām, ļoti daudzi no šiem kokiem izkrīt. Līdz ar to tā dzīvotne, tiem meža augšējā stāva iemītniekiem ir krietni samazināta.

Otrs. Ja mēs atstājam daudz apses... es pēc savas pieredzes... man vienā mežā ir diezgan aktīva melnā dzilna, melno dzilnu dobumi apsēs bieži ir vieta, kur pārlūst koks vienkārši. Tas nozīmē, ka ir vajadzīgs pietiekami liels skaits koku, lai caur gadiem tam... teiksim, nevis tas putns zaudē vienīgo māju, bet tas ir vēl un vēl, un vēl.

Es nevaru... es neesmu zinātnieks, lai pateiktu, vai 8 vai 10 koki ir maģiskā robeža, bet es neuzskatu, ka šo ekoloģisko koku atstāšana ir salīdzināma ar to pametumu, kas vispār rodas ekosistēmai. Līdz ar to manā ieskatā tas izejas jautājums tomēr ir tā lielo aizsargājamo teritoriju veidošana, un daži koki vairāk vai mazāk pret potenciāli intensīvāku mežsaimniecību, ko izraisa šī atjaunošanās prasība un vispār kur ir tā loģika, teiksim, ātrākai rotācijai, viennozīmīgi nu nekompensē tie daži stumbri to izmaiņu.

Bet vēlreiz. Mēs vienmēr varam atrast piemēru, ka cilvēks vienkārši grib izkopt degradētu audzīti un tāpēc beigās rezultāts ir labāks. Es runāju šoreiz empīriski no tā, ko es redzu, kā meži tiek kopti, no savas pieredzes meža kopšanā un no tās, teiksim, skolas, kas šobrīd tiek izplatīta, kas tiek mācīts meža īpašniekiem, kā vajag rīkoties... Un es dzirdēju zināmas atšķirības starp to, ko cenšas iemācīt meža īpašniekiem un starp to, kā tiek pamatoti, teiksim, šie procesi Satversmes tiesā.

Tāpēc es izsaku savu skepsi par, teiksim, to, vai tiešām mēs varam paļauties uz tādu pasākumu, kā daži eko koki, pret kopējo pasākumu ietekmi kā kompensējošo. Viennozīmīgi.

A. Laviņš.

Paldies.

Un mans noslēdzošais jautājums. Jūs minējāt, ka, ja salīdzinātu meža ekonomisko vērtību ar to vērtību, ko varam iegūt, ja nodrošinām cilvēka labbūtību caur to, ka cilvēkam ir iespēja rekreācijas nolūkos būt mežā un vienalga, vai tas ir sils vai piejūras kāpu mežs, neatkarīgi no tā, ka šis ieguvums svaru kausos pie cilvēku labbūtības ir tik acīmredzams pārsvarā, ka es vēlos uzdot jautājumu... Ja nu gadījumā šim aspektam ir juridiska nozīme, tad kā to izmērīt? Ja to nevar izmērīt, vai jūs nonāktu pat līdz secinājumam, ka tas juridiski būtu kā vispārzināms fakts?

E. Kušners.

Jā, es tieši mēģināju to pamatot. Pie tik nelielas nozares... pie tādas nelielas pievienotās vērtības, ko rada nozare, tātad tīrā mežsaimniecība 2 procenti, kokapstrāde vēl 3,1 procenti, bet kokapstrādes trešdaļa jau ir importēts kokmateriāls, tad teikt, ka tas atsvēr to cilvēka kvalitāti... būtībā... patiesībā jau visai ekonomikai... arī tiem, kas tur mežā strādā, viņi vēlas atpūsties ne tajā izcirtumā, ko ir tikko veikuši, bet kaut kur citur... un to, cik liela ietekme ekonomiskā ir cilvēka labbūtībai, un to, cik liela mūsu mentalitātē ir dabai vieta, es uzskatu par loģisku šo argumentu, kas neprasa detalizētu ekonomisku vērtējumu, jo mēs... es domāju... nekad nevienosimies par pieņēmumiem šī vērtējuma sagatavošanā. Es vienkārši to uzskatu par racionālu veselā saprāta secinājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Es pieļauju, ka pat ja bija daži jautājumi, pirms tika iespēja uzdot jautājumus tiesnesei referentei, tik un tā ir palikuši daži jautājumi. Tāpēc vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā. Paldies.

“Silavas” pētījumā, uz ko atsaucās Meža īpašnieku biedrība, ir norādīts, ka faktiski tās iepriekšējās vērtības, kuras pirms grozījumiem bija... tās ir radušās padomju laikā, tas ir, tajā laikā, kad bija tā kā tā daudzstāvu apbūve un līdz ar to bija vairāk nepieciešami masīvkoka zāģēti plati dēļi. Bet savukārt šobrīd ekonomiski šādi te platie dēļi vairs nav nepieciešami un faktiski tirgū tiek pieprasīti... tā jau tagad ir nepieprasīta

produkcija un līdz ar to tagad tie patreizējie caurmēri viņi vairāk atbilst tam tirgus pieprasījumam.

Vai šis ir tas aspekts, kas ir jāņem vērā vai nav jāņem vērā, domājot par šiem te grozījumiem?

E. Kušners.

Ja mēs domājam par mūsdienīgu un augstas pievienotās vērtības koku pārstrādi, tad tā pirmām kārtām ir ķīmiskā pārstrāde. Latvijā, piemēram, ir unikāla furfurola tehnoloģija, kuru mēs neesam pacentušies nevienā rūpnīcā ieviest. Ķīmiskā pārstrāde dod daudz augstāku pievienoto vērtību par jebkura izmēra dēli, lielu vai mazu, jo dēļi ir... teiksim tā... tāds vidējs pievienotās vērtības segments. Šķelda, malka, papīrmalka ir zemais pievienotās vērtības segments... mēs nerunājam par zāģbaļķiem, kurus mēs joprojām pacenšamies sūtīt uz ostām. Un otrā galā mums ir, protams, mūsu „Latvijas Finieris”, logi, mēbeles...

Diemžēl mēbeļu sektors mums ir absolūti panīcis, manuprāt, tā ir milzīga neizmantota iespēja. Kāpēc Zviedrija ar savu mēbeļu ražošanu spēj attīstīties un mēs to neesam iemācījušies? Un es teikšu tā, ka ja mūsu kokrūpniecība būtu tādā pievienotās vērtības līmenī kā Zviedrija, kur ir divreiz lielāka pievienotā vērtība... es nerunāju par mēbelēm, bet par kokrūpniecību... tad mums vajadzētu divreiz mazāk resursu, lai nopelnītu tik daudz naudas... Mums ir fantastisks neizmantots resurss.

Par šo var noskatīties... „Latvijas Bankai” ir pieejams mūsu ekonomistes Agneses Puķes referāts tieši no vienas konferences par to, kas kokrūpniecībai... kāda ir realitāte ekonomiskā un ir arī raksts agrāk bijis... ir milzīgs neizmantots potenciāls. Un runāt par zāģmateriālu kā primāro mērķi ir skumji, jo tas nav tas pievienotās vērtības gals, kur mums vispār vajadzētu skatīties kokrūpniecības attīstībā Latvijā. Un es zinu, ka gan ministrijai, gan pašai nozarei ir ambīcijas iet krietni tālāk, bet, teiksim, no šāda viedokļa tad mums ir jārunā par to, kas ir ķīmiskās pārstrādes izejmateriāls, tas ir bērzs, finierim tas ir bērzs, mēs joprojām ietiepīgi stādam egli un priedi, jo lielākā lobiju daļa ir zāģētāji. Un tā ir milzīga atšķirība vispār runājot par nākotni sektoram, ko mēs vispār iestādām tajā mežā. Es nesaprotu, kāpēc šie noteikumi dod priekšroku skujkoku ieaudzēšanai mežā no ilgtspējības ekonomiskās struktūras viedokļa.

Tāpēc tā atbilde ir, ka nu... mēs principā pilnīgi citā līmenī varētu domāt nevis par to, kādu dēli vajag būvniecībā.

J. Briede.

Labi. Tad vēl viens jautājums.

Jūs tā kā teicāt, ka tur, kur tiek izcirsts, kur ir tās kailcirtes, tur tagad ir plantācijas... faktiski pētīju un ne tikai „Silavas” pētījumi un es paskatījos arī citus,

rāda, ka faktiski 70 procenti tomēr tiek kā dabiski atjaunoti meži... kā dabiski izauguši un pēc tam tiek apkopti, un tur jau tā kā plantācijas neveidojas...

E. Kušners.

Jautājums ir par to, kāda mežkopības prakse tiek stimulēta šobrīd. Šobrīd aktīvi tiek stimulēta šī aktīvā mežkopība, tiek aktīvi stimulēta stādmateriālu izmantošana.

Es vēlreiz atgriežos, ka mums rekreācijas funkcijai ir arī, teiksim, šī estētiskā komponente. Paskatīsimies, kas notiek mežos. Šīs sabūvētās taisnās šosejas. Mežu ceļu tīkls ir vietām pilnībā iznīcināts, ainava ir iznīcināta. Mēs dabiska meža vietā redzam šīs līnijveida audzes. Vai viņas tiek koptas vai nē, tas ir, protams, jautājums privātajiem īpašniekiem, īpaši Vidzemē, kur ir daudz privāto mežu un var redzēt absolūti pamestas jaunaudzes, kas ir dabiski atjaunojušās, bet neko nav darījis īpašnieks. Tur ir vienkārši tā kā bambusu audze. Visi koki pēc kārtas. Viss, ko var darīt, tur ir vienkārši to visu līdz zemei vēlreiz... un tur faktiski pie tāda auguma tur nevar neko vairs retināt. Šādas prakses arī var novērot.

Jautājums ir... ko mēs uzskatām par standartu? Manuprāt, nu pietiek vienkārši pabraukāt par lielajiem mežu masīviem un apskatīties praksē, kas tur ir redzams. Pamatā ir redzamas frēzētas teritorijas, tās ir lielie īpašnieki, kuri to dara. Privātie... jā, tur ir ļoti dažādi. Tur es piekrišu... es domāju tos, kas ir mazie privātie, nevis, teiksim, skandināvu investori un lielie Latvijas uzņēmumi...

Tādēļ šis jautājums ir tāds daudzšķautņains. Un kā bieži šajā procesā... ka mēs varam ņemt tikai marginālus piemērus un tad uz viņiem taisīt vispārinot secinājumus. Es teikšu tā, ka tā prakse ir ļoti jauka.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad mans pēdējais jautājums ir saistīts ar to, ko jūs sākumā runājāt, par to, ka bija tā trauksme enerģētikas jomā. Un tagad jūs pēc tam sakāt kā tādu atskatu... ka tik traki nebija un ātri vien tur tas nokritās... Bet nu Ministru kabinetam ir jāreaģē tajā brīdī, kad ir jāreaģē un man liekas, kas tas ir... nu, jūs teicāt, ka panika un ažiotaža... bet viņi dzīvo tajā ažiotažā tobrīd.

Es saprotu, ka tā jūsu attieksme ir tāda, ka nē, nē... arī tajā laikā nevajadzēja. Bet ja tomēr viņi gribēja tajā brīdī dzēst kaut kādu ugunsgrēku, tad varbūt viņi to varēja darīt vai vajadzēja to darīt tā kā terminēti... Mēs pagājušajā sēdē runājām par to, ka tie noteikumi var tikt arī izdoti uz noteiktu laiku.

E. Kušners.

Šie noteikumi jebkurā gadījumā īstermiņa efektu dot nevar, ko arī Kokrūpniecības federācijas pārstāvis Kļausa kungs valdības sēdē tā arī pateica, ka šie nedos īstermiņa efektu uz šķeldu. To var ierakstā pārbaudīt.

Tātad tas vienkārši nav iespējams, jo šķelda netaisa no zaļiem kokiem. Šķeldotie materiāli nostāvas mežā, pirms viņus šķeldo, lai būtu sausi, lai būtu tā vērtība. Vismaz tāda parasti prakse ir. Var, protams, skriet un raut to mitro šķeldu, bet tādā gadījumā bija arī blakus lēmums par Latvijas Valsts mežu aktīvāku iesaisti šajā procesā un tur viss apstājās. Izrādījās, ka mums pietrūkst jaudas industrijai šo pakalpojumu sniegt. Tātad, pat bija mēģinājums, daudz jēgpilnāks par šo, viņš izgāzās un izrādījās, ka nemaz tik ļoti nebija vajadzīgs, bet viņam ir divi līmeņi. Ja vajag uzreiz un ātri, tad, manuprāt, varēja ieviest akcīzi uz celulozes šķeldu. Visa raudāšana par to, ka celulozes šķelda maksā dārgi, ir pilnīgi lieka tāpēc, ka kurināmā šķelda bija vismaz divarpus reizes dārgāka par celulozes šķeldas cenu pirms pusgada un gada. Tur visas cenas bija vienkārši gaisā. Un līdz ar to to dārgāko šķeldu pat notirgojot par lētākās šķeldas cenu vienalga bija milzīga peļņa un nozarei bija pamatīga peļņa tajā gadā. Virspeļņa... pat tā droši varētu teikt. Un uzliekot šo akcīzi, varētu ierobežot šīs šķeldas nokļūšanu skandināvu tirgū.

Pie tam, Eiropā enerģētiskās krīzes kontekstā tika pieņemti lēmumi, kas radīja forsmažora situāciju un ļāva arī atkāpties no, pieņemsim, civiltiesisko saistību pildīšanas vai konkurences nosacījumu ierobežošanas, tādējādi tas arguments, ka ir saslēgti garie līgumi un nevar, krīzes situācijā tas tika darīts citās valstīs.... Ne šķeldas jomā, bet, teiksim, fosilo resursu jomā, un to varēja izdarīt arī Latvijā, ja tiešām bija vēlme steidzami atrisināt situāciju enerģētikas tirgū. Ja tiešām tas būtu iemesls.

Un šīs darbības netika veiktas. Tajā vietā tika pieņemts lēmums, kurš ir tāds tālais šāviens pāri gadiem. Un, pat ja viņš būtu terminēts, tam tāpat vispār nekādas jēgas nebūtu patiesībā, jo to var izdarīt tur, kur var ātri nevis stimulēt privāto meža īpašnieku nodarboties ar lietaskoksnes iegūšanu, bet tiešā veidā iet. Teiksim, uzreiz subsidēt mežaudžu kopšanu un iegūt šo materiālu no mežaudzēm un neatstāt to tur. Virkne pasākumu, kur tu ņem tieši šķeldojamu materiālu, nevis zāģē lielo koku, lai iegūtu zarus. Nu, tas tā kā ābolu ieraudzīju augšā un nozāģēšu ābeli. Tu to darīsi tad, kad vajadzēs un to ābolu var savādāk paņemt. Ir arī zemē nokrituši. Te vienkārši procesa loģikā ir kaut kāda briesmīga deformācija, kur es neredzu... vienkārši es nezinu, kādu tur argumentu var izdomāt vēl, lai pateiktu, ka tas tomēr bija vajadzīgs enerģētikai.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Es gribētu nedaudz precizēt vēl par to sākumā to jūsu skatījumu. Jūs teicāt, ka tas skatījums tagad ir arī mainījies jums pētot... Atbildot uz priekšsēdētāja jautājumu es sapratu, ka jūs teicāt, ka ir jālīdzsvaro tās intereses. Savukārt, no jūsu tā skatījuma, kā jūs redzat šobrīd to ilgtspējas principu, es sapratu, ka vide tomēr būtu tas, kas stāv tā kā pāri ekonomikas interesēm. Vai jūs varētu šo precizēt?

E. Kušners.

Tā ir līdzsvarošanas metode. Hierarhiski iekļaujoša analīze. Jo tas nenozīmē, ka tur nav līdzsvara. Tur tieši ir šis līdzsvars, ka tu esi ārējo visu līmeni ņēmis vērā harmoniski, tu esi ņēmis vērā cilvēku vajadzības harmoniski un tad arī tā ekonomika šajā līdzsvarā atrodas. Tur nav vairs riska, ka nelīdzsvarā esošā ārējā vide rada ekonomiskos riskus, rada cilvēkiem riskus, labklājības riskus. Šībrīža situācija ir riskus radoša un nelīdzsvarā esoša. Līdzsvars nenozīmē divi vienādi uz vienas plaknes, jo, kā jau es minēju, nav mērvienības vienādas. Mēs nevaram pārvērst naudā visu dabas daudzveidības vērtību, kaut gan ir mēģinājumi, bet es neredzu tam īsti jēgu, cilvēka laimi, teiksim, naudā pārvērst un tad ekonomisko to tiešo ieguvumu un vēl izvērtēt to, kādi ir blakus efekti ekonomiskie, pārējie no šo ekosistēmu pakalpojumiem, zaudējumiem un ilgtermiņa efekta...

A. Kučs.

Ja es varu tā precizēt, tad principā jūs neredzat arī to pretrunu starp ekonomiku un vidi, ka principā valstij vienkārši būtu jāskatās, kā tas ietekmēs arī ekonomiku kaut kādā citā aspektā, plašākā... šādi lēmumi.

E. Kušners.

Nu, ļoti precīzi jūs noformulējāt. Es teikšu tā, ka ir jālīdzsvaro īstermiņa ekonomiskās intereses vai šauri segmentētas ekonomiskās intereses pret kopējām ekonomiskās stabilitātes un ilgtermiņa pastāvēšanas interesēm. Jo klimata pārmaiņas mums lieliski parāda... pieaug katru gadu zaudējumi no klimata pārmaiņām un vienlaikus citi pelna no tā, ka šos zaudējumus citiem rada. Tātad, uz ko mēs skatāmies? Uz tiem, kam ir zaudējumi vai uz tiem, kam ir peļņa? Vai mēs visu laiku taisām pārdali un rezultātā iekšzemes kopprodukts jau aug, bet labklājība nemainās tāpēc, ka mēs atjaunojam. Tas ir Dobeles gadījums. Ekonomika pieaug, atjaunojot Dobelē vētras postījumus. Bija ekonomiska aktivitāte. Cilvēki vienkārši dabūja atpakaļ to, kas bija. Mēs vairāk sākam riskēt ar šāda veida ekonomiskajām aktivitātēm, ignorējot ilgtspējību gan klimatā, gan dabas daudzveidībā, cilvēku veselībā... visās jomās.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi? Lūdzu!

J. Rozītis.

Jā, man būs jautājumi. Būs divi laikam jautājumi.

Pirmkārt, saistībā un ņemot vērā to, ka jūs esat arī ikdienā saistīts ar dažādām finanšu institūcijām, arī privātām finanšu institūcijām, es domāju, kaut kādās diskusijās, domu apmaiņās... Iepriekš, ja mēs šodien dzirdējām tādu ļoti teoretizētu skatījumu par taksonomiju un par to, ka nākotnē varētu būt caur šīm finanšu institūcijām kaut kādi signāli mežu īpašniekiem arī saistībā ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzību. Mēs dzirdējām kādu dienu iepriekš, ka īsti Valsts meža dienests kapacitātes dēļ un milzīgi lielajām apgaitām nevar tikt galā ar kaut kādiem niansētiem jautājumiem par dabas aizsardzības prasību ievērošanu dabā.

Kā jūs domājat, kāda būs tāda... vai jums ir jau kaut kādas nojausmas, kāds varētu būt šo finanšu institūciju pienesums saistībā ar bioloģisko daudzveidību? Kādā jomā? Vai tas būs un ieies arī kaut kādā tādā mežsaimniecības līmenī vai tas vairāk būs tiešām uz augstvērtīgām teritorijām? Kā jūs to redzat?

E. Kušners.

Nu, teiksim tā. Precīzi atbildēt uz šo jautājumu ir pārāgri.

Sākšu varbūt ar vienkāršāko daļu – taksonomiju. Taksonomija ir bināra sistēma. Ir vai nav labi. Taksonomijai nav mērķa un taksonomijas ievērošana pati par sevi nevar garantēt ilgtspējības sasniegšanu, jo var katru gadu samazināt oglekļa izmešus, var rūpēties par kādu nenozīmīgu teritoriju no bioloģiskās daudzveidības viedokļa. Bet ja kopumā šie... teiksim... mēs nespējam saspiest planētas robežu pārsniegšanu atpakaļ vajadzīgajos rāmjos, tad mazās pozitīvās darbības neko nenožīmē. Tā ir tikai uzskaites sistēma, kas ir domātu banku, teiksim tā, banku darbības zaļuma vērtēšanai.

Un te es nonāku pie otrā punkta. Es teikšu tā... šobrīd bankām tika prasīti jau klimata neitralitātes plāni, Eiropas Centrālā banka, mūsu lielāko banku uzraugs to jau ir tādā ne dokumenta formā, bet daudzu jautājumu formā... tas ir ticis veikts un līdzīga darbība notiks... nu, nevar pateikt precīzi, kad... bet par bioloģisko daudzveidību tas process ir sācies. Tas nozīmē, ka bankām būs jāspēj pamatot, ka darbības, kuras viņas finansē, nenodara kaitējumu šiem mērķiem. Un tālāk, ja šis secinājums būs tāds, ka to kaitējumu nodara, tad tas nozīmē, ka bankai ir jāievēro riska vadīšanas pasākumi, es tagad neiešu iekšā banku uzraudzības niansēs un tas arī nav precīzi šobrīd atbildams,

bet banku intereses par šiem jautājumiem izpaudīsies bankas sadarbībā ar klientu. Process ir ļoti līdzīgs un tomēr, kā kolēģi ir arī daudzkārt uzsvēruši, tam, kā notika process ar naudas atmazgāšanu. Te arī ir riskantie klienti, arī tā pāri riska vadības sistēma un tā arī ļoti nevienmērīgā attieksme no bankām atkarībā no tā, kā viņas pieiet šo jautājumu risināšanai. Jāteic, ka arī argumentācija no šī procesa pretinieku puses ir ļoti līdzīga tam, kas bija šī gadsimta pirmajā desmitgadē par to, kāpēc vajag strādāt ar nerezidentu naudu. Tur bija kaut kāds ekonomisks labums, darbavietas un kaut kas tāds... Tā finanšu sistēma reaģē diezgan vienveidīgi. Kaut kāda līdzība ir... es domāju, vienkārši ar to, kā gāja ar naudas atmazgāšanu. Es ceru, ka mums nebūs vajadzīgs zaļais kapitālais remonts, bet šis būs vairāku desmitgadu laikā ļoti pakāpenisks un harmonisks process, kā rezultātā mēs savu ekonomiku mainīsim un attīstīsim nevis laužīsim viena gada laikā.

J. Rozītis.

Jā. Tad man otrs jautājums būtu...

Mēs dzirdējām, ka ir milzīgi riski un ļoti slikti un laikam, ka vismaz šeit sēdošiem tas nav liels jaunums. Bet par instrumentiem. Jūs kaut kur tā kā pieskārtāties. Nu, tad lūdzu, vēlreiz. Kādi būtu tie instrumenti, lai šo situāciju uzlabotu un specifiski kāda loma ir tiesiskajam regulējumam? Jo mēs dzirdējām arī daudz, ka tur varētu būt brīvprātības principi un turpat arī taksonomija, kas būtu tā kā kaut kas pa vidu starp tiesisko regulējumu un brīvprātības instrumentu... Tātad, kādi instrumenti un kāda loma būtu tiesiskajam regulējumam, domājot par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu?

E. Kušners.

Es teiktu, ka tas ir ļoti filozofisks jautājums, par to, kāda ir valsts attīstībā vieta normai, kāda ir vieta morālajai ētikai, kāda ir vieta praksei – gan ekonomiskajai, gan pārvaldības praksei.

Ilgspējības princips ir gan pārvaldības princips, gan tiesību princips. Līdz ar to, pirmkārt, es gribētu teikt, ka gan pārvaldības, gan normatīvā līmenī pie šī būtu stingri jāturas.

Es nedomāju, ka es došu precīzu atbildi uz šo jautājumu, jo es drīzāk teikšu tā: tas ir sabiedrības *consensus*, ar kādām metodēm mēs nonākam pie rezultāta tā, lai tas būtu proporcionāli un efektīvi. Es domāju, ka proporcionalitātes princips arī šeit ir ļoti svarīgs.

Un ja mēs varam vienkārši ar savu kultūru, ar savu izpratnes pieaugumu nonākt pie laba rezultāta, tad manā ieskatā arī normām ir pakārtota vieta, bet šajā situācijā, kāda ir tagad, nu... acīmredzot pat Satversmes tiesai ir ļoti būtiska loma, lai izkustinātu

ledu šādās reizēs, kas nav manā ieskatā, teiksim, pazīme, kas liecinātu par labu pārvaldību un loģisku procesa gaitu.

J. Rozītis.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Ministru kabineta pārstāvjiem vai būs jautājumi? Lūdzu!

A. Ozols.

Jā, paldies, Kušnera kungs.

Nu, jums kā finanšu speciālistam... Ir daudz runāts par ekosistēmu pakalpojumiem, kas būtu jānodrošina un arī tajā skaitā, ka kāds papildu ekosistēmas pakalpojums varētu darboties kā kompensējošais...

Jūsaprāt, vai ekosistēmu pakalpojumiem arī būtu jānosaka cena? Vai šis ekosistēmas pakalpojums meža īpašniekam būtu jāsniedz sabiedrībai par brīvu?

E. Kušners.

Paldies. Divi jautājumi tādā... centīšos atcerēties abus.

Varbūt sāksu ar otro. Par meža īpašnieka lomu. Nu, pirmām kārtām, privātpašums absolūts nav Eiropā vispār sastopams, īpašnieks rīkojas sabiedrības interesēs. Tas ir arī noteikts 105. pantā. Nu, man liela daļa zemes ir upmalas aizsargjosla... es nerunāju par to 6 metru, bet to plato aizsargjoslu. Neviena nekad par šīm aizsargjoslām nav uzdevis jautājumu, kāpēc netiek kompensēts? Tās ir milzīgas teritorijas Latvijā gar visiem ūdeņiem, kur ir ūdeņu aizsargjosla vienkārši un kur ir ierobežota saimnieciskā darbība. Dabas aizsardzības jomā visu laiku tiek uzdots jautājums tikai tāpēc, ka šie ierobežojumi ir nākuši tik novēloti un ka cilvēki jau ir pieraduši pie tā, ka viņi nav bijuši. Es teiktu tā, ka tā formula būtu tāda: ja īpašums līdz 10 procentiem ir apgrūtināts, tad tas ir, teiksim tā, nodeva sabiedrības interesēm, ja ir vairāk, tad parādās iespēja vai nu atsavināt zemi valstij un valsts nodarbojas ar šo īpašumu apsaimniekošanu jēgpilni, kas lauksaimniecības zemju gadījumā būtu ļoti noderīgi tieši, jo tas dotu labāku ekonomisko rezultātu un tas būtu lētāk. Vai arī tad īpašnieks saņem kādas kompensācijas, bet te ir ļoti rūpīgi jāsver, vai ir jāpieņem, ka cilvēks būtu guvis maksimālu ekonomisko efektu pilnīgi noteikti, jo īpaši tagad pie klimata pārmaiņām un visiem mizgraužiem tas ir arī diskutējams jautājums. Es domāju, ka tas ir tāds, teiksim, izsverams jautājums ļoti rūpīgi, bet es neredzu tajā tādas radikālas atbildes.

Pirmais jautājums par ekosistēmu pakalpojumiem. Tas ir līdzīgi kā ar dabas kapitālu, ko es arī esmu aprakstījis savā atbildes rakstā. Dabas kapitāla un ekosistēmu pakalpojumus... ir, teiksim, tādi domātāji, kas saka, ka to vajadzētu monetizēt eiro vai dolāru izteiksmē, un ir, kas saka, ka šie pakalpojumi ir svarīgi katrs pats par sevi un viņiem katram ir sava mērvienība. Un es neesmu teicis, ka ekosistēmas pakalpojumus var aizvietot. Es nevaru iedomāties, ar ko var aizvietot, teiksim, nokaltušu lauku un zemniekam pateikt, lai aiziet uz skaistu ozolu mežu paskatīties. Diez vai.

Tātad, ekosistēmu pakalpojumu klātbūtne ir būtiska sabiedrībai un šo būtiskumu var viegli noteikt atkarībā no tā, vai ir vai nav, teiksim, noņēmēji šim pakalpojumam un konstatējums. Un es pieturos pie tās koncepcijas, ka tie nav monetizējami pakalpojumi, jo tā ir mokoša un nevajadzīga resursu šķiešana – mēģināt to pārrēķināt naudā un pēc tam atpakaļ katru reizi skatīties dabā, kā tā nauda pārvēršas konkrētā procesā. Manuprāt, tas ir līdzīgi kā mīlestība un laime – viņai nav cenas, tie ir vienkārši labumi, kurus vajag izteikt tajā mērvienībā, kāda viņiem pietāv.

Ā. Jansons.

Jā, tad vēl paturpinot mazliet to iesākto diskusiju par to, kurā brīdī ir būtisks normatīvs un kurā tad ir tās vadlīnijas saistībā ar apstrīdēto normu. Mēs to mazliet arī uzsākām jau arī iepriekšējā sēdē.

Vai ir kādi indikatori, jūsuprāt, kas liecina, ka meža īpašnieki Latvijā šobrīd attiecībā pret vides aizsardzības prasībām ir tik neapzinīgi, ka viņiem būtu nepieciešams normatīvs un ka viņi neskatītos uz vadlīnijām kā vienu no instrumentiem, kā šajās ierobežotajās teritorijās, kur apstrīdētā norma varētu tikt piemērota, tad arī nodrošinātu, teiksim, papildu devumu vides aizsardzībai.

E. Kušners.

Nu es, pirmkārt, neesmu izteicis tādu apsvērumu, ka tas ir vienīgais veids. Tikpat labi var būt pietiekami efektīva sodu sistēma par pārkāpumiem un vadlīnijas. Tādā veidā mēs kontrolējam rezultātu nevis tikai, teiksim, procesa regulējumu.

Un... jā... es varbūt uz kādu daļu no jautājuma neatbildēju...

Ā. Jansons.

Paldies. Jā.

Un otrs jautājums attiecas te uz nedaudz aizskarto šo te Dobeles vai citu līdzīgu gadījumu... un jūs jau arī liekat to uzsvāru kā klimata pārmaiņas un ar tām saistītie dabiskie traucējumi kļūs aizvien biežāki... Apstrīdētās normas pakotnes viens no tiem gala iznākumiem, ko mēs varam sagaidīt daļā teritorijas, ir audžu noturības kāpināšana. To mēs dzirdējam no prezentācijām iepriekšējās dienās.

Vai tas ir ņemts vērā, teiksim, formulējot jūsu viedokli šodien?

E. Kušners.

Ar to ātrumu, ar kādu jūs nomainīsiet audzes, izmantojot šo normu, jūs nepaspēsiet neko palīdzēt uz to drausmīgo pametumu, kas var rasties no straujām klimata pārmaiņām tuvākajās desmitgadēs. Vienkārši tas nav salīdzināms. Tādā gadījumā, ja mums būtu paredzēts desmit gadus nomainīt mežaudzes Latvijā, tad es teiktu, ka šis apgalvojums būtu pretējs. Bet uz to ātrumu un ar to statistiku, ko mēs esam šīs lietas izskatīšanā skatījušies, tas ir nebūtisks pienesums. Tur ir jātaisa tad... nu, teiksim, tā prakse ir jāizpleš pie tam uz citiem gadījumiem, ja mēs tieši šo gribam atrisināt un mēs uzskatām, ka tas tiešām ir.

Bet es arī gribu izteikt šaubas par to, ka, piemēram, monokultūru audžu veidošana tām pašām eglēm, kas joprojām turpinās... Latvijas Valsts meži to aktīvi dara, pie tam tur nekāds mistrojums nesanāk. Tad tā ir ideāla vide visādiem kaitēkļiem, mizgrauzis jau nav pēdējais, kas vēl varētu atnākt uz šejieni klimata pārmaiņu rezultātā. Tāpēc, manuprāt, te nav tāda ļoti kompleksa pieeja... Jā, es piekrītu, ka retāki koki... ja viņi ir kopti, viņi varētu vēl noturēties, bet tas ir viens procents no problēmas.

Ā. Jansons.

Tad man ir... ja drīkst, tad vēl precizējošs jautājums. Es tagad īsti nesapratu to argumentāciju. Vienā pusē jūs sakāt, ka ātrums ir neliels un caur to mēs to audžu stabilitāti nevarēsim nodrošināt, otrā pusē jūs sakāt, ka caur šo pieeju ir potenciāls nozīmīgs risks nograut bioloģisko daudzveidību.

Es tagad īsti nesapratu, tad...

E. Kušners.

Nu jūs pārpratāt mani par potenciāli nozīmīgu risku nograut daudzveidību.

Es minēju vienkārši, ka šīs darbības ir pretējas bioloģiskās daudzveidības palielināšanai un viņas ir bioloģisko daudzveidību samazinošas. Bet es neteicu, ka tas ir mērogojams pret kaut ko. Jo, kā jau es minēju, situācijā, kurā ir disfunkcionāla politika un mums ir problēma ar dabas daudzveidību Latvijā, ko apliecina virkne dokumentu un vērtējumu, jebkura darbība, kura iet nepareizā pretējā virzienā, ir solis pretējs ilgtspējības loģikai. Un savukārt, ja būs atrisināta šī daļa, tad arī attiecīgo grozījumu pieņemšana, manuprāt, neizraisītu ne tuvu tādas pārdomas, kā šobrīd. Tas ir vektora jautājums nevis mēroga jautājums. Ilgtspējas principa gadījumā te ir svarīgs... pietiek jau šādā situācijā ar vektora virzienu.

A. Laviņš.

Jā, Kušnera kungs, paldies jums par dalību tiesas sēdē. Latvijas Bankas atsaucība un ekspertīzes Satversmes tiesas procesos, protams, vienmēr ir... to mēs esam novērtējuši. Paldies jums par sniegto viedokli un arī jums novēlēšu jauku dienu. Paldies.

E. Kušners.

Paldies. Bet es biju privātā... šoreiz...

A. Laviņš.

Latvijas Bankas ilgtspējas virziena vadītājs... Paldies.

Cienījamie lietas dalībnieki! Jā, es arī redzu, ka ir Ilma Čepānes kundze ieradusies un mums būtu jāuzklausā šobrīd nākamā pieaicinātā persona, bet mēs esam šodien strādājuši no pulksten 9.00 bez pārtraukuma. Tāpēc šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums uz 30 minūtēm un turpināsim tiesas sēdi... šobrīd ir 14.10... tāpat 14.40.

Paldies.

Pārtraukums uz 30 minūtēm.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi. Uzklaušīsim nākamo pieaicināto personu – tiesību zinātņu doktori Ilmu Čepānes kundzi.

Čepānes kundze, lūdzu, aicinām jūs pie Satversmes tiesas tribīnītes, lai sniegtu viedokli. Un viedokli jūs varat sniegt par tiem aspektiem, kurus jūs uzskatāt par svarīgiem šajā lietā. Pēc jūsu ieskata. Lūdzu!

I. Čepāne.

Labdien, godātā tiesa! Labdien, klātesošie!

Es arī tā biju gatavojusies runājt par apstrīdēto normu, jautājumi man netika uzdoti. Un ar jūsu atļauju es gribētu runāt par četrām lietām.

Pirmā lieta, proti, pievērsties likumdevēja pilnvarojuma saturam izdot apstrīdēto normu.

Otrs, apstrīdētās normas sagatavošanas un pieņemšanas procesam jeb kārtībai.

Trešais jautājums, stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma nozīmei šajā lietā.

Un pēdējais jautājums – ilgtspējīgas attīstības principam un piesardzības principam

Tā kā konstitucionālās sūdzības iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantam, visupirms ir jāpārbauda, vai tā ir pieņemta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ievērojot labas likumdošanas principu. Šā principa jēgu Satversmes tiesa ir analizējusi pēdējo gadu praksē un ir arī vesela rinda publikāciju, kur tiek analizēta šī prakse un izteikti viedokļi, proti, Egils Levits par to ir rakstījis, Jānis Pleps, Kalvis Engīzers un arī vēl citi.

Labas likumdošanas princips, kā mēs zinām, ir attiecināms uz ikviena normatīvā akta sagatavošanas un pieņemšanas procesu. Arī uz Ministru kabineta normatīvo aktu pieņemšanas procesu. Es šeit neminēšu konkrētas lietas ar numuriem. Ja ir nepieciešams, tad, protams, es arī uz to varu atbildēt.

Ievērojot labas likumdošanas principu, Ministru kabinetam ir jāizvērtē normatīvajā aktā paredzēto tiesību normu atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām, tostarp, Satversmei, starptautiskajām un Eiropas Savienības tiesību normām.

Tātad, visupirms par Ministru kabineta tiesībām izdot apstrīdēto normu.

Saskaņā ar Ministru kabineta Iekārtas likuma, kā mēs zinām, 31. panta pirmās daļas 1. punktu, Ministru kabinetam ir tiesības izdot ārējos normatīvos aktus tikai tad, ja likumā tam ir noteikts attiecīgs pilnvarojums. Tāpēc jānoskaidro, vai apstrīdētā norma ir izdota, ievērojot Saeimas piešķirto pilnvarojumu. Kā redzams, apstrīdētā norma, pamatojoties uz Meža likuma 13. pantu un Aizsargjoslu likuma 36. panta ceturtais daļas 2. punktu, un atbildes raksta 11.1.2. punktā ir apgalvots, ka likuma pilnvarojums noteikt galvenās cirtes apjomu Ministru kabinetam esot bijis pietiekami skaidrs.

Taču mēģināsim paanalizēt, vai patiešām viss šeit ir bijis tik skaidrs.

Ministru kabinets ārējo normatīvo aktu var izdot tikai tādā gadījumā, ja likumdevējs likumā ir formulējis ne tikai pilnvarojumu šāda akta izdošanai, bet arī noteicis pilnvarojuma apjomu. Satversmes tiesa, vērtējot Ministru kabinetam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu, vairākos spriedumos ir vērtējusi pilnvarojošo normu saturu, mērķi un robežas, kā arī to, vai Ministru kabinets nav pārsniedzis tam likumdevēja piešķirtās pilnvarojuma robežas. Tiesa ir uzsvērusi, ka ar likumdevēja doto pilnvarojumu izpildvarai ir jāsaprot, ne tikai viena, konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība, saturs un mērķi. Lai noskaidrotu, vai Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas ir ievērojis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu, ir jānoskaidro, kā es jau pašā sākumā teicu, pilnvarojošās normas saturs.

Vērtējot, pirmkārt, Meža likuma 13. panta 1. punktu gramatiski, redzams, ka Ministru kabinetam ir tiesības izdot noteikumus par koku ciršanu mežā, kuros nosaka galvenās cirtes, kopšanas cirtes kritērijus: mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu un galvenās cirtes caurmēru pēc valdošās koku sugas un bonitātes.

Tātad, mēs to skaidri redzam, ka tāda lieta ir.

Tālāk, pētot vēsturiski, es Saeimas arhīvā aizgāju un izanalizēju visu 2000. gada likumprojekta, Meža likumprojekta pieņemšanas gaitu, sākot gan no Ministru kabineta iesniegtā projekta, gan visus protokolus, visus lasījumus, visus pievienotos dokumentus iespēju robežās, jo tad tik sīki kā pašlaik šie protokoli netika formēti, un es arī esmu sīki izpētījusi visas stenogrammas un visos lasījumos iesniegtos priekšlikumus.

Ja gadījumā Satversmes tiesai ir kāda vēlme, es esmu sagatavojusi kopijas, arī man Saeimas arhīvs var apstiprināt, ka es tur biju un to viņi man ir apstiprinājuši.

Ministru kabineta iesniegtajā Meža likuma projekta 13. pantā kā viena no Ministru kabineta funkcijām tika paredzēts noteikt galvenās cirtes kritērijus: mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu, taču tiesības valdībai noteikt galvenās cirtes caurmēru pēc valdošās koku sugas un bonitātes sākotnēji likumprojektā nebija. Saeimas kancelejas, tas ir reģistra numurs 2. novembrī 2000. gadā Nr. 2369A.

Es pieļauju domu, ka 1999. gada 25. novembrī Saeimas Tautsaimniecības komisijā tāpēc vēršas Latvijas Mežizstrādātāju savienības prezidents Cunsķis, dokuments Nr. 43 šajā te lietā, un lūdz papildināt 9. panta pirmo daļu ar jaunu punktu, citēju, „vai, ja mežaudze ir sasniegusi galvenās cirtes caurmēru”, citāta beigas... tāad, priekšlikuma beigas. Kā pamatojumu norādot, ka, citēju, „saimnieciskajos mežos uz auglīgām augsnēm ļoti bieži koki sasniedz savus optimālos rūpnieciski izmantojamus izmērus un kvalitātes parametrus jau labu laiku pirms galvenās cirtes vecuma sasniegšanas”, citāta beigas.

Nu, un kas notiek tālāk?

Pēc deputāta Kārļa Leiškalna ierosinājuma 2. lasījumā 3. februārī 2000. gadā šis priekšlikums tika atbalstīts. Papildināts tika likumprojekta 9. pants ar pirmās daļas 2. punktu, kā arī 13. pants ar to, ka valdībai ir tiesības noteikt arī „galvenās cirtes caurmēru pēc valdošās sugas un bonitātes”. Bez tam 1. pantā tika ietverts terminu „galvenā cirte” un „galvenās cirtes caurmērs” skaidrojums, kas iepriekš nebija.

Vislielākās cīņas, ja tā var teikt, notika nevis ap šīm normām, bet ap 9. panta pirmo daļu un pievienoto šo te tabulu šī panta sakarā.

Ministru kabineta iesniegtajā likumprojektā, kā jau minēju, sākotnēji bija paredzēts, ka galvenā cirte ir atļauta tikai tad, ja mežaudzes valdošā koku suga ir sasniegusi cirtes vecuma saskaņā ar pievienoto tabulu. Deputāti, kā, piemēram, Anna Seile vairākkārt tika runājusi un arī plenārsēdē, ka viņa uzskata, ka jābūt ir šeit lielākam koku vecumam.

Nu, acīmredzot tāpēc tālāk šo te iespēju cirst kokus ne tikai pēc vecuma, bet... tāad... cirst kokus arī ņemot vērā koku vecumu... es atvainojos... deputāts Leiškalns uz trešo lasījumu piedāvāja izslēgt to tabulu kā tādu un vecumu vispār svītrot kā tādu. Taču komisija, es skatījos arī... es tagad nevaru pateikt balsojumu... to kategoriski noraidīja. Un likumprojekts uz trešo lasījumu aizgāja tāds, kāds viņš pašlaik apmēram izskatās.

Tas tāad par vēsturisko interpretāciju.

Tālāk, treškārt par sistēmisko interpretācijas metodi. Rodas vairāki jautājumi. Man jautājumu ir vairāk, nekā atbildes. Es nevaru atbildēt uz šiem jautājumiem, jo man bija iespēja iepazīties gan ar konstitucionālās sūdzības pieteikumu, gan arī atbildes rakstu. Es tiešām godprātīgi izlasīju un vairākkārt izstudēju to, kā arī visas minētās atsauces, tur ir daudzi simti pat, bet diemžēl atbildi es nesaņēmu uz šādiem jautājumiem:

Vai Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, likuma 13. panta 1. punktu, ir vērtējis kopsakarā ar citām Meža likuma normām, proti, Meža likuma 1. panta 10., 11., 12. un 13. punktu, 2. panta pirmās daļas 1. punktu, kā arī likuma 9. panta pirmo daļu. Atbildes rakstā es to nevarēju atrast.

Nākošais jautājums. Vai, nosakot galvenās cirtes caurmēru 9. pantā, paredzētajam cirtes vecumam vairs nav nekādas nozīmes? Jo konstitucionālās sūdzības iesniedzēji, tāpat arī vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs... ministra pārstāve Daiga Vilkastes kundze norādīja, ka līdz apstrīdētās normas izdošanai galvenā cirtes caurmēra vērtība jeb parametri kopumā atbilduši rādītājiem, ko attiecīgās sugas koki sasniedz ciršanas vecumā. Taču tagad koku vecuma rādītāji, ko paredz likuma 9. panta pirmā daļa, vispār netiekot ņemti vērā. Līdz ar to, viņa saka, ka kokus iespējams esot nocirst līdz pat vairākām desmitgadēm ātrāk nekā agrāk.

Klausoties arī daļēji šīs tiesas sēdes iepriekšējās dienās, arī apmēram tāda doma izskanēja.

Jāatzīmē, ka pirms spēkā esošajiem 2012. gada 18. decembra noteikumiem, sākotnēji 2002. gada 9. aprīlī bija noteikumi Nr. 152, un 5. punkts par koku ciršanu pēc galvenās cirtes caurmēra bija izteikts mazlietīn savādākā redakcijā. Es neapgrūtināšu jūsu uzmanību ar šīs normas citēšanu, bet, iespējams, ja tiesai liksies interesanti, tiesa varēs paskatīties šos 2002. gada 9. aprīļa noteikumus Nr. 152. Vēlāk tie tika grozīti 15. septembrī 2009. gadā ar noteikumiem Nr. 1057. Tur redakcija nedaudz tika precizēta, bet jēga palika tāda pati.

Nākošais jautājums. Kāpēc apstrīdētās normas jaunajā tabulā paredzēti tieši šādi jauni kritēriji? Vai pamatojums ir tikai salīdzināšana ar Igaunijā spēkā esošo regulējumu, kā vairākkārt tiek norādīts atbildes rakstā un arī tiesas sēdes laikā? Jau pēc kāda laika, piemēram, Ministru kabinets nolems, piemēram, caurmēru priedei samazināt vēl par 5 centimetriem un citiem kokiem. Šādu iespējamu rīcību sēdes laikā apstiprināja Valsts meža dienesta pārstāvis... piedodiet... es aizmirsu uzvārdu... jo viņš teica tā, proti, ja tirgus pieprasīšot, īpašnieka labklājības interesēs to varēšot darīt.

Šajā sakarā es gribu pieminēt Latvijas Meža biedrības valdes priekšsēdētāja Arņa Muižnieka viedokli intervijā „Latvijas Avīzē” 29. janvārī 2020. gadā, sakarā ar apstrīdētās normas izdošanas nepieciešamību. Tātad, citēju, viņš žurnālistam Indulim Burkam saka tā: „Mainījies arī pieprasījums pēc koksnes, ļoti resnus zāgbaļķus tirgus vairs nepieprasa tā, kā tas bija iepriekš. Mainījušās arī ir kokapstrādes tehnoloģijas. To labi var redzēt, ieejot jebkurā mūsdienīgā koka būvē, ir ļoti garas sijas, taču no līmētiem materiāliem. Arī cena par 40 vai 35 centimetriem caurmēra baļķiem nav tik laba, kā par mazliet tievākiem. Zāģētavu cenu lapās lasāms, ka vislabāk maksā par baļķiem, kuru caurmērs ir ap 26 centimetriem.” Citāta beigas.

Nākošais jautājums. Vai likumdevējs valdību ir pilnvarojis noteikt, ka Meža likuma 9. pantā noteiktie cirtes vecuma rādītāji ir attiecināmi tikai uz īpaši

aizsargājamām dabas teritorijām? Likumā tādas normas nav. Nav tāda likumdevēja deleģējuma, ka Meža likuma 9. panta pirmajai daļai pievienotā tabula būtu piemērojama tikai attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Nav. Ja likumdevējs būtu vēlējies, likumā būtu ietverts, ka attiecībā uz atsevišķiem koku sugu veidiem ciršana pēc vecuma attiecināma tikai īpaši aizsargājamās teritorijās.

Diemžēl atbildes rakstā atbildes uz šiem jautājumiem nav iespējams atrast.

Un pēdējais... nu, kā jau pieņemts, arī Satversmes tiesas prakse kā liecina, būtu jānoskaidro pilnvarojuma mērķis, proti, ko tad likumdevējs vēlējies panākt piešķirot valdībai noregulēt attiecīgu jautājumu?

Šajā sakarā jāpiebilst, ka Ministru kabineta atbildes raksta 1. punktā un arī citās vietās kā uzdevums valdībai apstrīdētās normas izdošanai galvenokārt uzsvērts Saeimas 2016. gada 16. jūnijā pieņemtais lēmums „Par uzdevumiem, kas veicami, lai nodrošinātu Latvijas dabas resursu un publisko aktīvu ilgtspējīgu, efektīvu, racionālu apsaimniekošanu”. Līdzīga atsaukšanās uz apstrīdētās normas izdošanas pamatotību ir ietverta arī apstrīdētās normas anotācijā, kā arī dažāda līmeņa sanāksmēs, dažāda līmeņa slaidos, kas tika rādīti darba grupās un arī Ministru kabineta 2022. gada 21. jūnijā sēdē.

Starp citu, izpētot šo Saeimas aktu, redzams, ka šis lēmums ir noformēts kā Saeimas paziņojums, skatīt „Latvijas Vēstnesī” 17. jūniju 2016. gadu, ar kuru Ministru kabinetam uzdots nodrošināt Saeimas ilgtspējīgas attīstības komisijas lēmumā ar identisku nosaukumu izvirzīto uzdevumu izvērtēšanu. Šis komisijas lēmums uzdod valdībai izstrādāt normatīvos aktus, kas veicinātu meža ilgtspējīgu un produktīvu apsaimniekošanu, produktivitātes kāpināšanu, aizsargājamo teritoriju īpatsvara un noteikto aprobežojumu izvērtēšanu, oglekļa dioksīda CO₂ piesaisti un citus.

Bez tam Saeimas paziņojumā, nevis komisijas šajā te lēmumā, ir norādīts, ka Ministru kabinetam, pildot komisijas uzdevumu, ir jānodrošina Latvijas kā „zaļas” valsts tēla saglabāšana.

Par šiem vispārīgajiem un nekonkrētajiem uzdevumiem, es pat gribētu vērtēt kā tādām frāzēm, ko īsti nevar saprast, Saeimas 2016. gada 16. jūnija sēdē apspriežot Saeimas paziņojumu jeb to lēmumu, bažas saistībā ar īpaši aizsargājamo teritoriju un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tas ir, kā deputāti ir sapratuši, jau spēkā esošo aprobežojumu lietderības izvērtēšanu kā tādu ir izteicies deputāts Cilinskis un Līdaka. To mēs arī varam atrast.

Nu, ja mēs skatāmies no juridiskās puses, tad mēs zinām, ka šādi Saeimas paziņojumi pēc savas juridiskās formas ir Saeimas patstāvīgie priekšlikumi Saeimas Kārtības ruļļa izpratnē un tiem var būt zināms normatīvs raksturs un kurus var izmantot kā tiesību palīgavotus. Taču saskaņā ar Satversmes tiesas judikatūru, likumdevējam tiesību normas ir jānosaka vienīgi ar likumu likumdošanas procesā.

Un, ņemot vērā iepriekš minēto, domāju, ka likumdevēja pilnvarojuma mērķis ir bijis deleģēt valdībai noteikt galvenās cirtes caurmēra vērtības, parametrus tikai tādos gadījumos, kad attiecīgās sugas koki, pateicoties labvēlīgiem augšanas vai kopšanas apstākļiem, ciršanas vecumu sasnieguši ātrāk par rādītājiem, kas raksturīga kokiem likuma 9. panta pirmās daļas tabulā norādītajā ciršanas vecumā.

Tāpēc godātai tiesai, manuprāt, būtu jāvērtē, vai valdība, pieņemot apstrīdēto normu, ir vai nav pārkāpusi likumdevēja deleģējuma robežas un apjomu.

Man grūti ir uz šo jautājumu atbildēt. Kā es jau teicu, ka es neesmu lietas materiālus redzējusi, un tāpēc es tālāk pāriešu pie otrā jautājuma – pie apstrīdētās normas sagatavošanas un izdošanas procesa, jo vides tiesībās, vērtējot tieši sabiedrības līdzdalību un vērtējot visu šo rādītāju savstarpējo līdzsvaru, ir ārkārtīgi liela nozīme procesam kā tādām. Procesam.

Un sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka, pirmkārt, apstrīdētās normas pieņemšanas procesā nepietiekami tikusi iesaistīta sabiedrība, līdz ar to pārkāpjot Satversmes 115. pantā nostiprinātās sabiedrības tiesības uz informāciju un līdzdalību lēmuma pieņemšanā. Un otrkārt, viņa saka, ka apstrīdētā norma neatbilst ilgtspējīgas attīstības principam un piesardzības principam. Nu un es jau teicu, ka šā satura noskaidrošanā būtiska nozīme ir šim procesam, kādā tad ir izstrādāts, kādā tad ir pieņemts, izdots attiecīgais normatīvais akts, tostarp arī Ministru kabineta noteikumi un arī apstrīdētā norma.

Konstitucionālās sūdzības 5.–11. lappusē salīdzinoši plaši analizēta ir normas izdošana kopš 2017. gada. Un galvenais, ko viņi saka, kā mēs redzam, ka visu triju grozījumu sagatavošanas un izdošanas procesa gaitā 2017., 2019., 2022. gadā vairākkārt ir grozīti mežaudzes galvenās cirtes caurmēra samazināšanas mērķi. Sākotnēji, kā mēs zinām, tur bija ienākumu palielināšana mežu nozarei, tad CO₂ piesaiste un 2022. gadā energoapgādes drošība.

Šo mērķu pamatotību es neanalizēju tālāk, jo man kā juristam nav tādas kompetences un par to pamatotību vai nepamatotību ir izteikušies pieaicinātie vides eksperti.

Iesniedzēji uzskata, ka sabiedrība arī viņa 2017. un 2019. gada grozījumu izstrādāšanā ir iesaistīta formāli, bet 2022. gada grozījumos, kad būtiski tika mainīts mērķis, sabiedrības līdzdalība vispār nav notikusi.

Nu redzams, ka gan pirmā projekta, gan otrā projekta izstrādes gaitā notikušas sanāksmes, semināri, dažādas apspriedes, tur vairāki desmiti, kuru gaitā valdība un vides organizācijas, arī eksperti nav varējuši vienoties par kompromisu cērtamo koku caurmēra noteikšanā. Līdz ar to valdība attiecīgos noteikumus sākumā pirmās divas reizes nav virzījusi uz valdības sēdi.

Tā kā man nav pilnībā pieejami šie materiāli, es tikai aprobežošos ar to, ko ir atbildētājs norādījis savās atsaucēs, bet no tā, kā tas viss ir noticis un kā tas ir bijis, es skaidrību nevaru iegūt, jo acīmredzot lietā ir pievienots daudz plašāks materiāls.

Taču pēc nepilniem trijiem gadiem no otrā mēģinājuma, dienu pirms valdības sēdes, kā mēs zinām, 2022. gada 20. jūnijā apstrīdētās normas projekts steidzamības kārtībā tiek iekļauts valdības sēdē un 21. jūnijā tas arī ir izskatīts, un atbildes rakstā tur attaisnots sūdzības iesniedzēju tiesību ierobežojums piedalīties šā projekta un mērķa apspriešanā ir norādīts, es citēju „ka jautājums esot pietiekami ilgi diskutēts ar visām ieinteresētajām pusēm, tāpēc Ministru kabineta ieskatā nepastāv šaubas, ka lēmums varētu būt citāds,” citāta beigās, ja apstrīdēto normu vēlreiz virzītu saskaņošanai.

Nu un, izvelkot visu esenci no tā, tur vairākas lapaspuses par to ir rakstīts, kā es sapratu, ka esot bijusi nepieciešama maksimāli ātra rīcība, bijis jārīkojas nekavējoties, tāpēc nebija iespējams nodrošināt līdzdalību, energoresursu nenodrošināšana apdraudot sabiedrības intereses, neesot nepieciešams veikt pētījumus par attiecīgā kaitējuma draudiem, cik var saprast, acīmredzot, videi, var rīkot debates par kaitējuma novēršanu, jo tas būtiski aizkavētu lēmuma pieņemšanas efektivitāti un valsts varas orgāniem, arī valdībai neesot sausi jāsekojot likuma burta prasībām. Piemēram, 11. punktā tas norādīts un tur ir izmantota vesela rinda Satversmes tiesas spriedumu, tiesa gan, neviens no tiem nav saistīts ar vides tiesībām, bet, piemēram, gan ar ārstniecību, transporta pakalpojumu kompensāciju, autortiesībām, blakus tiesībām. Nu, piemēram, paskatieties 94. līdz 97. un citas atsaucēs.

Tā kā vislielākās domstarpības pušu vidū ir par apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā sagaidāmo ietekmi uz Eiropas nozīmes aizsargājamiem biotopiem un savvaļas putnu populāciju, es ar jūsu atļauju atkāpšos pavisam īsi nedaudz pagātnē, tas ir, pirms 2017. gada, kad notika tā saucamais pirmais mēģinājums galvenās cirtes... samazināt galvenās cirtes caurmēra parametrus. Un es, godājamā tiesa, pievērsīšos trijām valdības sēdēm... trijām, jo kopumā ir izskanējušas dažas domas par šīm trijām valdības sēdēm, bet pilnībā nē.

Un katrā valdības sēdē man gribas runāt par diviem jautājumiem.

Izpētot Ministru kabineta 2015. gada 3. novembra sēdes protokolu Nr. 57, ir redzams, ka tajā dienā ir izskatītas divas lietas starp citām lietām... Izskatīts ir informatīvais ziņojums par pasākumiem aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanai Nr. TA-2338 un tika apspriests koku ciršanas maksimāli pieļaujamais apjoms 2016.-2020. gadam TA-2327. Un šajā informatīvajā ziņojumā, kas jau vairākkārt tiesas sēdē tika pieminēts, 5. punkts, kā mēs zinām... ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai līdz 2019. gada 31. decembrim iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu, kur būtu... tur diezgan daudz ir rakstīts... kādam būtu jābūt šā informatīvā ziņojuma saturam. Es neatkārtošos. Savukārt 6. punkts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai nodrošināt, ka līdz šī protokollēmuma

5. punktā minētā informatīvā ziņojuma tātad par šiem biotopiem, sniegšanai, Ministru kabinetā plānveidīgi jaunas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas biotopu aizsardzībai netiek veidotas. Tātad, es secinu no tā, kamēr valdībā netiks iesniegts un apspriests ziņojums par biotopiem, īpaši aizsargājamiem biotopiem, teritorijās, kur pēc dabas skaitīšanas atrasti un fiksēti Eiropas nozīmes, tātad īpaši aizsargājamie biotopi, kailcirtes ir atļautas. Bet VARAM ir jānodrošina, tātad Vides ministrijai, ka neviena persona, neviena institūcija neiesniedz ierosinājumus par kādas īpaši aizsargājamās teritorijas izveidi. Šim aizliegumam, protams, nav normatīva rakstura, taču, iespējams praksē tas ir ticis piemērots. Šāda rīcība, godātā tiesa, neatbilst likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 11. pantam. 11. pantā es citēju... „Pirmā daļa. Priekšlikumus par aizsargājamās teritorijas izveidošanu var izteikt fiziskā un juridiskā persona rakstveidā, pievienojot pamatojumu un shēmu noteiktā mērogā. Priekšlikumus par aizsargājamās teritorijas izveidošanu fiziskās vai juridiskās personas iesniedz dabas aizsardzības pārvaldei. Tālāk šī dabas aizsardzības pārvalde iesniedz... tur ekspertu saskaņojumu dažādas shēmas, tabulas, pēc tam vēl arī tiek virzīts atkarībā, kāda būs šī īpaši aizsargājamā teritorija, vai nu tā būs, piemēram, pašvaldības līmenī, vai nu tā būs Ministru kabinets, piemēram, par liegumiem noteiks... vai par tām lielajām aizsargājamām teritorijām to ir tiesīga darīt Saeima.

Kā zināms... vai praksē šādi iesniegumi no VARAM puses netika virzīti tālāk, es nezinu. Taču šāds ziņojums, kā daudzkārt tas jau ir pieminēts, par Eiropas Savienības nozīmes biotopiem valdībā iesniegts nav joprojām.

Un es atļaušos vienu piemēru tikai. Es negribu aizskart Valsts meža dienestu, varbūt, ka viņiem ir ļoti laba prakse, varbūt, ka viņi neļauj šajās īpaši aizsargājamās teritorijās... tur, kur ir īpaši aizsargājami biotopi, vispār cirst to... man nav informācijas, bet es kā jurists sekoju līdzī arī Administratīvās tiesas praksei, un es gribētu raksturot piemēru, kā Valsts meža dienests pavisam nesen attiecas pret īpaši aizsargājamo objektu aizsardzību. Un proti, Administratīvajā tiesā izskatītajā lietā pieteicējs tātad bija nodibinājums Latvijas Dabas fonds, ierosināja Valsts meža dienestam veidot mikroliegumu mazā ērgļa... te tagad tiek runāts gan par šiem aizsargājamiem putniem, ligzdošanas vietas aizsardzībai 6,6 hektāru platībā un bufera zonu 29,48 hektāru platībā trešās personas īpašumā. Ar dienesta 2018. gada 21. maija lēmumu... nu, attiecīgs numurs... tika nolemts mikroliegumu neveidot. Es biju pārsteigta, ka Valsts meža dienests tiesājās piecus gadus līdz Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada decembrī nolēma, ka Valsts meža dienests neveidojot mikroliegumu, ir nepareizi samērojis lietā skartās intereses, proti, nepareizi līdzsvarojis tiesības uz labvēlīgu vidi un tiesības uz īpašumu un nepareizi piemērojis ilgtspējīgas attīstības principu. Lietas numurs SKA-212/2022.

Taču atgriezīsimies pie šīs te pašas valdības 2015. gada 3. novembra sēdes, apspriežot rīkojuma projektu par koku ciršanas maksimāli pieļaujamo apjomu 2016.-2020. gadam. Par to neviens te, man liekas, nav runājis šajā tiesas sēdē.

Tajā laikā šim projektam bija... par šo projektu bija būtiski iebildumi jeb atsevišķais viedoklis bija no tā laika vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra Gerharda un tieslietu ministra Rasnača puses. Viņi ir uzskatījuši, ka koku ciršanas apjoms valsts mežos no dabas ilgtspējības viedokļa nav atbalstāms, ja netiek veikti piesardzības pasākumi. Es citēju: „Kamēr Latvijā nav veikta biotopu kartēšana un Meža valsts reģistrā nav informācijas par aizsargājamiem biotopiem, nedrīkst pieļaut, ka tiek izcirsti bioloģiski augstvērtīgi un aizsargājami meža biotopi. Plānojot meža ciršanu, nepieciešams ievērot piesardzības principu, un vecās bioloģiski augstvērtīgās mežaudzes ir jāizslēdz no ciršanas apjoma.” Viņi, starp citu, rīkojuma projektā ierosina iekļaut atrunu par to, ka koku ciršana notiek, ņemot vērā biotopu kartēšanas rezultātā konstatētos īpaši aizsargājamus biotopus. Un Ministru kabineta rīkojumu papildināt ar 5. punktu, izsakot to šādā redakcijā: „Plānojot koku ciršanu, galvenajā cirtē ir saglabājami Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamie biotopi.” Šādas prasības rīkojumā netika iekļautas, līdz ar to kailcirtes varēja tikt atļautas vietās, kur atrodas arī Eiropas nozīmes biotopi, bet kuru aizsardzībai valdība nav ļāvusi izveidot kādu no aizsargājamām dabas teritorijām. Izņēmums bija pagājušā gada 21. novembrī ar noteikumiem Nr. 674, kad ierosinātā pārkāpuma procedūra valdību piespieda izveidot veselu rindu liegumus. Par to runāja arī Daiga Vilkastes kundze.

Nākošā valdības sēde, kurai vēlos pievērsties, ir 2020. gada 13. augusta sēde, kurā tika pieņemts rīkojums par koku ciršanas maksimālo pieļaujamo apjomu jau 2021.-2025. gadam. Ar šo valdība mēģināja aizliegumu neveidot īpaši aizsargājamās teritorijas nedaudz mīkstināt. Rīkojuma anotācijā, ja mēs paskatītos no vienas puses, ir norādīts, ka daļai mežaudžu, kuras, iespējams, dabas skaitīšanas projektā atzīmētas kā Eiropas Savienības nozīmes mežu biotopi, nav juridiski noteikts aizsardzības statuss. Un tās nav reģistrētas Meža valsts reģistrā un nav izņemtas no galvenās cirtes maksimāli pieļaujamā apjoma aprēķina. Taču, no otras puses ir norādīts, ka līdz informatīvā ziņojuma par biotopu izskatīšanai, netiek paredzētas cirsmas platības, kas atzītas par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem.

Man, godājamā tiesa, nav pieejama informācija, vai un kādā veidā Valsts meža dienests ir vadījies no šāda apsvēruma. Taču es gribu uzsvērt, ka šādai anotācijā norādītai atrunai juridiski saistoša spēka nav.

Un beidzot, lai jūs pārāk neapgrūtinātu, es nonāksu pie tās liktenīgās valdības sēdes 2022. gada 21. jūnijā, kad tika pieņemta apstrīdētā norma. Es nezinu, vai jūs esiet pievērsuši uzmanību, godājamie tiesneši, ka pirms noteikumu Nr. 374, kurā tika iekļauta apstrīdētā norma, pieņemšanas, tika izskatīts informatīvais ziņojums par esošo situāciju lauksaimniecībā un iespējamiem risinājumiem ar Krievijas militāro

iebrukumu Ukrainā saistītās krīzes risināšanai. 22-TA-1956. Ko tas paredzēja? Tas paredzēja ciršanas apjomu būtisku palielināšanu salīdzinot ar spēkā esošo ciršanas apjomu. 8. punkts. „Lai par vismaz vienu miljonu kubikmetru palielinātu ciršanas apjomu akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” valdījumā esošajos mežos, Zemkopības ministrijai izstrādāt grozījumus Ministru kabineta 2020. gada 13. augusta rīkojumā Nr. 435, kurus es pieminēju, „Par koku ciršanas maksimāli pieļaujamo apjomu 2021. līdz 2025. gadam”. Un zemkopības ministram līdz 2022. gada 15. jūlijam noteiktā kārtībā iesniegt tos Ministru kabinetā.”

Es meklēju un meklēju šādus te grozījumus un šķiet, ka šādi grozījumi nav iesniegti un nav pieņemti. Es tiešām nevarēju atrast, es atvainojos, varbūt kāds tos ir atradis.

Un vēl par šo valdības sēdi. Par pēdējo. Es noskatījos šo valdības sēdes videoierakstu un es arī rekomendētu tos, kas interesējas par šo valdības sēdi, tiešām arī to noskatīties, kur tika apspriesta šī te norma.

Redzams, ka, apspriežot apstrīdētās normas izdošanu, kā zināms, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram Pleša kungam, bija īpašs viedoklis, viņš nepiekrita grozījumu izdarīšanai, viņam bija tur arī savas atrunas, bet vairāki ministri, piemēram, Pabriks, Bordāns bijuši bažīgi par apstrīdētās normas ietekmi uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Finanšu ministrs Jānis Reirs ir piebildis, ka šķeldas tirgū pastāv „melns tirgus”, bet premjers Kariņš pat saka... to jūs varat pārliecināties, vairākkārt skatījos, sēdes otrās stundas 32. minūtē, ka politiķi nav pietiekami zinoši šajā jomā. Un ko tāpēc dara premjers? Viņš ierosina Zemkopības ministrijai kopīgi ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju sagatavot un līdz 2022. gada 20. oktobrim iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu, kurā vispusīgi izvērtēti visi ar kailcirtēm saistītie aspekti. Tostarp, kailcirtes veikšanas normatīvais regulējums un prakse Latvijā, ietekme uz tautsaimniecību, apkārtējo vidi un tās daudzveidību, salīdzinājumā ar praksi pārējās Baltijas valstīs un Skandināvijā. Man šķiet, ka šāds ziņojums nav iesniegts. Pagāja četri mēneši, sākās, cik es saprotu, valdības veidošana un viss pārējais.

Un tādējādi, runājot par šo otro sadaļu, kuru es tagad beidzu, es gribētu teikt, ka, nepieskaroties sīkāk bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas draudiem kā tādiem, Ministru kabineta rīcība, vismaz no 2015. gada līdz šodienai bioloģiskās daudzveidības, tostarp, Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu saglabāšanā, tostarp izdodot apstrīdēto normu, neliecina par ekonomisko, sociālo un vides aizsardzības interešu saskaņošanu un labas likumdošanas principa ievērošanu.

Trešā sadaļa. Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību.

Tā kā mežsaimniecība, meža apsaimniekošana var atstāt ietekmi uz vidi, meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020. gadam, es to turpmāk dēvēšu, lai nebūtu tas garais nosaukums par „meža nozares politiku vai par pamatvirzieniem”

stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma... tāad, vides pārskatā. Tas ir ārkārtīgi apjomīgs dokuments, es ar ļoti lielu interesi arī ar to iepazīnos... ietver mežsaimniecības, vispārējās ietekmes novērtējumu. 3.3.2. saistībā ar šādiem vides aspektiem: ietekme uz meža resursiem, ietekme uz mežu bioloģisko daudzveidību, ietekme uz augsnes, gaisa un ūdeņu kvalitāti, ietekme uz ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī ietekme uz klimata pārmaiņām. Es gribu uzsvērt, ka vispārējā ietekme tika vērtēta katram meža apsaimniekošanas posmam jeb pasākumam atsevišķi.

Ministru kabinets apgalvo, ka noteikumu projekts, arī apstrīdētā norma sagatavota, lai izpildītu meža nozares politikā izvirzīto mērķi: īstenot meža vērtības palielināšanas pasākumus, tajā skaitā nodrošināt meža apsaimniekošanas, CO₂ piesaistes mērķa izpildi. Pamatnostādnēm esot bijis veikts stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums, tāpēc projektam, Ministru kabineta noteikumu projektam, arī apstrīdētajai normai, proti, 7. tabulai, kas tur pievienota, kurā ietvertās normas ir vērstas uz meža vērtības palielināšanu, neesot nepieciešams atsevišķs stratēģiskais novērtējums.

Godātā tiesa, es šādam vērtējumam vai apgalvojumam nevaru piekrist. Pirmkārt. Mežu nozares politikā ir plānots atbalstīt un īstenot meža vērtības palielināšanas pasākumus. Taču meža vērtības palielināšanā šajos pamatvirzienos vai šajā politikā uzsvars tiek likts uz ko? Uz jaunaudžu kopšanu, uz neproduktīvo mežu nomaiņu, uz meža atjaunošanu ar augstvērtīgu reproduktīvo materiālu, CO₂ piesaistes mērķi un tā tālāk. Tiek uzsvērts, ka ar jaunaudžu kopšanu un citiem norādītajiem pasākumiem var samazināt meža audzēšanas cikla ilgumu, jo noteiktajiem centimetriem atbilstošu krāju var iegūt par 10–20 gadiem ātrāk. No tā var secināt, ka mežu nozares politikā meža vērtības palielināšana tiek saistīta ar pasākumiem, kuri ir vērsti uz meža audzēšanas cikla samazināšanu, tas ir, uz to, lai koki noteikto resnumu, tas ir, cirmsas vecumu, kāds tas bija noteikts pirms apstrīdētās normas pieņemšanas, sasniegtu ātrāk. Attiecīgi kokus galvenajā cirtē varētu cirst un mežaudzē izaudzēto ražu varētu ievākt ātrāk.

Ar apstrīdēto normu Ministru kabinets ir samazinājis cirmsas caurmēru, atļaujot cirst tievākus kokus. Šāds pasākums saistībā ar meža vērtības palielināšanu meža nozares politikā nav paredzēts. Līdz ar to, pretēji Ministru kabineta apgalvojumam, šim pasākumam stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums nav veikts.

Otrkārt. Kā norādīts Eiropas Savienības tiesas lietā un kas vairākkārt tika pieminēts... tur bija divas lietas, es vienai lietai pieskaršos... C-24/19 45. punktā, stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis ir sekmēt vides, ekoloģisko apsvērumu integrēšanu plānošanas dokumentu, plānu un programmu sagatavošanas un pieņemšanas procesā, lai tādējādi ievērotu ilgtspējīgas attīstības principu. Prasību veikt, kā noteikts 43. punktā, šo novērtējumu, var attiecināt ne vien uz plānošanas dokumentu izstrādi un pieņemšanu, bet arī uz tā grozīšanu, kad arī šāds grozījums var būtiski ietekmēt vidi.

Ministru kabineta atbildes rakstā 210. lapaspusē un citur tiek uzskatīts, ka Ministru kabineta noteikumiem stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums neesot jāveic, jo likuma prasības attiecoties tikai uz plānošanas dokumentiem. Taču tas, ka Ministru kabineta noteikumi ir normatīvs akts, kas satur vispārīgu regulējumu, neliedz to kvalificēt par plānošanas dokumentiem, plāniem, programmām, stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu direktīvas izpratnē. Ja mēs paskatāmies, tas ir teikts lietas 61. punktā.

Un tālāk es varu secināt, ka no likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējuma” 4. panta trešās daļas 23.^{1. pant}a trešās daļas un Ministru kabineta noteikumu Nr. 157. 2.1.1., skatot šīs normas kopsakarā, izriet, ka nozares politikas pamatnostādnes ir tāds plānošanas dokuments, kam stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums ir nepieciešams vienmēr katru reizi, neveicot iepriekšējo izvērtējumu par tā iespējamās ietekmes būtiskumu. Un šie normatīvie akti, nepārprotami, norāda, ka Latvijas tiesībās ir nostiprināta prezumpcija, ka nozares pamatnostādnes ir nevis šī politika, bet pašas par sevi ir tāds plānošanas dokuments, kuram ir iespējami būtiska ietekme, tas ir, ar pietiekami augstu vides apdraudējuma risku, lai vienmēr, kad tās izstrādātu vai grozītu, tām veiktu arī stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu.

Es esmu sagatavojusi runāt arī par pēdējiem meža politiskajā dokumentā vides pārskatā norādīto koksnes ieguvu ekosistēmā, kādi ir ierobežojumi un kādi ir traucējumi, to es izlaidīšu, jo par to jau tiek runāts.

No minētā var secināt, ka ilgtspējas principa ievērošanai koksnes ieguves un ekoloģisko, tostarp, bioloģiskās daudzveidības interešu līdzsvarošanai normatīvajos aktos, lai cirstu kokus, ir jāievēro vairāki ierobežojumi, arī ciršanas vecuma un caurmēra ierobežojumi. Samazinot koku ciršanas caurmēru, apstrīdētā norma izmaina parametrus vienam no interešu līdzsvara noteikšanas kritērijiem un tas savukārt būtiski skar līdz šim pastāvējušo interešu salāgojumu.

Tas būtu jāatzīst par pietiekamu pamatojumu, lai pirms apstrīdētās normas pieņemšanas plānotajam pasākumam veiktu stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu. Problēma ir tā, ka pamatnostādnēs koku ciršanas caurmēra samazināšana kā pasākums politikas definēto mērķu sasniegšanai nav minēts, nav paredzēts un vispār kā nozīmīgs pavērsiens nozares politikā nav aplūkots. Un līdz ar to es domāju, ka pamatoti var uzskatīt un izdarīt secinājumu, ka tādām mežsaimniecības politikas pavērsienam stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums nebija veikts.

Tāpēc ir tik svarīgs Eiropas Savienības tiesas skaidrojums, pat ja vēlāk ar kādu citu aktu, tajā skaitā ar normatīvu aktu ieviešot vispārīgo regulējumu, sākotnējais plānošanas dokuments pēc būtības tiek grozīts, tam cits akts ir jāuzskata par plāniem un programmām. Un tam arī ir jāveic stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums.

No tā var secināt, ka jautājums par vērtēšanu vai nevērtēšanu ir aplūkojams pēc būtības un jēgas nevis tikai formāli. Saka, pieņemām te pamatnostādnes, sagatavojām tam vides pārskatu, iekļāvām tajā prasīto informāciju un punkts.

Bez tam, jāņem vērā, ka, pieņemot apstrīdēto normu, meža politikas pamatnostādnes, kas attiektos uz 2022. gadu, nebija izstrādātas. Nav vēl tagad, tikai šā gada 17. janvārī Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas deputāti secināja, ka nav izstrādātas meža un saistīto nozaru pamatnostādnes 2021.-2027. gadam un meža nozares attīstības stratēģija. Nav vēl šodien. Ja tādas meža nozares pamatnostādnes tiktu izstrādātas, iespējams, laicīgāk, tām būtu vajadzējis noteikti veikt stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu, kur tad arī varētu redzēt piedāvājumu pieņemt apstrīdēto normu un no tās piemērošanas izrietošās sekas.

Es tikai lūdzu pievērst uzmanību tam, ka plānošanas dokumentus absolūti negribu salīdzināt ar terminētiem normatīvajiem aktiem. Ja mēs skatāmies, piemēram, Brīvostas lietu, tur arī bija, piemēram, ka pašvaldība teica, ziniet, mums nebija laika, mums bija jāpieņem jauns pašvaldības teritorijas plānojums, tāpēc mēs, kā savulaik tiesnesis Kūtra kungs teica, jūs atstājat pilnīgi baltu lapu. Jums bija jāizstrādā. Šajā gadījumā tiesa pateica Brīvostas lietā, ka jūs varējāt vispār nekur nesteigties un nepieņemt, bet jums vajadzēja šo te teritoriju iekļaut iekšā, kas tad būs turpmākajos gados. Un tāpat arī šeit. Protams, mēs varam šodien dzīvot līdz 2027. gadam un tikai šodien vai tikai 2027. gadā, piemēram, godātā tiesa, pieņemt kaut kādu stratēģiju vai pamatvirzienus. Nu... un līdz ar to es domāju, ka... ja, iespējams, ka būtu izstrādāti šie te pamatvirzieni, tad, iespējams, arī šeit šodien mums šī tiesas sēde nebūtu. Tiktu uzklaut arī eksperti un arī viedokļi un, iespējams, pat tiktu izdarīts grozījums, laika bija pietiekoši no 2019. gada, grozījumi var būt Meža likumā un tā tālāk.

Un pēdējais jautājums. Piesardzības un ilgtspējīgas attīstības princips.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēji uzskata, ka ar apstrīdētās normas izdošanu šie principi ir pārkāpti. Savukārt atbildes rakstā un tiesas sēdes laikā valdības pārstāvji apgalvoja, ka apstrīdētās normas mērķis neesot saistīts ar vides aizsardzību. Tai neesot nekāda sakara ar Satversmes 115. pantu un vides tiesībām, tās esot dogmas un tā tālāk. Nu, es vismaz tā sapratu no Ministru kabineta godātā pārstāvja viedokļa. Un Satversmes tiesai vispār šāda lieta nemaz nebūtu jāskata.

Mēģināšu tāpēc paskaidrot, kāpēc koku ciršana galvenajā cirtē un tās kritēriji attiecas uz vidi.

Viens no vides aizsardzības mērķiem ir nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Kas ir teikts Vides aizsardzības likumā? Tas faktiski atbildes rakstā un arī diskutējot par šīm lietām vispār netiek ņemts vērā.

Vides aizsardzības likuma 1. panta 18. punkts. Vides aizsardzība ir pasākumu kopums vides kvalitātes saglabāšanai un dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai.

2. panta pirmā daļa. Likuma mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Ja mēs skatāmies Meža likumu. Meža likuma mērķis ir veicināt meža ekonomisku, ekoloģisku un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu. 2. panta pirmās daļas 1. punkts.

Meža likuma tālāk 2. panta 3. daļa. Ministru kabinets nosaka kārtību meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanai, ievērojot PAN Eiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus.

Meža likuma 35. pants 2. daļa. Vispārējo dabas aizsardzības prasību mērķi, kas jāņem vērā meža apsaimniekotājiem, ir arī meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Ministru kabineta Nr. 248 2013. gads. Par meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtību. Tur tālāk teikts, ka, ievērojot PAN Eiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus, to vidū arī kritērijs – meža ekosistēmas, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu, aizsardzību un atbilstošu uzlabošanu. Un tā indikatoru, piemēram, atmirušās koksnes apjoms.

Tādējādi, mežs taču ir ne vien dabas resurss, bet arī ekosistēma. Ekosistēma ir fiziska vide, ko veido dzīvas un nedzīvas sastāvdaļas, kas savstarpēji mijiedarbojas. No šīs mijiedarbības ekosistēmas rada ieguvumu plūsmu cilvēkiem un ekonomikai, ko sauc par ekosistēmas pakalpojumiem.

Es nerunāšu tālāk par šiem pakalpojumiem, ko sniedz meža ekosistēma sabiedrībai. Un es teikšu, ka tikai koksnes ieguve ir ļoti nozīmīgs ekonomikai, protams, tomēr tikai viens no meža ekosistēmas nodrošinātajiem pakalpojumiem. Ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai ir nepieciešama meža ekosistēmas stabilitāte. Šādu stabilitāti ilgtermiņā nodrošina tieši bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Un tālāk nedaudz par Satversmes tiesas pēdējo gadu praksi, runājot tieši par ilgtspējīgu attīstības principu, kā tas attiektos uz šo lietu.

Latvijas valsts attīstības aksioma ir veicināt ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību, proti, ilgtspējība kā tāda ir valsts pastāvēšanas pamatā un ilgtspējīga attīstība ietver sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības. Un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas.

Vides ilgtspējība savukārt ir cieši saistīta ar Satversmes 115. pantu. Un Satversmes tiesas judikatūrā varam atrast desmitiem spriedumu, kur ir atklāta vides ilgtspējība. Diemžēl atbildes rakstā kaut daļa vismaz būtu no šīm atziņām izmantota. Diemžēl es neatradu.

Viens no, manuprāt, ļoti svarīgiem tieši pēdējā laika spriedumiem, kur ir analizēta vides ilgtspējība, ir tā saucamā Elektroenerģijas tirgus likuma un attiecīgo

noteikumu lieta, proti, tiesa uzskata, ka ilgtspējības princips un Satversmes 115. pantā iekļautās cilvēka pamattiesības veido vienotu vides konstitucionālisma sistēmu.

Es to spriedumu gribu pieminēt. Es to ārkārtīgi augsti vērtēju arī šīs lietas sakarā. Proti, Satversmes tiesas spriedums Nr. 2021-31-0103, 36.1. punkts.

Atšķirībā no citām Satversmes normām, 115. pants aizsargā vidi un tās sastāvdaļas. Līdz ar to vides dabas ekosistēma, arī meža kā ekosistēmas aizsardzība pati par sevi ir tiesiska un konstitucionāli aizsargājama vērtība. Tāpēc koku ciršana mežā galvenajā cirtē un likumā noteiktos kritērijus tās veikšanai nevar aplūkot ārpus ilgtspējības konteksta, tostarp vides ilgtspējības, jo tā ir vienota vides konstitucionālisma sistēma.

Lai starp vides un citām interesēm atrastu pareizu līdzsvaru, tas ir ilgtspējības princips, ir jāņem vērā vides apdraudējuma riski un jāievēro atzīti vides riska pārvaldības principi, tostarp arī piesardzības princips.

Un tagad es esmu nonākusi līdz pēdējam šim principam, proti, piesardzības principam.

Atbildes raksta 8. punktā tiek apgalvots, ka, pieņemot apstrīdēto normu, piesardzības princips ir ievērots un nav pārkāpts. Diemžēl piesardzības principa jēga un nozīme ir pārprasta. Tas tiešām nav viegli saprast šo piesardzības principu. Bet es mēģināšu tā vispārīgi runājot raksturot šī piesardzības principa jēgu, lai saprastu arī abas puses, jo tiesa, protams, saprot. Bet šajā lietā tam ir ārkārtīgi svarīga nozīme.

Tātad, vispārīgi runājot. Piesardzības princips ļauj veikt vides aizsardzības pasākumus negaidot, kamēr vides apdraudējuma riska realitāte un nozīmīgums kļūst pilnībā acīmredzami. Piesardzības principa mērķis ir novērst vides kaitējumu, taču pats princips ir saistīts ar vides apdraudējuma risku, nevis ar jau radušos reālu kaitējumu.

Parasti risks ietver divus elementus: pirmkārt, kāda nevēlama notikuma iestāšanās iespējamību un, otrkārt, tā negatīvās sekas kaitējumu.

Piesardzības princips ir saistīts ar potenciāliem neskaidriem draudiem un attiecas uz gadījumu, kad nav stingru pierādījumu, ka draudi materializēsies. Tātad, kaitējums videi vēl nav radies, bet nav arī neapstrīdamu pierādījumu, ka tas radīsies.

Tiesas sēdes laikā es klausījos, dažādi viedokļi tiek izteikti. Un daļa saka, ka, nu, paskatīsimies, paskatīsimies... kas notiks pēc dažiem gadiem un tad pavērtēsim. Nu, tas nav piesardzības princips, tie ir citi principi.

Piesardzības princips ļauj veikt aizsardzības pasākumus negaidot, kamēr šo risku realitāte un nopietnība kļūst pilnībā acīmredzama. Tātad, pastāvot zinātniskai nenoteiktībai, es gribu uzsvērt, racionālā atziņa – vispirms novērtē faktus, tad rīkojies, – ir apgriezta pilnīgi ar kājām gaisā. Vispirms rīkojies, tātad ierobežo vai aizliedz un tikai pēc tam novērtē faktus.

Lai skaidrāk saprastu piesardzības principa jēgu, viens piemērs, kas neattiecas uz vidi, bet attieksies uz sabiedrību, uz iedzīvotāju drošību.

Noteikti jūs atceraties, ka pirms neilga laika vairākās Latvijas skolās mācību procesa laikā atskanēja trauksme, ka skolā var būt ievietots spridzeklis. Kā skolotājam bija jāreaģē? Vai skolotājam bija jāsaka: bērni, sēdiet, ārā ir auksts laiks, nekur neejiet, mēs pārbaudīsim, vai te vispār kaut kas ir, izsauksim policiju ar suņiem un viņi pārbaudīs. Neskatoties uz auksto laiku, tomēr visi metās ārā pat neapģērbusies. Tātad, vispirms rīkojās un tikai pēc tam attiecīgie dienesti skaidroja, vai ir pamats bažām. Nu nav taču jāgaida, piemēram, lai atkārtotos Zolitūdei līdzīgs gadījums.

Es domāju, ka es pietiekoši skaidri pateicu šī principa atšķirību, piemēram, no izvērtējuma principa.

Tātad, šis princips ir nostiprināts Vides aizsardzības likuma 3. pantā... Tātad lēmumus, kas var ietekmēt vidi vai cilvēka veselību, pieņem, ievērojot piesardzības principu. Tātad, no likuma izriet, ka, ja valsts vai iestādes lēmumam var būt ietekme uz vidi vai cilvēka veselību, tad ir jāievēro piesardzības princips, kas būtībā ir metode, ar kuras palīdzību zinātniskas nenoteiktības situācijā pirms attiecīgās darbības atļaušanas var kontrolēt un ir jākontrolē vides apdraudējuma risks. Protams, ka ar piesardzības principu var pamatoti ierobežot aizlieguma noteikšanu pie nosacījuma, ka izraudzītais ierobežojums vai aizliegums ir samērīgs. Tāpēc stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums ir viens no galvenajiem piesardzības principa instrumentiem.

Nepamatots un pilnīgi kļūdains ir atbildes raksta 18., 19. lapaspusē izteiktais viedoklis, citēju... „Neviena valsts iestāde, kā arī nevalstiskās organizācijas, tostarp pieteikuma iesniedzēji, nav konstatējuši vai zinātniski pierādījuši, ka, pieņemot tieši apstrīdēto normu, varētu rasties būtiska vai neatgriezeniska kaitējuma iespēja.” Citāta beigas.

Šajā gadījumā pierādīšanas pienākums, ka plānotās darbības neradīs negatīvas sekas, gulstas nevis uz pieteikuma iesniedzējiem, bet gan uz pusi, kas ir ieplānojusi veikt attiecīgo darbību, šajā gadījumā uz valdību. Ja valdības pārstāvji būtu paskatījušies Brīvostas lietu Nr. 2007-11-03, tur Satversmes tiesā pirmo reizi perfekti tika atspoguļots šis piesardzības princips, un, vadoties no tā, Satversmes tiesa arī tā saucamajā Kandavas trokšņa lietā un visās pārējās ir šo piesardzības principu izmantojusi.

Godātā tiesa! Vismaz pēdējo desmit gadu laikā Latvijā ir konstatētas būtiskas problēmas ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzību. Par to liecina arī pēdējais Eiropas Komisijas vides politikas īstenošanas 2022. gada pārskata ziņojums par Latviju, 2022. gada septembris. Tur tiek uzsvērts, ka mazāk kā 10 procentu aizsargājamo dzīvotņu ir labvēlīgs saglabāšanas stāvoklis. Nelabvēlīgs stāvoklis ir vairāk kā 90 procentu mežu, kur atrodas šie īpaši aizsargājamie biotopi. Kā galvenie iemesli tiek minēti izmaiņas zemes izmantojumā, tostarp, mežsaimniecībā. Latvija ieņem 24. vietu 27 Eiropas Savienības dalībvalstu ziņā attiecībā uz biotopu aizsardzības stāvokli.

Un jautājumi par apstrīdētās normas satversmību, tāpat par koku ciršanu meža galvenajā cirtē un likumā noteiktos kritērijus tās veikšanai nevar aplūkot ārpus ilgtspējības konteksta, tostarp, vides ilgtspējības un piesardzības principa, jo tā ir vienota vides konstitucionālā sistēma. Ilgtspējīga attīstība var tikt nodrošināta, ja pastāv mijiedarbība, tāpat, līdzsvars starp tautsaimniecības ekonomisko attīstību, sociālo, kultūras sfēru un vides aizsardzību. Satversmes 115. pants liedz īstenot ekonomiskās intereses, ja nav rūpīgi izvērtēta ekonomisko pārmaiņu ietekme uz vidi. Un līdz ar to uz ikvienas sabiedrības locekli, kā arī tad, ja sabiedrība netiek pārliecināta par pārmaiņu nepieciešamību.

Un līdz ar to, ņemot vērā iepriekš minēto, manuprāt, apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 115. pantam.

Vēl es gribētu pievērst tiesas uzmanību, kā jau es teicu, ka es ļoti uzmanīgi izpētīju atbildes rakstā visas šīs atsauces un man ir nepatīkami to teikt, bet diemžēl vairākām atsaucēm, piemēram, ir neprecīzi... nu, piemēram, tāda autore kā Silvija M., nav. Mēs zinām, ka ir Meijere Silvija.

Atbildes raksta atsaucēs ir daudz runāts par Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, bet faktiski visas šīs lietas nav izmantotas kā tādas, bet viens pret vienu ir paņemtas no Silvijas Meijeres promocijas darba. Ja mēs skatāmies 43., 44., 45., 46. atsauci. Tur nav valdība izmantojusi šos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, bet nokopējusi no Silvijas Meijeres promocijas darba, es to ļoti labi zinu, jo es biju Silvijas Meijeres promocijas darba vadītāja.

Tas man ir viss.

Paldies.

Esmu ar mieru atbildēt uz jautājumiem.

A. Laviņš.

Čepānes kundze, paldies jums. Būs vairāki tiesnešu jautājumi. Vispirms vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Jā, paldies jums liels.

Un mani jautājumi būs saistīti nevis ar to, ka jūs kaut ko nepateicāt, es varbūt vienkārši pārāk maz saprotu.

Un pirmais jautājums ir par šo te Meža likuma 9. panta pirmo daļu. Pirmās daļas 1. punktu un 2. punktu.

Tāpat, 1. punktā izriet, ka galvenā cirte ir atļauta, ja mežaudze ir sasniegusi tur to noteikto vecumu un savukārt 2. punktā, ka ir sasniegts tas galvenās cirtes caurmērs.

Un es tagad mēģinu saprast. Tas, ko jūs mēģinājat teikt... ja es pareizi saprotu... Vai viņiem ir abiem jābūt? Gan vecumam, gan caurmēram? Vai tie var būt vai nu tikai viens vai nu tikai otrs?

I. Čepāne.

Tie ir savstarpēji saistīti. Šeit nevar pilnīgi patvaļīgi noteikt caurmēru, vadoties pēc šī te 2. punkta. Kā es jau minēju, šodien būs tāds caurmērs, ja prasīs tirgus... kā es jau teicu... būs vēl samazināts šis caurmērs. Ir tomēr jāvadās arī pēc šī te 9. panta pirmās daļas 1. punktā norādītās tabulas. Ja šāda sakarība jeb savstarpējā saistība nebūtu, tad vispār šai tabulai nav nozīmes. Protams, ka to, kā es jau dzirdēju, visā pasaulē esot tendence, ka neviens mežsaimniecībā, arī kokrūpniecībā nevērtējot lielākoties to vecumu, bet skatoties to otru kritēriju. Ja tā, protams, ka šajā gadījumā to varēja darīt, ja likumdevējs būtu pateicis, ka, lūdzu... uz priekšu, neņemiet vērā, šo kritēriju attieciniet tikai uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Tā es to saprotu.

J. Briede.

Vārdu sakot, tad patiesībā, ja mēs skatāmies... ja reiz ir atļauts pēc caurmēra, kāpēc vispār vajag to 1. punktu?

I. Čepāne.

Es tā domāju... Kāpēc? Tātad, ja būtu likumdevējs ierakstījis... tātad tabula un to piemēro tikai kaut kādos konkrētos gadījumos. To es saprotu. Bet taču tā tabula tur stāv un ir jābūt sistēmiski interpretējot visas šīs normas kopā. Ir tomēr jāvadās, jo pieteikuma iesniedzēji minēja, ka līdz ar to var cirst un cirst, un cirst jaunākus kokus, ja tirgus prasīs īpašnieku labklājības vārdā.

Es to tā saprotu.

J. Briede.

Paldies jums.

Tad otrs jautājums. Ministru kabinets bija norādījis, ka pat, ja vajadzēja tomēr veikt to stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, ka tomēr, lūk, šajā gadījumā bija tā steidzamība, tā enerģētiskā krīze un tāpēc tā... kā arī Eiropas Savienības tiesa ir teikusi, ka jā, var būt izņēmuma gadījumi un šādu te novērtējumu var neveikt.

I. Čepāne.

Es to nevaru pateikt, jo man nav zināmi materiāli, vai patiešām bija šāda te krīze. Es esmu lasījusi tikai publiski pieejamo informāciju, ka šeit visa šī šķelda lielākoties tika eksportēta, un es izlasīju arī šajā te 2022. gada septembra vides pārskatā, kur ir norādīts, ka mēs esam faktiski otrajā vietā granulū eksportā visā Eiropā.

Es nevaru pateikt, jo man jau nav materiālu un es arī nepārzinu visas šīs te metodikas, kādā veidā tiek sagatavota visa šī šķelda un visi tie pārējie...

J. Briede.

Nu, pieteicēji teica, ka, viņuprāt, tas bija tikai ieganst...

I. Čepāne.

Es pieļāju iespēju... es gan negribēju to teikt, bet tas ir mans subjektīvais viedoklis, ja tā drīkst... mana kā pilsoņa viedoklis, kas strādājis ir ilgu laiku vides aizsardzībā un pētījusi šīs lietas un arī politikā esmu bijusi, neesmu nevienas partijas biedre... to es varu pateikt, tas bija sen atpakaļ, kad es biju...

Un, manuprāt, kāpēc šī apstrīdētā norma tika pieņemta šādā steigā... Iemesls varēja būt, proti, viens – ir šo kokrūpnieku un meža īpašnieku vispārzināmā ietekme uz valdību pieņemt šo apstrīdēto normu pasteidzināja 2022. gada maijā Dabas aizsardzības pārvaldē prezentētais informatīvais ziņojums par dabas skaitīšanas rezultātiem. Un tur bija redzams, ka 335 519 hektāru lielās meža platībās atrodas Eiropas aizsargājamo mežu biotopi. Un lielākā daļa no tām nav iekļauta aizsargājamās dabas teritorijās. Un tad es domāju, ka tas bija kā tāds SOS signāls arī visiem šiem, kas vienmēr ir... es skatījos visus šos dokumentus, kas ir vienā pusē ir tāpat Valsts meža dienests, Latvijas Valsts meži, tad ir, protams, visi kokrūpnieki, meža īpašnieku asociācijas un tā tālāk... Pašvaldību savienība, Darba devēju konfederācija... kuri nekādā gadījumā nepiekrīt šādiem te iespējamajiem ierobežojumiem, kurus prasa tiešām... es nepieskāros Eiropas Savienības šiem te politiskajiem dokumentiem...

Un starp citu, vakar jūs varbūt pievērsāt uzmanību, ka Eiropas Parlaments nobalsoja šo dabas saglabāšanas regulu. Nobalsoja. Un valstīm kaut kas būs jādara un faktiski visas valstis, tostarp, Latvija stāv ļoti grūta uzdevuma priekšā, jo šī te regula ir tieši piemērojama... nu, protams, laikam vēl ir jāapstiprina Padomei, bet tas prasīs, protams, naudas līdzekļus, bet tajā pašā laikā Latvijā politiski tiek kultivēts viedoklis, un tagad arī apspriežot arī šo informatīvo ziņojumu mēs varam paskatīties Saeimas mājaslapā tas ir publicēts, tur ir norādīts kategoriski... proti, ja, piemēram, noteiktā ierobežojuma... tāpat ierobežojumi ir noteikti, tad obligāti ir jāvadās, jāaprēķina šī meža kapitālvērtība.

Nu, mums savulaik pat Administratīvais departaments pieprasīja Eiropas Savienības tiesai skaidrojumu par šo lietu. Nu, tā tas nav. Nevar būt tā, ka, piemēram, politiska amatpersona publiski saka, ka mēs neveidosim nekādas šīs aizsargājamās teritorijas, jo mēs jau neesam īpašnieki nav nekādi muļķi, ka viņiem par hektāru ierobežojumu samaksā viena kubikmetra apmērā. Ja tas ir tā, tad, protams, tas nav samērīgi. Tāpēc valdību gaida ārkārtīgi, kā tagad ir pieņemts teikt katrā vārda galā... izaicinājumi... Šā gada maijā būs jāpieņem, acīmredzot, noteikti noteikumi vai...

nezinu, ziņojums par to, cik tad valstij tas izmaksās... un par to acīmredzot Finanšu ministrija nāks klajā ar kaut kādiem noteiktiem aprēķiniem.

Un tad iedomāties, tas viss turpināsies... jo šajā te janvārī, kad notika šīs Ilgtspējīgās attīstības komisijas sēde, mēs šajā protokolā varam izlasīt, ka deputāti, redzot, ka ir ļoti slikta situācija un starp citu, Ozola kunga prezentētos slaidos Valsts meža dienests to ļoti labi redz, par šo 30 procentu teritoriju, kas būs jādara šajā gadījumā... ka būs jauns likumprojekts, kas tiek piedāvāts, ka ir jāveido kaut kāda jauna darba grupa vai komisija premjeres vadībā, kur visas ministrijas sanāks kopā, tikmēr visi stāvēs viens otram pretī un šādas te teritorijas netiks veidotas, cik es saprotu, līdz nākošās pārkāpumu procedūras uzsākšanai.

Es tiešām saprotu, ka tas ir grūts jautājums... Bet, ņemot vērā to Eiropas nostāju, no kuras mums ir jāvadās, es domāju, ka tas nebūs viegli.

Tas ir mans subjektīvais viedoklis izvērtējot. Tas nav juridisks. Es to nevaru pierādīt, vai tikai tāpēc, ka vajag vairāk koksnes vai šķeldas eksportēt... bet, nenoliedzami, mans subjektīvais viedoklis ir tāds, ka visus šos gadus ir ārkārtīgi būtiska ietekme Latvijas Valsts mežiem, ir būtiska ietekme visām šīm organizācijām, kuras es nosaucu, un proti, šo zinātnieku vai arī dabas organizāciju viedokļi faktiski netiek ņemti vērā...

J. Briede.

Un tad nākamais jautājums man ir tieši par šo te viedokļa ņemšanu vērā, jo mums ir pretēji viedokļi dalībniekiem un arī pieaicinātajām personām... Ko īsti nozīmē tā viedokļa ņemšana vērā? Jo sabiedriskās organizācijas... viņas ir mēģinājušas kaut ko teikt, bet Ministru kabinets saka, ka mēs dzirdējam, bet mēs vienkārši neņemam vērā... Un tad nu kā jūs...

I. Čepāne.

Nu, es saprotu... Protams, Satversmes tiesas judikatūra apliecina, kā arī pilnīgi pamatoti ir atbildes rakstā rakstīts, ka ne jau vienmēr ir jāņem vērā kādi viedokļi un jānotiek kaut kādai balsošanai, ka tik un tik kaut kāds... kā, tas, piemēram, arī apspriežot teritorijas attīstības plānošanu... ka nu tagad sanāks kopā un tagad visi balsos, vai mēs to ņemsim vērā vai nē... Galvenais kritērijs ir mēģināt pēc iespējas iedziļināties visā šajā lietā un gala rezultātā, piemēram, piemērojot arī šo piesardzības principu, parādīt arī šiem cilvēkiem, kas iestājas pret, lai viņi būtu pārliecināti, ka šis viedoklis ir iespēju robežās ņemts vērā nevis, kā, piemēram, vienā no slaidiem, kur Meža departamenta amatpersona saka, ka tā ir uzsākta kampaņa. Nu, jā tur ir bijuši... bet arī visās ailēs, kur šī saskaņošana notiek, vienmēr ir rakstīts „tas nav pieņemami, jo Saeimas 2016. gada tādā un tādā uzdevumā tas nav pieļaujams”. Faktiski sabiedrībai tiek radīta, tostarp arī man, tāda pārliecība, ka šīs idejas netiek ņemtas vērā, jo vienas

puses jau šīs vides organizācijas ir tas vajākais posms, jo izņemot varbūt šo gadījumu, kur ir eksperts zinātnieks, kurš var runāt par konkrētiem zinātniskiem kritērijiem, bet lielākoties visos gadījumos tas nav iespējams. Tāpēc arī šo juridisko pamatojumu... un pēdējo desmit gadu laikā ir laikam kāda viena lieta, šīs būs laikam otra, kas tiek skatīta tieši par vides aizsardzības jautājumiem. Nu, nevar pasniegt šo juridisko pamatojumu, bet pārliecību sabiedrībā un tas arī kultivē šo negatīvo attieksmi pret šo koku ciršanu, ja es esmu tas lielais, es daru, kā es gribu, un jūs tur mazlietiņ pagaidiet.

Es, piemēram, noklausījos... sekoju līdz tagad pagājušajā nedēļā, manuprāt, trešdien bija valsts sekretāru sanāksme, kura raksturo ļoti šo piemēru par grozījumiem Medību noteikumos... tieši iekļaujot atsevišķus putnus, kas līdz šim bija aizsargājami, tagad medījamo dzīvnieku skaitā. Un tur es klausījos... Es nezinu, vai var piekrist vai nē... tur zinātnieki... tur viņš runā, runā... nē, esot kompromiss panākts. Es biju pārsteigta, ka mednieku biedrībām ir tik ārkārtīgi liela ietekme, kuri saka, ka... piemēram, ir tāds putns kā mērkaziņa, ka tas tagad no aizsargājamā ir jāieliek iekšā medījamos, jo mērķis šai noteikumu grozīšanai esot medību suņu trenēšana... Nu, ja tas tagad sabiedrībā kaut kur tiek izplatīts... nu, nerodas tāds iespaids. Saprotiet, te ir jābūt tam līdzsvaram, lai tas nonāktu līdz cilvēkiem, līdz šīm nevalstiskajām organizācijām... Es tā to saprotu.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem... Vai būs jautājumi?

J. Rozītis.

Jā, man būs jautājumi.

Es neesmu jurists, es atvainošos, ka es uzdošu tādu... un varbūt jūs atbildēsiet, kā jūs teicāt, tā ļoti subjektīvi...

Vienreiz jau es uzdevu tādu jautājumu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvei, bet es vēlētos arī jums pajautāt, tāpēc ka jūs esat ļoti analizējuši gan šo starptautisko normatīvo vidi, gan politikas dokumentus, gan Latvijas Meža likumu un likuma mērķi...

Un mans tas jautājums ir... kā tas nākas, ka it kā šie procesi, izstrādājot starptautisko normatīvo vidi, Latvija piedalās... Latvija ir kā dalībvalsts, domājot par Eiropas Savienības normatīvo vidi... Latvija piedalās un Latvija pauž vienotu viedokli un piekrīt šiem zaļās idejas uzstādījumiem, kas ir gan bioloģiskās daudzveidības stratēģijās, gan tālāk tagad arī regulā... Tajā pašā laikā mēs izstrādājam Meža likumu arī zinot, kāds tur ir mērķis... kā jūs atsaucāties...

Nu, kā tas tā var būt, ka mēs šodien nonākam... un kā jūs domājat, kāpēc tas tā ir, ka mēs nonākam tajā mirklī, kad mēs esam tik milzīgos pretstatos pret to, ko saka

vides organizācijas, ko saka šodien arī viens no vadošākajiem bioloģiskās daudzveidības zinātniekiem Latvijā, arī starptautiskajā vidē atpazīts, pret meža nozares un Zemkopības ministrijas skatījumu... Kāpēc tas tā notiek?

I. Čepāne.

Es jau atbildēju uz godājamās Briedes kundzes jautājumu šajā gadījumā, kāpēc tas notiek. Tikai šeit Latvija, manuprāt, vērtējot, kā mēs sekojam šīs bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā līdz šiem Eiropas Savienības politiskajiem dokumentiem, arī regulai, direktīvai... mēs pildām tikai pašu, pašu minimumu. Tikai pašu minimumu. Bet, lai mēs ar kaut kādu savu iniciatīvu nāktu, tieši otrādi... Tad, kad pirmo reizi tika apspriesta šī regula par šo dabas atjaunošanu, lielākā daļa no Latvijas deputātiem, Eiropas Parlamenta deputātiem, balsoja pret, jo arī šodien Eiropas Parlamenta Tautas partija, kurā ir lielākā daļa no Latvijas deputātiem, balsoja pret, jo tā bija viņu nostāja. Un tikai ar dažām nedaudz balsīm panāca, ka šo regulu pieņēma. Ņemot vērā to, ka tā jau tā tika mīkstināta... Es saprotu, ka iepriekš, kad tā nonāca dienas kārtībā, tad Skandināvijas valstis, Zviedrija... un sekoju tam līdz... panāca, ka tas tiek mīkstināts. Bet pat to negribēja pieņemt.

Kā mēs redzam... visā Eiropā tas notiek, jo tās prasības patiešām ir nu diezgan gūti izpildāmas, bet tās ir nepieciešamas. Tieši kā ir teikts šīs te Eiropas Savienības politiskajos dokumentos, nu... tur tā patiešām faktiski ir izdzīvošanas iespēja, ja mēs tiešām... ir pēdējais brīdis pienācis. Un mēs nevaram, piemēram, lauksaimniecībā bezjēgā izmantot, piemēram, pesticīdus... tagad ir šie visi traktori un viss pārējais, kas notika Briselē... tagad ir atkāpšanās šajā ziņā... Nu, varbūt...

Bija jau arī mēģinājums šo te direktīvu par bioloģisko daudzveidību... bija mēģinājums pirms vairākiem gadiem, ka tas neatbilst Eiropas Savienības attīstībai, bet nu tas tomēr neizdevās...

Nu, es domāju, ka aizvien vairāk saasināsies šīs te pretrunas starp šo te vides aizsardzību un starp to ekonomisko attīstību. Aizvien vairāk.

Sīkāk es jums nevaru vienkārši pateikt, bet nu es domāju, ka tā ir tāda pašreizējā tendence Eiropā.

J. Rozītis.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpiniet, lūdzu!

T. Krūmiņš.

Paldies, Čepānes kundze.

Būs daži jautājumi no manas puses.

Jūs jau nedaudz pieskārāties labas likumdošanas principam. Es vēlējos pajautāt varbūt no cita skatpunkta tieši par to, ka, kopš 2019. gada, kad bija pēdējās diskusijas par šo te apstrīdēto normu, līdz pat normas pieņemšanai 2022. gadā, nu nenotika nekādas diskusijas nedz ar nozari... Tajā pat laikā mums parādījās gan bioloģiskās daudzveidības šīs te stratēģijas, gan Eiropas Savienības Meža stratēģija un arī citi plānošanas dokumenti, kurus it kā būtu vajadzējis ņemt vērā...

Ir jautājums jums, vai no labas likumdošanas principa skatpunkta jūs arī saskatāt kaut kādas nepilnības tajā aspektā, ka, pieņemot apstrīdēto normu un tik lielā steigā... nu, netika izvērtēta tā normatīvā bagāža, kas bija nākusi klāt kopš 2019. gada?

I. Čepāne.

Man ir ļoti grūti spriest, ko vajadzēja šajā gadījumā darīt un ko nevajadzēja, taču laika bija pietiekami, lai izstrādātu šajā ziņā redzot tik ārkārtīgi lielu pretestību no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, redzot arī pretestību no nevalstiskajām vides organizācijām. Galu galā varēja veikt šeit pasākumus, vai nu izstrādājot šo jauno meža politiku, vai arī grozot Meža likumu varētu panākt patiešām, ka šajā ziņā kaut kas tiek darīts.

Manuprāt, šeit ne tik daudz par labu likumdošanu... šajā ziņā runājot par apstrīdēto normu, vislielākā nozīme ir tieši politiskajai ietekmei.

Tad, kad bija vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Gerharda kungs, tieslietu ministrs bija Rasnača kungs, viņi panāca, proti, ka kamēr nav šī te informatīvā ziņojuma, tikmēr nekādu šādu te apstrīdēto normu nevar pieņemt. Tad, kad pie varas nonāca 2022. gadā ministrs Pleša kungs, tad viņam tādas politiskās ietekmes acīmredzot nebija, kā tiem diviem iepriekšējiem, bet savukārt Gerharda kungs aizgāja uz Zemkopības ministriju, viņam tagad bija liela ietekme kopā arī Indriksones kundzi... ja mēs tagad skatāmies visus šos dokumentus, viņi arī Ekonomikas ministrijā, sanākuši kopā... ā, atrada... tagad ir sācies karš, vairs no Baltkrievijas nekas nenāk iekšā, mēs uz Baltkrieviju nevaram sūtīt un no Krievijas nenāk, arī tur mums ir ierobežojumi... nu, acīmredzot, šeit tāpat uzņēmēji cieš noteiktus zaudējumus, nu ir kara apstākļi, nu un faktiski tā bija tāda ģeniāla doma, kas ienāca prātā.

Es nezinu, vai patiešām... kāpēc nevarēja noteikt terminēti, kā arī Vilkastes kundze teica... nu, paskatīsimies, kas tad notiek, varbūt tik traki nav un tagad šī šķeldas pietiek, bet vai tikai... kā tiek publiski runāts, ka šķeldas eksporta palielināšanai bija nepieciešama un kokmateriālu ieguves palielināšanai šāda te norma... man ir ļoti grūti teikt. Es nevaru runāt par CO₂ piesaisti tik augstās tādās zinātniskās apziņās... es arī nepārzinu tik labi bioloģiju, bet, manuprāt, šeit vienkārši bija politiskā ietekme.

T. Krūmiņš.

Paldies.

Tad būs jautājums par piesardzības principu, par ko jūs runājāt.

Es nezinu, cik daudz jūs esat sekojusi līdzī iepriekšējām tiesas sēdēm, bet no tā, ko jūs teicāt, varēja sajust, ka arī jums ir tāda sajūta, ka ir ļoti daudz dažādu viedokļu, ir prognozes, ir aplēses kaut kādas... neviens īsti nezina, par to, kā būs 2050. gadā... Brūmeļa kungs saka vienu, Dubrovskā kungs saka citu un tā tālāk...

Vai jūs ieskatā tas apstākļi vien, ka ir šīs te viedokļu sadursmes, dažādās prognozes un īsti neziņa par nākotni, vai neliecina par to, ka tas piesardzības princips netika ievērots, teiksim tā... tieši pirms apstrīdētās normas pieņemšanas?

I. Čepāne.

Nu, tieši tas... kā jau es teicu... šī zinātniskā nenoteiktība, šie strīdi zinātnieku starpā – no vienas puses mežsaimnieki, no otras puses biologi, vēl pa vidu juristi, ekonomisti... šajā ziņā noteikti bija nepieciešams izmantot šo piesardzības principu, lai gala rezultātā nevis kā sēdēs teica valdības pārstāvji, ka nu mēs tagad paskatīsimies, kas notiek pēc diviem, trijiem, četriem gadiem un lemsim... Bija iepriekš par to jālemj un piemērojot piesardzības principu, bija jāizpēta, kas tad tur galu galā būs, vai tie putni tur ies bojā tik daudz, kā starp citu... arī pašlaik vakar arī tur tajā regulas pieņemšanas iemesls bija, ka visā Eiropas Savienībā tur ir lielas problēmas... vai šī metodoloģija ir pareiza vai kāda cita?

Nu, tas ir saprotams, ka zinātnieku starpā ir strīdi, tāpat kā juristu starpā ir strīdi, bet rezultātā taču varēja kaut ko darīt, nevis tikai vienkārši gaidīt, ka nu tagad būs iespēja četrus mēnešus vai cik tur pirms vēlēšanām... nu un pirms Jāņiem, kad parasti cilvēki ir pilnīgi aizņemti ar visām savām svētku padarīšanām, tagad likt šo jautājumu un skatīt. Nu, varbūt, ka bija tāda informācija par šo enerģijas krīzi... to es nevaru pateikt, bet pirms tam jau to varēja izdarīt... jo, ja skaidri ir zināms, ka tāda ir meža politika, nu, tad kādēļ neizpildīt šos mājasdarbus? Nu tas taču neprasa gadiem ilgi visu šo lietu... Un ja vēl šodien nav ne šīs stratēģijas, ne šo pamatnostāju, nu kur tad mēs ejam?

T. Krūmiņš.

Paldies.

Un pēdējais jautājums no manas puses par tiesībām uz līdzdalību. No Ministru kabineta puses mēs dzirdējām, ka šīs te tiesības ir ievērotas, jo gan 2017. gadā, gan 2019. gadā viedokļi nu varbūt netika ņemti vērā, bet uz klausīti un ka tieši tas norāda uz šo tiesību uz līdzdalību ievērošanu, bet nu tajā pat laikā mums pēc tam ir šī trīs gadu pauze un sasteigtā pieņemšana 2022. gadā. Tieši gan no Orhūsas, piemēram konvencijas, skatpunkta, gan no šīm te pašām tiesībām uz līdzdalību, kas ir paredzētas

Vides aizsardzības likumā, vai jūsu ieskatā šāds apgalvojums ir pareizs, ka tiesības uz līdzdalību tika nodrošinātas pirms trīs gadiem, šobrīd atjaunojot šo te jautājumu diskusija tika sasteigta vienas dienas laikā... tad vai var tik ignorētas šīs tiesības uz līdzdalību...

I. Čepāne.

Godātais kolēģi, es jums to nevaru pateikt. Kā jau es teicu savas runas sākumā, man nav pieejami lietas materiāli. Es neredzu, kādi izskatījās protokoli, man nav redzamas šīs diskusijas, es to nevaru pateikt... Es tikai varu pateikt, ka no 2019. gada līdz 2022. gadam tiešām nekas nenotika, kaut arī šīs mērķis mainījās. Tāpēc es arī neanalizēju šīs sabiedrības līdzdalības tiesības gan no Orhūsas, gan no Satversmes tiesas judikatūras un tā tālāk. Es to nevaru vienkārši pateikt, jo man nav informācijas.

Viens kompromiss, cik es zinu, tika panākts. Jo sākotnēji 2017. gadā, manuprāt, bija paredzēts, ka arī šāds ciršanas veids tiks arī piemērots Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta aizsargjoslā. Tas tika... Bet tad sabiedrībā sacēlās ārkārtīgs liels trācis, ja tā drīkst teikt, un tātad atteicās no tā. Tas tātad viens no tādiem, iespējams, arī šīs sabiedrības līdzdalības un mediju līdzdalības iemesliem, kāpēc to atcēla.

Bet pēc tam man nav zināms, kādu iemeslu dēļ nekas nenotika. Es nevaru pateikt, vai tur ir pārkāpts pirms tam, vai tur nav pārkāpts. Norma bija pilnīgi analoga. To gan es redzu. Bet tikai mērķi bija mainījušies. Es nevaru pateikt.

T. Krūmiņš.

Paldies jums liels.

A. Laviņš.

Paldies.

Ministru kabineta pārstāvjiem, vai būs jautājumi? Lūdzu!

K. Zaķis.

Nebūs. Paldies.

A. Laviņš.

Jā... Čepānes kundze, paldies par sniegto viedokli...

I. Čepāne.

Paldies, ka uzklausi... Paldies jums arī... Piedodiet, ka es varbūt tik gari un brīžiem tik emocionāli runāju.

A. Laviņš.

Viedoklis bija izvērsts un strukturēts pa četriem punktiem un katram no punktiem jūs, kā jau es teicu, pēc sava ieskata to piepildījāt ar saturu. Paldies vēlreiz.

Cienījamie lietas dalībnieki, šodien ieplānotais darbs ir paveikts, tāpēc informēšu jūs par tālāko norisi šīs lietas izskatīšanā.

Nākamā tiesas sēde ir plānota ceturtdien, 7. martā, tā sāksies pulksten 10.00.

Dienas kārtībā ir divas pieaicinātās personas, kuras ir jāuzklausā, Mikosas kundze un biedrība „Latvijas kokrūpniecības federācija”. Pēc tam būs pārtraukums. Bet pēc pārtraukuma... tas, ko es jau šobrīd gribu aicināt abas puses... gatavojieties, ka mēs turpināsim ar debatēm. Līdz ar to gatavojiet debašu runu jau laikus.

Ņemt vērā šīs lietas apjomīgo, es teiktu, gan faktisko, gan juridisko pamatojumu, ko jūs esat snieguši un mēs esam uzklaušījuši arī pieaicinātās personas, 45 minūtes uzreiz jau varu teikt, ka katrai no pusēm tiks piešķirtas. Un ņemiet vērā, ka 45 minūtes ir visiem četriem pārstāvjiem kopā pa abām pusēm. Kā jūs sadaliet šo laiku, ir jūsu ziņā. Tāds ir mūsu turpmākais šīs lietas izskatīšanas plāns.

Šobrīd pārtraukums līdz 7. martam pulksten 10.00.

Paldies.

(Pārtraukums.)

Tiesas sēdes sekretāre

Paula Marta Daugavvanaga-Vanaga

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece